

6968

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YAKINÇAĞ VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ

BATI TÜRKİSTAN'DA YER ADLARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Yöneten:

Prof.Dr.Mehmet SARAY

Hazırlayan:

Mustafa AYDIN

No:1227

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İstanbul- 1989

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa No.

Ö N S Ö Z	I
II- TÜRKİSTAN'IN KISA TARİHİ.....	1
III- BATI TÜRKİSTAN'DA YER ADLARI.....	25
EKLER	
Ek-1-Harita.....	126
BİBLİYOGRAFYA.....	127

ÖNSÖZ

Bu çalışma Türkistan'ın yer adları üzerinde yapılmıştır. Bilindiği gibi Türkistan Türklerin anayurdudur. İlk çağlardan itibaren kurulan Türk devletlerinin ortaya koyduğu kültür ve medeniyet unsurlarının sayısı son derece kabarıktır. Bununla beraber, Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri, başta Hunlar, Gök-Türkler olmak üzere, inkıraza uğramış ve yerlerine de yeni devletler kurulmuştur. Özellikle bu ilk devirlerde kurulan devletlerin kurduğu müesseseler, şehirler ve diğer kültür unsurlarının adları elimizde tam olarak listeler halinde bulunmamaktadır.

Türk tarihinin ilk ve orta çağları üzerinde çalışan ilim adamları ve onların verdiği eserlerde biz Türkistan'ın türkçe yer adlarını kısmen de olsa tesbit edebildik.

Orta çağlardan, yani Karahanlı ve Selçuklu çağından itibaren yeni çağlara doğru Türklerin kurduğu şehir ve kasabaların ve de köylerin adlarını kaynaklarda daha sık görmek mümkündür. Bununla beraber bir kısım Türk kasabalarının ve şehirlerinin orta çağlarda ve yeni çağlarda meydana gelen harpler neticesinde tahrip olduklarını görmekteyiz. Fakat yeni çağlardan son çağlara doğru geldikçe Türklerin kurduğu köy, kasaba ve şehirlerin daha uzun ömürlü olarak varlıklarını koruduklarını müşahade etmekteyiz. Türklerin yerleşim merkezlerinin türkçe adlarının muhafaza edilmesi buralardaki Türk varlığının ve kültürünün devamlılığını göstermektedir.

Ne varki 19.y.yılın ikinci yarısında Türkistan'ın ana bölümü Rus işgaline, doğu kısmı ise Çin işgaline uğramıştır. Bu iki müstevli devletin Türk ülkelerinde yaptığı işgaller büyük tahribata sebep olmuş, pek çok köy ve kasabaların adlarıyla ortadan kalktıkları görülmüştür. Bununla da yetinmeyen ruslar ve Çinliler yeni kasabalar ve yerleşim merkezleri kurmaya ve buralara türkçe yerine rusca ve çince adlar vermeye başlamışlardır. Daha da ileri giden bu iki müstevli kuvvet bazı yerleşim merkezlerinin adlarını değiştirmişlerdir (Meselâ: Kızıl Su: Krasnovodsk, Akın Molla: Akmolinsk, Ak mescid: Perovski, v. b)

Gerçek şu ki, Rus ve Çin işgaline rağmen Türkistan'da Türklerin büyük çoğunluk halinde ülkelerinde yaşadıkları ve Türk kültürünü devam ettirdikleridir. Fakat, bu gerçeğe rağmen Ruslar ve Çinliler haksız bir şekilde işgal ettikleri bu Türk ülkelerinde rusca ve çince yer ve şehir adları icad ederek, Türk adlarını değiştirmekte ve bir nevi Türk kültürüne karşı asimilasyon yapmaktadırlar. İnsan haklarının, kültür ve medeniyetin o kadar ilerlediği bu devirlerde Ruslar ile Çinlilerin yaptığı bu hareketi nasıl değerlendirmek sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu ve bunun gibi haklı soruların cevabını bulabilmek için binlerce yıl Türk vatanı olarak bilinen Türkistan illerinin yer adlarını başlangıçtan günümüze kadar ortaya koymak zaruretini hissettik.

Türkistan yalnız eski bir Türk yurdu olmakla değil, aynı zamanda bu güne kadar devam eden ve büyük çoğunluğu Türk olan insanların da vatanı olarak da bilinmektedir. Dolayısıyla bu Türk ülke-

sinin Türk kültür unsurları elbetteki türkçe olarak tarihe geçmelidir.

Biz bu araştırmamızda Rusların Batı Türkistan'da türkçe yer adlarını ne kadar tahrip ettiklerini ve yerlerine ne kadar yeni rusca adlar verdiklerini ortaya koymaya çalıştık. Bu vesile ile Türkistan'ın eski bir Türk yurdu olarak başlangıçtan zamanımıza kadar kısa bir tarihçesini vermeyi de lüzumlu hissettik. Zira Türkistan'ın geçirdiği değişiklikler ile bu yer adlarındaki arasında takdir edileceği gibi, bir paralellik vardır. Hem bu paralelliği ortaya koymak ve hem de yapılan değişiklikleri kronolojik bir şekilde dile getirmek lüzumunu hissettiğimiz için aşağıdaki Türkistan'ın tarihçesini takdim etmek lüzumunu hissettik.

Bu çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkür ederim. Danışmanım olan sayın hocam Prof. Dr. Mehmet Saray bu çalışmam esnasında çalışmamı başından sonuna kadar destekledi, yol gösterdi ve gerekli düzeltmeleri yaptı. Kendisine içten teşekkür ederim.

Mustafa Aydın

II- TÜRKİSTAN'IN TARİHÇESİ

Türkistan'da pek çok Medeniyet kurulduğunu biliyoruz. Ancak, bizler, bu medeniyetlerden yalnız M.Ö.9.y.yıldan itibaren kurulanlar hakkında bilgi sahibiyiz. Bu bilgileri daha çok Yunan, Çin, ve Asur kaynaklarından temin etmekteyiz.

ORTA ASYA'DA KURULAN İMPARATORLUK VE DEVLETLER

SAKA İMPARATORLUĞU

Sakalar M.Ö.9.y.yıl Çin kaynaklarında zikredilir. Tanrı Dağları ve Maveraünnehir'de yaşayanlara "Saka", Yedisu'da yaşayanlara ise "Çu" ismi verilmiştir.¹

Yunan tacirleri ve coğrafyacıları tarafından ise "İskitler" olarak adlandırılırlar. Saka Devleti Çu Kabileleri tarafından Çu vadisinde kurulmuştur. Merkezi Isık-Kurgan olan Saka Devleti M.Ö. 8.y.yıl'da doğu'da Aral Gölü, batı'da Hazar Denizi ile Karadenizi, Dinyeper ve Tuna Nehirlerini kapsıyordu.

Sakalar'a 623'de Çin'den, 625'de de Fars'dan saldırılar yapılmıştır. M.Ö.546'da Fars kralı Darius tarafından imparatorluğun bir kısmı işgal edilmiştir. Büyük İskender'in yayılma devrinde (M.Ö.330-327), Saka İmparatorluğu Sir-Derya, Çu ve Talas'tan ibaretti.²

1 B.Hayıt, Turkestan im XX. Jahrhundert, Darmstadt,1956,§.13,A.Z.V Togan, Bugünkü (Türkili).Türkistan ve Yakın Tarihi, II. Bası, İstanbul,1981,s.86.

2 B.Hayıt, Turkestan im Herzen Euroasions,Köln,1980,s.49.

TÜRKİSTAN'DA SOGLAR

Sogdlar, Germen kavimlerinden biri olup, Amu Derya nehrinin orta mezrasında Zerefşan ve Kaşka Derya'da otururlardı. M.Ö.2.y.yılında devlet kurmuşlar ve Semarkand'ı Başkent yapmışlardır.

Büyük İskender M.Ö.329'da Semarkand'ı istila ederek Sogd imparatorluğuna son vermiştir.³

TÜRKİSTAN'DA BAKTRIA HAKİMİYETİ

Baktria imparatorluğu hakkında M.Ö.328'den öncesine ait bilgiye rastlamak mümkün değildir. Farslı Ahamidler Baktrialıların M.Ö.328'de ağır bir yenilgiye uğrattır. Ve Baktria (M.Ö.302-250)'de Seloyhid imparatorluğuna bağlanır, Partlar yardımıyla Seloyhidlerden ayrılırlar. Vali Diodotos (M.Ö.250-247)'de bağımsız Helen imparatorluğu'nu kurar. Bu imparatorluk zamanla Arios (Heri-Rud)'dan Cokartes'e kadar uzanıyor. M.Ö.134-130)'larda, bir taraftan Yüeci, diğer taraftan da Sakaların hücumları neticesinde (M.Ö.126)'da Baktria devleti yıkılmıştır.⁴

TÜRKİSTAN'DA PARTLAR

Partlar, Sarmatlar ile komşudurlar. M.Ö.100'de Baktria imparatorluğunun batı kısımlarını işgal etmişlerdir.

Part imparatorluğunun kurucuları kardeş olan Areskes ile Tri-dotes'tir. Romalılar ile yapılan savaşlar neticesinde Partlar imparatorluk sınırlarını Hazar ötesine eriştirmişlerdir.

³ B.Hayıt, aynı eser, s.50.

⁴ A.Sarkisyanz, Geschichte der orientalisches Völker Ruslands bis 1917, München, 1961, s.162, A.Z.V.Togan, aynı eser, s.94.

Yüe-Çi'lerin baskısıyla Sakalar güneye göç ederler. Bu göç esnasında meydana gelen savaşta Artabano I. (127-124) Sakaları geri püskürtmüştür. Kuşan imparatorluğu 224'de Partları ortadan kaldırmıştır.⁵

TÜRKİSTAN'DA YÜE-Çİ VE KUŞAN İMPARATORLUGU (M.Ö.2.y.y-M.S.4.Y.Y)

Bu devlet Yüe-Çi kabilesine dayandığı için adına Yüe-Çi devleti denir(M.Ö.128-124). Başkenti Zerafşandaki Katta Kurgana yakındı. M.S.3.y.yılda imparatorluk parçalanmaya başlamış ve Harezmi vilayeti bağımsızlığını ilan etmiştir. İranlılar da Merv bölgesini işgal etmişlerdir.M.S.4.y.yılda Eftalitler (Ak-Hun) Yüe-Çi devletini ortadan kaldırmıştır.⁶

TÜRKİSTAN'DA HUNLAR

M.Ö.II.asırda Oğuzlarla Kıpçakların, Kumanların cedleri Çinlilerin "Hunəu"veya"Hiung-nu" dedikleri Büyük Hun veya Koyunlu devletini kurdular.⁷

Sinologların araştırmalarında ilk kez "Hiung-nu" kelimesinin M.Ö.318 yılında kullanıldığını görmekteyiz.Bu türkçeye "Hun" olarak geçmiş . Çin belgeleri ilk kez M.Ö.220.yılında Teoman (M.Ö.220-209)'dan söz ederler.Mete (M.Ö.209-175)' tüm Türk kavimlerini birleştirmiştir.

Hunlar Baykal gölü çevresinde toplanmışlardır.Mete bu sınırları Pasifik okyanusundan Hazar denizine Tibet'den Keşmir'e kadar genişletmiştir.

5 E.Sarkisyanz, aynı eser, s.162-163.

6 B.Hayıt, aynı eser, s.51-52,E.Sarkisyanz, aynı eser,s.163.

7 Togan, aynı eser,s.93

48 yılında Hunlar kuzey ve güney Hunları diye ikiye ayrılmış,220' yılında Siyentolar hükümlerliğini ele geçirmiş ve 394 yılına kadar hüküm sürmüşlerdir.⁸

TÜRKİSTAN'DA EFTALİT İMPARATORLUĞU

Eftalitler, Türk kaynaklarında Ak-Hun, Çin kaynaklarında Ye-ta, Arab kaynaklarında Huna,sonraları Turuşka Yunan kaynaklarında Eftalitler olarak görülür.

Eftalitlerin asıl vatanları Altay-Sayan dağlarıdır. 5.y.yıl başlarında Ceyhun nehrine ulaşmışlar, 425'de hakimiyetlerini, Gobi çölü, Issık göle, Aral gölünden Yayık ırmağına, doğu Hazar'dan Indus Pencab bölgesine uzatmışlardır.

Eftalit hükümdarları hakkında kesin bir kronolojik bilgiye rastlanmamaktadır. Bazı kaynaklara göre Akçunvar (420-470) arası hükümdardır.Eftalit hakimiyeti güçlenen Türk ve İran gücü karşısında duramayarak 567 yılında çökmüştür.⁹

TÜRKİSTAN'DA GÖKTÜRK HAKİMİYETİ (552-745)

552 yılında Türk kavimlerinden birinin prensi olan Bumin, Altay-Dağlık bölgede bir devlet kurmuş, Şuan-Şuan imparatorluğunu ortadan kaldırmıştır.(Şuan-Şuan çince'de kurt demektir).Bu imparatorluk zamanla Gobi çölünden Turfan'a, Balkaş gölüne kadar uzanmış, Çinliler bunlara T'u-Küe (Türk:Güçlü, kuvvetli) adını veriyorlar. 6.y.yılda böylece Türk adı ortaya çıkmış oluyor.İstemi, (553-576) da büyük başarılar göstermiş, 555'de de Altay'dan Hazar'a ulaşmıştır.

8 B.Hayıt, aynı eser, s.52-54.

9 B.Hayıt, aynı eser, s.57-59.

563-567 yılları arasında Sasanilerle Eftalitleri ortadan kaldırmış, ve Amu-Derya'nın sağ tarafını işgâl etmiş, imparatorluk doğu ve batı diye iki bölümden oluşmuştur. Doğu bölümü batı bölümüne hakimdir.¹⁰

Tunyabgu zamanında (7. asrın başlarında) Batı Gök-Türk devleti Amu-Derya'nın güneyindeki ülkeleri ele geçirmiş, buralara Türk yerleştirmeye başlamış ve başkentini Evliya-Ata ile Sayram arasındaki Bulak'a nakletmiştir.¹¹

Batı Türkleri 611' yılında Altay dağları bölümünü hakimiyeti altına almış ve Kutluk Kagan (682-692) Türk birliğini kurmuş ve Ötüken'i tekrar almıştır.

Bilge Kagan'ın 734'de öldürülmesiyle ülkede iç huzursuzluk ve Türk boylarının bağımsızlık hareketleri başlamıştır.¹²

TÜRKİSTAN'DA TÜRGEŞLER

Gök-Türk devletinin yıkılmasında Çinlilerin yanısıra diğer Türk boyları da önemli rol oynamışlardır. Bunlar; Türgeşler, Uygurlar ve Kırgızlar'dır.

Türgeşler, Talas-Çu ırmakları ile Isık göl civarında yaşamışlardır. Türgeş kabilesi kendi reislerini 630'dan beri Büyük Kagan olarak görmüşlerdir. 717 yılından itibaren Sulu-Çor bu kabileden Kagan olarak çağırılmıştır. Sulu-Çor Arapların Maveraünnehir'i zapt etmek istedikleri sırada gösterdiği mukavemetle kendini göstermiştir. 730'da öldürülmesiyle Türgeşler birliklerini muhafaza edemeyip Uygur hakimiyeti altına girmişlerdir.¹³

10 B. Hayıt, aynı eser, s. 59.

11 Togan, aynı eser, s. 96.

12 B. Hayıt, aynı eser, s. 60.

13 B. Hayıt, aynı eser, s. 60-62.

Uygurlar Gök-Türk devirlerinde çok önemli roller üstlenmişlerdir.Orhon kitabelerinde ilk defa 717 ayaklanmalarıyla adlarından bahsedilmiştir.Tabgaç devrinde (386-534) Kao-Kü adıyla anılmışlar.I. Gök-Türk hakanlığı devrinde Solenga ırmağı dolaylarında yaşamışlardır.

630 yılında doğu Gök-Türk ordusu kagan Kei-Lioğlu kumandasındaki orduyu mağlub etmişler, 648 yılında on- Oklar karşısında üstünlük kazanarak Taşkent yakınına kadar ulaşmışlardır(656).

745'de Gök-Türk hakanlığını yıkarak Ötüken'de devlet kurmuşlar.¹⁴ Moyen Çor (747-759) devrinde kuzeyde Kırgızları, batıda karlukları ve onlara yardım eden Türgeşler ve Basmillilerle Sekiz Oğuz, Dokuz Tatarları kendine bağlamışlardır.

Ülke zamanla birlikte güçten düşmüş, Yenisey bölgesinde yeni bir kuvvet olarak beliren ve 20. yıldan beri Orhon bölgesini baskı altında tutan Kırgızlar, 840 yılında Ordu-Balık'ı zaptederek Uygur hakimiyetine son vermişlerdir.¹⁵

Kırgızların menşei hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüş, 5.6.y.yıllarda türkleşmiş kavim sayılmışlardır.¹⁶ Çin kaynaklarına göre, zikredilen Kırgızlar,Yenisey ve Tanrı dağları yönünde hareket etmişler ve Gök-Türklere bağlı bir prenslik halinde yaşamışlar.

832 yılında Gök-Türklerin halefi olan Uygurlar, Ötüken'i Kırgızlara terketmişler.840'da Kırgızlar Başbalık'ı işgâl etmişler,

14 I.Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, 5.baskı,İstanbul,1988. s.122,123, Hayıt, aynı eser, s.62.

15 I.Kafesoğlu, aynı eser, s.124,126.

16 V.V.Barthold, Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler, (Haz.A.İ.Kara,K.Y.Koprıman),Ankara,1975,s.29,vd.

924'de Kırgız imparatorluğu Kara-Hıtaylar tarafından ortadan kaldırılmıştır.1209 yılında Moğollar Kırgızları hakimiyeti altına almışlardır.¹⁷

TÜRKİSTAN'DA KARLUK DEVLETİ

Karluklar Gök-Türk soyundan olup, Kara İrtiş ırmağı, Tarbagatay dağları, Balkaş gölünün doğusu ve Ala göl civarlarına yerleşmişlerdir.¹⁸ 745 yılında Gök-Türklerin doğu hakimiyetinin sağlanmasında önemli rol oynamışlar. 751 yılında Çin ordusunda bulunan Karluklar Çin tarafını değil de Arap tarafını tutarak çinlilerin Talas'da Araplara karşı yenilmesini sağlamışlardır.¹⁹ Bu çinlilerin batıya yaptıkları son sefer olmuştur.

Iktidar kavgası yüzünden Karluklar, Uygurlardan ayrılarak Tarım havzasının batısına yerleşmişlerdir(755). 766' yılında Türk hakimiyetine son vererek Türgeşlerden Amu-Derya, Fergana vadisi, Balasagun, Talas mevkisini almışlardır.²⁰

Uygur hanlığı 840 yılında ortadan kalkınca, Orta Asya'da daha etkili rol oynamaya başlamışlardır. Ve de Uygurların bıraktığı boşluğu doldurmuşlardır.

Karluk devleti iki han tarafından yönetiliyordu. Bunlar, Arslan Kara kagan ve Buğra Kara kagan'dır. Büyük kagan(Arslan) Kuz Orda'da, Buğra kagan da Kaşgar'da ikâmet etmişlerdir. "Karahana" ünvanından dolayı Karluklara tarihte "Karahanlılar" denilmiştir.²¹

17 B.Hayıt, aynı eser, s.62, İ.Kafesoğlu, aynı eser, s.130,131.

18 İ.Kafesoğlu, aynı eser ,s.137, Hayıt, aynı eser, s.63.

19 İ.Kafesoğlu, aynı eser, s.138.

20 İ.Kafesoğlu, aynı eser, s.138, Hayıt, aynı eser, s.63.

21 Hayıt, aynı eser, s.63.

TÜRKİSTAN'DA KARAHANLILAR

Karahanlıların islâmîyetle temasları neticesinde Satuk Buğra Han (920-959) islâmîyeti kabul etmiştir.

Karahanlılar 940' yılında Suyab ve Balasagun, 999' yılında da Maverâünnehiri Samanilerden alarak topraklarına katmıştır.²²

Karahanlılar 1030' yılına kadar birliklerini muhafaza etmişlerdir. Büyük kagan Yusuf Han'ın ölümüyle(1032) devlet ikiye ayrılmış, Tanrı dağlarının hem doğusunda hem de batısında iki devlet kurulmuştur. Doğudakinin başkenti Kaşgâr, batıdaki ise Özkendir. 1212' yılında Batı Karahanlı devleti Harezmsâhlar tarafından Semarkand'ın işgâliyle ortadan kalktı. 1130'da ise Karahıtaylar Doğu devletini ortadan kaldırmıştır.²³

Karahanlılar devrinde Taciklerin oturduğu yere(Zerefşan, Sir Derya havzalarına) bir çok Türk unsuru gelip yerleşmiştir.²⁴

TÜRKİSTAN'DA ARAPLAR

Araplar(640-644) yılları arasında İran'ı işgâl ederek Samani hakimiyetini sona erdirmişlerdir.²⁵

666' yılında Araplar Orta Asya'yı fethetmeyi denemişler, 672' yılında Buhara'ya hücum etmişler ve Sogd prensesi Hatun'u cizyeye bağlamışlardır.²⁶

674' yılında Abdullah ibn Ziyad'ın kuvvetleri Buhara'yı alarak Beykend'e doğru ilerlemişler, Buxar Xuda'nın ordusunu yenmişlerdir. Seyyid ibn Osman'a bağlı Arap orduları 676' yılında Maverâünnehir'in içersine kadar yürümüş ve Demirkapı'yı geçerek Tirmiz,

22 Togan, aynı eser, s.99.

23 Hayıt, aynı eser, s.64.

24 Togan, aynı eser, s.100.

25 Hayıt, aynı eser, s.66.

26 Sarkisyanz, aynı eser, s.168.

Sogd ile Çaganyan'ın fethini birleştirmiştir.²⁷

Plânlı Arap istilâsı Kuteybe İbn Müslim'in Horasan'a Vali olarak atanmasıyla başlar.(706-714) yılları arasında Buhara, Taşkend ve Semarkand'ı topraklarına katmıştır.²⁸

Fergana'nın Araplar tarafından işgali(711-746) yılları arasında olmuştur.Araplar Batı-Türklerinden Fergana'yı almışlar,ancak Fergana'nın türkleşmesi bütün hızıyla sürmüştür.²⁹ 728 yılında Müslüman olanlarla olmayanlardan vergi alınıp alınmaması hususunda çıkan anlaşmazlıklardan dolayı Sogdlar Türklerden yardım istemiş, Türkler de Semarkand ve Buhara hariç tüm toprakları ele geçirmişlerdir.Batı Türk devletinin 737'de dağılmasıyla Arap hakimiyeti Ceyhun havzasında tekrar kurulmuştur.³⁰

TÜRKİSTAN'DA SAMANİLER İMPARATORLUĞU

9.y.yılın ortalarından beri Sami sülâlesi Türkistan'da işgal edilmiş olan yerleri Emir adına Balch'tan idare ediyorlardı.Buhara Emiri İsmail 874'de bu göreve getirildikten sonra 888'de halifenin hakimiyeti altında bulunan illeri bağımsız ilan etmiş ve kardeşini Emir olarak atamıştır.892'de kardeşi Nasr'ın ölümüyle tek hakim oldu.Böylece Türkistan'da ilk İslâm devleti ortaya çıkmış oldu.900'yılında Horasan valisi Emir bin Laysa halife adına İsmail'e savaş açtı ve yenildi.Samaniler bundan sonra bütün Horasan'ı işgal etmişlerdir

27 H.A.R.Gibb, Orta Asya'da Arap Fütühât'ı,(Çev.M.Hakkı), İstanbul, 1930, s.18.

28 Sarkisyanz, aynı eser, s.168,Hayıt,aynı eser, s.66.

29 Sarkisyanz, aynı eser, s.168.

30 V.V.Barthold, Moğol İstilâsına Kadar Türkistan, (Haz.H.D. Yıldız), İstanbul, 1981, s.245-247.

Karahanlılar, 999'a kadar Buhara, Semarkand ve Amu-Derya'ya kadar olan yerleri, Gazneliler Horasan'ı ve Amu-Derya'nın sol kanadını işgâl etmişler ve Samani imparatorluğunu ortadan kaldırmışlardır.³¹

TÜRKİSTAN'DA GAZNELİLER (962-1187)

Mansur ibn Nuh 955' yılında ordu kumandanı Alp Tegin'i Doğu Horasan valisi atamıştır. Alp Tegin 962' yılında bütün Horasan'ı bağımsız ilan etmiş, ancak Samanilere bağımlılığı reddetmemiştir. Alp Tegin'in halefi Sebuk Tegin (977-997) hakimiyeti Sind nehrine kadar genişletmiştir. Sebuk Tegin'in halefi Sultan Mahmud (998-1030), 1001 yılına kadar hakimiyeti Ganj vadisine ulaştırmıştır.³² Sultan Mahmud Karahanlılarla yaptığı savaşların hepsini kazanmıştır.³³ Sultan Mahmud Türklerden "ilk Sultan" ünvanını alan kişidir. Bu ünvan Bağdad halifesi tarafından verilmiştir.

Gazneliler 1040' yılında Dandenekan muharebesinde Oğuzlara yenilmişler ve böylece Gaznelilerin Horasan hakimiyeti ebediyen sona ermiştir.³⁴

Gazne devleti Gurlularla Selçuklular arasında paylaşılmıştır. Son Gazne hükümdarı Melikşah 1187'de öldürülmüştür.³⁵

31 Hayıt, aynı eser, s.66.

32 Hayıt, aynı eser, s.68.

33 V.V.Barthold, aynı eser, s.344-349-350-351-v.d

34 Hayıt, aynı eser, s.68-69, Barthold, aynı eser, s.379.

35 Hayıt, aynı eser, s. 69.

TÜRKİSTAN'DA OĞUZLAR

Oğuzlar, Türk kabilelerindenidir. Gök-Türkler devrinde onların çekirdeğini oluşturmuşlardır. Gök-Türklerin ortadan kalkmasıyla birlikte Kırgız ve Uygur devletleri devrinde yavaş yavaş yurtlarını terk etmeye başlamışlar.³⁶ İbn-Ül-Esir, halife El-Mehdi(775-785) zamanında Oğuzların Maveraünnehir havalisine geldikleri bilinmektedir.

10. asrın ilk yarısında Oğuzlar Seyhun bozkırları ile o civardaki Karacuk(Farab) ve Sayram şehirleri havalisinde görülmüşler. Güneyde ise Gürgenc şehri ile onun batısındaki Cit kasabasına, Aral gölünün güneyindeki Baratekin kasabasına, Maveraünnehir'de Buhara'nın kuzeyine Karacuk dağlarının eteğindeki Sabran şehrine kadar yayılmışlardır.

Oğuzlar 10. asrın başlarında kışlık merkezi Yenikent olan bir devlet kurmuşlar. Komşuları olan Kumanlar ve Hazarlarla geçinememişlerdir. Oğuzlar aynı zamanda siyasi bir ad olarak "Türkmen"adını da taşıyorlardı. 1000. yıllara doğru Oğuz devleti Kuman baskısı ve Selçukluların kendine bağlı kuvvetlerle ayrılmasıyla yıkılmıştır.³⁷

TÜRKİSTAN'DA SELÇUKLULAR

"Selçuk" adı bu devlete Kınık boyunun liderinin adından dolayı verilmiştir. Selçuk 903' yılında kendi kabilesinin lideri olmuştur.

36 Hayıt, aynı eser, s.70.

37 Kafesoğlu, aynı eser, s.143-144.

Bir entrika sonucu başkentini Yenikent'ten Cand'a nakletmiştir.İslâmîyeti kabul etmiş ve 1000' yılında ölmüştür.

1035'de Selçuklular Amu-Derya'ya kadar ilerlemişler, 70 yıl içinde Buhara, Semarkand, Cand ve Horasan(Merv, Saraks) bölgelerini almışlar. 1035'de Gaznelilere yenilmişler. Yapılan ikinci savaşta Gaznelileri yenmişlerdir. Selçuklu-Gazneli savaşı bununla da sona ermez, 1040' yılında Dandenakan'da yapılan savaşta Gazneliler yenik düşmüşlerdir.³⁸ Bu durum Gazneliler için sonun başlangıcı olmuştur.

1055' yılında Harezmsahlara kendilerini tanımaları için baskı yapmışlar ve bunda başarılı da olmuşlardır. Tuğrul Bey'in yerine Alp Arslan(1063-1072) geçmiş. Alp Arslan 1071'de Bizans ordularını Malazgird'de yenerek Anadolunun büyük bir kısmının türkleşmesini sağlamıştır.

Son Selçuklu sultanı Sencer(1097-1157) başkenti Merv'e taşınmış, Karahıtay saldırılarını önlemiş, ancak diğer Türk boylarının saldırıları sonucu rakipleri tarafından esir edilmiştir. 1157'de ölmüş ve imparatorluk tarihe gömülmüştür.³⁹

TÜRKİSTAN'DA HAREZMŞAH IMPARATORLUGU

4.y.yıldan beri Harezm vilâyeti bağımsız bir halde yaşamıştır. 712'de Harezm İslâm-Arap halifeliğini kabul etmiş, 751'de bölge hemen hemen islâmîyeti kabul etmiştir. Bu yüzden hükümdarlar

38 Barthold, aynı eser, s.378, Hayıt, aynı eser, s.70.

39 Hayıt, aynı eser, s.70-72.

"Şah" ünvanını taşımaktadırlar. 966'da Mumin eski şah hanedanını devirerek kendini şah ilan etmiştir.⁴⁰

1127-1128 yılında babasının yerine geçen Atsız, Harezşah devletinin gerçek kurucusudur.⁴¹

Atsız, saltanatının ilk yıllarında Selçuklu sultanı Sencer'e bağlı idi.⁴²

Karahıtayların zayıflaması ve Selçukluların bölünmesi Harezşahların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu hem Türkistan hem de Ortadoğu'da büyük bir güçtür. 12.y.yılda Harezşah imparatorluğu doğuda Tanrı dağlarına, kuzey-batıda Hazar denizi ve Aral gölüne, batıda Kafkaslara ve İran körfezine ve güneyde Umman körfezi ve Indus'a ulaşmıştır.

Cengiz Han bu devleti ortadan kaldırmıştır. Ancak, ilk önce şu olaya dikkat etmek gerekiyor; Cengiz Han Otrar'a ticaret kervanını gönderir. Harezşah valisi kervana eşlik eden 450 kişiyi Cengiz Han'ın casusu diye öldürtmüştür.⁴³ Bundan dolayı Cengiz Han'ın Batı-İslâm toplumlarına karşı tutumu değişmiştir. Ve 1219' yılında Moğollar Harezşahlara saldırmış ve Harezşahlar mağlub olmuştur. 1220'de Şah Kutbiddin vefat etmiş, yerine Celâleddin geçmiştir. Fakat bu zat ülkeyi toparlayacak güçte değildi. 1230'da Selçuklularla yaptığı savaşta yenilmiş ve 1231'de öldürülmüştür. Harezşahlar da küçük bir devlet halinde kalmışlardır.⁴⁴

40 Hayıt, aynı eser, s.73.

41 Barthold, aynı eser, s.404.

42 Barthold, aynı eser, s.406.

43 Barthold, aynı eser, s.492-500.v.d, Hayıt, aynı eser, s.73.

44 Hayıt, aynı eser, s.74.

TÜRKİSTAN'DA MOĞOL HAKİMİYETİ

Moğollar 1211'yılında Türkistan'da Yedi ırmak bölgesine erişmişlerdir. Aynı yıl Çin'i işgal etmişler, 1215'de Cengiz Han Harezmşah'a bir ticaret heyeti göndermiş, Otrar valisi bu heyetin hepsini idam etmiştir. 1220'de Cengiz Han kuvvetleri Semarkand, Buhara, ve Amu-Derya'ya ulaşmış, bütün şehirleri yakıp yıkmışlardır.⁴⁵

Moğollar, Nur-Ata'yı işgal etmişler, 1221'de Harezm'in başşehri Gurgenc'i yakıp yıkmışlar aynı yıl Merv'i istilâ etmişlerdir. Cengiz Han fethedilen ülkeleri oğulları arasında pay eder, Çağatay'a Doğu ve Batı Türkistan'ı ve Doğu İran'ı verir.⁴⁶

TÜRKİSTAN'DA ÇAĞATAYLAR DEVRİ (1277-1365)

Çağataylar kuzey-batı Hindistan'ı çölleştirmişlerdir. 1297, 1304, 1327'yıllarındaki seferleriyle Delhi'ye kadar ulaşmışlardır.⁴⁷

Çağatay'ın ölümünden sonra kardeşleri arasında iktidar kavgaları meydana gelmiş ve imparatorluk giderek zayıflamaya başlamıştır. 1269'da imparatorluk üç bölüme ayrılmıştır. 14.y.yıla geldiğinde de Çağatay Hanlığı tamamen türkleşmiştir.⁴⁸ 1363'yılından 1365'e kadarki zaman süresinde Timurular Moğol arazilerine hakim olmuşlardır.

TÜRKİSTAN'DA TİMUR VE TİMUR İMPARATORLUĞU

Moğolların dağılma belirtisi göstermesi ve Çağatay Hanlığı-

45 Sarkisyanz, aynı eser, s. 176, Hayıt, aynı eser, s. 75.

46 Hayıt, aynı eser, s. 75.

47 Sarkisyanz, aynı eser, s. 177-178.

48 Hayıt, aynı eser, s. 76-77.

nın da dağılmasıyla Türkistan'da başka bir şahsiyet doğmuştur.

(Timur 8 Nisan 1336'da Kaş'da doğar, 16 Ocak 1405'de Otrar'da ölür)

1347'yılında Tuğluk Timur, Duğlat boyundan Moğolların büyük hakani olarak ilan edilmiştir. Müslüman olan bu zat, Moğolların batı kanadını güçlendirmeye çalışmıştır.1360'da Transoxiana'ya hücum etmiştir.Güçlü Barlas boyu başkanı Hacı Barlas, Horasan'a kaçar ve orada öldürülür.Tuğluk valiliği Ilyas hoca'ya vermiş, Ilyas hoca da Barlas kabilesinden Timur'u danışman olarak atamıştır.

1363'yılında Ilyas hoca ile Timur arasında iktidar çekişmesi başlamıştır.Timur Taşkent'e kadar ilerlemiş, Ilyas hoca İli vadi-sine geri çekilmiştir.⁴⁹

Timur, 1373'den 1399'a kadar Moğolistan'ı yakıp yıkmış,(1376-1378) Altın-Orda Hanlığını işgal etmiş ve Tokdamış'ı tekrar göreve getirmiştir.⁵⁰

1387'de Ermenilere ve Gürcülere hücum etmiş,(1391-1395) arasında Tokdamış'ın isyan etmesiyle Altın-Orda'yı işgal etmiş(1380-1400) arasında Farslıları kendine bağlamıştır.Daha sonra Mısır-Memluklarını Suriye'de yenmiş, 1401'de Bağdad'ı işgal etmiş,1402'de Osmanlıları Ankara'da yenmiştir.⁵¹

49 Hayıt, aynı eser, s.78.

50 Hayıt, aynı eser, s.78, Sarkisyanz, aynı eser,s.178-179.

51 Sarkisyanz,aynı eser, s.178-179.

TİMUR İMPARATORLUĞUNUN ÇÖKÜŞÜ

Timur'un ölümünden sonra torunları taht kavgasına tutuşmuşlar.Şah Ruh (1407-1447) Asyanın belki en iyi hükümdarı olmuştur.

Timurların en büyük düşmanı Özbekler olmuştur. İki ülke arasındaki savaş esnasında (1405-1406) Özbekler Buhara'ya kadar gelmişlerdir.1416'dan beri her iki grup Sir-Derya nehrinin ağzı için savaşmışlardır.1428'de Abul Hayır Han, Sir-Derya nehrinin orta mecrasını ve Sıgnak şehrini işgal etmiştir.

Ebul Hayır Han (1430-31)'de Harezmîlileri yenmiş, hakimiyetini Mergana'ya kadar genişletmiştir.

Muhammed Seybani 1500'de Semarkand'ı, 1507'de Herat'ı fethederek Timurların hakimiyetine son vermiştir.⁵²

TÜRKİSTAN'DA ÖZBEK İMPARATORLUĞU

Altın-Orda Hanı Özbek (1312-1340) çevresinden gelen idareciler tarafından Türkistan Türklerini biraraya toplayarak Özbek Devletini kurmuştur.Batu'nun kardeşi soyundan gelen Ebu'l Hayır-Han 1428'de Özbek Devletini kurmuş ve istiklâllerini ilan etmiştir.⁵³

Timurların taht kavgalarından istifade ederek Türkistan'ın yarısına hakim olmuştur.⁵⁴

1456'da Kalmuk, bir yıl sonra da Oyratların hücumuna uğramışlar.Ebu'l Hayır Han'ın bu saldırılara karşı tutumunu beğenmeyen bir grup Türk ayrılarak "Kazak" adını almışlardır.

52 Sarkisyanz, aynı eser s.181, Hayıt, aynı eser, s. 81.

53 M.Saray, Atatürk Ve Türk Dünyası, İstanbul,1988,s.83.

54 M.Saray, aynı eser, s.83.

Şeybani, Buhara ve Semarkand'ı işgâl etmiş(1500), Çağatayları Fergana'dan kovmuş(1508-1509).⁵⁵ Ve Kırgız isyanından faydalanan Şah İsmail Özbeklere büyük darbe indirmiştir.⁵⁶ Şah İsmail,Şeybani'nin kafatasından kadeh yapmış ve derisini yüzerek II. Beyazıd'a göndermiştir.⁵⁷

1826-1860 yılları arasında Nasrullah devrinde devletin istikrarı sağlanmıştır.

Nasrullah Han günde 50-100 kişiyi asmış, Şehr-i-Sebz'i kendine bağlamış, Hokand'a sefer düzenlemiştir.Hokand Hanı Ali'yi akrabasıyla zina ettiği için asmıştır.⁵⁸

1842'de Emir Nasrullah iki ingiliz elçiyi ingilizlerin Afgan seferinin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra öldürmüştür.

Emir Muzaffereddin (1861-1865) yılları arasında Hokand'ı işgâl etmiş, bu da Hokand'ın zayıflamasına neden olmuştur.⁶⁰

TÜRKİSTAN'DA HİVE HANLIĞI

Hive Hanlığı 1512'de kurulmuş.⁶¹ 1700' yılında Hive Rusya'ya korumacılık önerir.1703'de I. Petro, Arap Muhammed II.yi (1702-1714) Han olarak atamıştır.1714'den sonra Şir Gazi,Han olmuştur. Bu devirde Hive henüz bir talancı devleti görünümündedir.Nadir Şah elçilik heyetinin öldürülmesinden sonra 1747'de Hive devletine

55 Sarkisyanz, aynı eser, s. 183.

56 M.Saray, aynı eser, s.83.

57 Sarkisyanz, aynı eser, s.87.

58 Sarkisyanz, aynı eser, s.190.

59 Sarkisyanz, aynı eser, s.191, Togan, aynı eser, s.226.

60 M.Saray, aynı eser, s.89.

61 Hayıt, aynı eser, s.85.

son vermiştir. Kazak Hanı Kayıp Han devrinde (1747-1757)'de bağımsızlığına kavuşmuştur. Inak İltuzar gölgesinde hakimiyet kurduğu Ebu'l Gazi II.yi devirmiş ve Kungart hanedanlığını kurmuştur.(1804-1873).⁶²

Muhammed Rahim, Kara Kalpakları kendine bağlamış. Ruslar Hi-ve'ye (1716-1717) ve (1839-1840) yıllarında seferler düzenlemişler.⁶³

TÜRKİSTAN'DA HOKAND HANLIĞI

Hokand Hanlığı 1720'de Fergana vadisinde kurulmuştur.⁶⁴ Hokand Hanlığının yükselişi göçebe olan halkın yerleşik hayata geçmeleriyle başlamıştır. Alim Han zamanında Hokand'da gelişmeler olmuş, topçu ocağı kurulmuştur. Alim Han, Ura-Tepe'yi 12 seferden sonra almıştır.⁶⁵

Muhammed Ali devri (1821-1842), Hokand için tam manasıyla bir felâket devri olmuştur. Safahata düşkün olduğundan dolayı ulemâ arasında dinsiz, kâfir olarak anılır. Muhammed Ali üvey annesi ile evlenir. Emir Nasrullah da bunun üzerine Hokand'a hücum etmiş ve Ali Hanı idam etmiştir.(1842).⁶⁶

Hokand'da yüksek memurluklar Sartlar tarafından tutulmuştu. Hanlığın en büyük gücü olan Özbek-Kıpçakları isyan etmişler ve Musselman Kuli'yi lider seçmişlerdir. Buhara bağlantılı diğer karşıt isyanda Han Hudayır'ı (1855-1858-1862-1863-1865,1875) Han seçmişlerdir. Bunlar medreseleri yakıp yıkmışlar , alimlere hakaret

62 Sarkisyanz, aynı eser, s.197-198.

63 M.Saray, Osmanlı Devleti İle Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler, İstanbul, 1984, s.92.

64 Hayıt, aynı eser, s.85.

65 Sarkisyanz, aynı eser, s.204-205.

66 Sarkisyanz, aynı eser, s.206.

etmişler ve bütün Sart mallarına ve hanımlarına el koymuşlardır. Musselman Kuli idam edilmiş ve bütün Kıpçak arazisi satılmıştır.⁶⁷

Hokand'da Kıpçak savaşı sürerken Ruslar 1747'de Aralsk kalesini kurmuşlardır. Kırım savaşından bir önceki akşam Akmesid kalesini kuşatmışlardır.(1853).⁶⁸

RUSLARIN TÜRKİSTAN'A YAYILMALARI

Ruslar 1480 yılında yabancı hakimiyetinden kurtulmuşlardır. 1480-1551 yıllarında milli birliklerini oluşturmuşlardır.⁶⁹

Ruslar, 1552'de Kazan, 1556'da da Astrahan'ı işgal etmişler.⁷⁰ 1580'de Saraycık şehrini yağma etmişlerdir.1584'de Yayık(Teke) kalesini inşa etmişlerdir.⁷¹

Rus metalurjisinin 17. ve 18. yıllarda gelişme göstermesi I. Petro(1689-1725)zamanında Türkistan'a olan ilgiyi artırmıştır.⁷²

Ruslar (1734-1759)yılları arasında Orenburg askeri hattını 88 kaleyle birlikte kurmuşlardır.⁷³

Ruslar 1839'da Hivi'ye sefer yapmışlar, Kazakistan'ın doğu kısımlarını tamamen işgal etmişlerdir. 1824'de Karkaralı, 1832'de Akmola, 1845'de Turgay, 1847'de Türkistan'ın en doğusunda Çin sınırına yakın Kapol ve Aya Ögüz'ü işgal etmişlerdir.⁷⁴

67 Sarkisyanz, aynı yer, s.206.

68 Sarkisyanz, aynı eser, s.208.

69 Hayıt, aynı eser, s.86.

70 Hayıt, aynı yer, s.86, Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.85.

71 Togan, aynı eser, s.145.

72 Sarkisyanz, aynı eser, s.201.

73 Hayıt, aynı eser, s.87.

74 Togan, aynı eser, s.211.

Ruslar Hokandlıların kurduğu Kazalinsk kalesini 1846'da almışlardı.⁷⁵

Buraya kadar görüleceği gibi Ruslar, Türkistan memleketine ağır ağır yaklaşmaktadır. Ruslar 1847'de Sir-Derya deltasında Aralsk kalesini inşa etmişlerdir.⁷⁶

1852 yılında Ruslar, Çin ile "Gulca antlaşması"nı yapmışlar ve Orta Asya'yı işgal için son hazırlıklarını tamamlamışlardır.⁷⁷ Ruslar Hokand'a ait Ak-Mescid kalesine 1842 yılında saldırmışlardır. İlk hamlede kaleyi alamamışlar, ancak 1853 yılında alabilmişlerdir.⁷⁸ Ruslar bu arada Sir-Derya'daki Culek'i almışlardır.

Rusların Kırım harbinde İngilizlere karşı mağlub olmaları onları Türkistan'a yöneltmiştir.

Türkistan'a yönelmelerinin esas nedeni Kırım'da yenemediği İngilizleri Hindistan'da yenmek, mümkünse onları oradan atmaktır. Bunun için Türkistan'ın işgali şarttır.⁷⁹ Diğer bir neden de Amerika'da çıkan iç harp nedeniyle Rusya'da pamuk sıkıntısının başgöstermesi idi. Bu da Rusları Hokand'ı (Fergana) işgale sevk etmişti.⁸⁰

Ruslar, 1864'de Türkistan ve Evliya-Ata'ya sefer düzenlemişler ve 1864'de Çimkent'i, 1865'de Taşkent'i almışlardır. Ve Hokand Rus nüfuzuna geçmiştir.⁸¹

Güney Hokand'ı işgal etmiş olan Buhara Emiri Muzaffereddin, Rusların Hokand'ı ani işgali ile sıranın kendisine geldiğini

75 Saray, Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler, s.55.

76 Sarkisyanz, aynı eser, s.208.

77 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.87.

78 Hayıt, aynı eser, s.89, Saray, Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler, s.60.

79 Hayıt, Türkestan im XX. Jahrhundert, s.17.

80 Sarkisyanz, aynı eser, s.208.

81 Sarkisyanz, aynı eser, s.209, Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.95.

anlamıştır. Rus komutanından Taşkent'i hemen boşaltmalarını istemiş, ancak reddedilmiştir.1886'da Ruslar Hokand ve Ircar'ı işgal etmişlerdir.1868'de ise Semarkand Urgut'u, Katta-Kurganı ele geçirmişlerdir.⁸² Böylece Buhara da Rus nüfuzuna girmiş oluyordu.

Sıra artık Hive Hanlığına gelmiştir.1873 yılında Ruslar aniden Hive'ye saldırarak 9 Haziran 1873'de almışlardır.⁸³

TÜRKİSTAN'DA TÜRKMENLER

Türkmenler XI. asırda Oğuzların batıya göçmesinden sonra geride kalan Türk boylarından biridir.12.y.yılda Moğol istilasını ile epey zayıflamışlar ve Maverâünnehir Horasan, Min-Kışlak'da yaşamışlardır.1639-1700 yıllarında özellikle kazaklara indirdikleri darbe ile Orta Asya'nın Rus istilasına açılmasına sebep olan Kalmukların hücumuna uğramışlardır.⁸⁴

1802-1811 yıllarında 5600 kişilik bir Çovdar-Türkmen heyeti Rus imparatoruna tebâsı olmak istediklerini söylemişler ve bu istekleri kabul edilmiştir.(1826-1827)'de Türkmenler Rus orduları içinde İranlılara saldırmışlardır.

Türkmenler İran ve Hive'den gördükleri baskılar nedeniyle Ruslara yakınlaşmışlar.1850 yıllarında 150.000 Türkmen Rus tebâsına geçmiştir.⁸⁵

Türkmenler 1855'de Hive ordusunu yenmiş, 1856'da İranlılara

82 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.93, Hayat, Türkestan im Herzen Euroasiens, s.89.

83 Saray, Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Siyasi Münasebetler, s.95.

84 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.124.

85 Sarkisyanz, aynı eser, s.228.

yenilmişlerdir. 1860'da İranlıları yenerek istiklâllerine kavuşmuşlardır.

1869'dan sonra Ruslar Türkmenlere hücum etmişler ve Taş Avrat ile Molla Kara kalelerini işgal etmişlerdir.⁸⁶

Ruslar 1877-78 Rus-Türk harbi nedeniyle saldırılara ara vermişler.1879'da Ruslar ileri harekâta başlayarak 1881'de Türkmen topraklarını tamamen işgal etmişlerdir.⁸⁷

RUS İŞGALINE KARŞI AYAKLANMALAR

Türkistan'ın Ruslar tarafından 1881 yılında tamamıyla işgal edilmesiyle buradaki Türk Hanlıklarını sindirmek için baskı yapmışlardır.1905 yılında Rus-Japon savaşında Rusların yenilmesinden sonra Rusya'da Dumalar (meclis) kurulmuş ve Türkler de meclislerde temsil edilmiştir.⁸⁸ 1907 yılında çıkan yeni bir kanunla Türkler seçim hakkından mahrum kalmışlardır.⁸⁹

1916 isyanı I.Dünya savaşı sırasında çıkmıştır.Türkler cepheye alınmamışlardır.Bunun yerine onlardan daha çok yiyecek alınmıştır.25 Temmuz 1916'da Çar, Türkistan halkından 19-43 yaş arasındaki tüm Türkleri işçi olarak cepheye çağırmış, ancak, halk buna karşı ayaklanmıştır.⁹⁰ Bu arada 1917 ihtilâli patlak vermiştir. Türkistan ayaklanması esnasında 4725 Rus ölmüş,2222'si kolonist, 2683 Rus kayıp, 9000 Rus evi yıkılmıştır.Türklerden ise 168.000

86 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.126.

87 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.133.

88 Togan, aynı eser, s.345.

89 Togan, aynı eser, s.351.

90 Togan, aynı eser, s.336-337.

kadın , erkek Sibiry'a sürülmüş, 300.000 Türkistanlı Doğu Türkistan'a gelmiştir.Yalnızca Yedisu bölgesinde 205.000 Türk öldürülmüştür.Bu ayaklanmada da 673.347 Türk öldürülmüş ve 120.000 Türkistanlı cepheye gitmiştir.⁹¹

1917 Bolşevik ihtilâli yapıldığında diğer milletler gibi Türkler de yapılan beyanlar ve verilen sözlere güvenerek daha iyi ve özerk bir yaşam sağlayacaklarını umuyorlardı.Fakat tam tersi oldu ve Ruslar hakimiyeti, çar devrinde olduğu gibi daha da kuvvetlendirmişti.Açıklanan muhtarlıkları da kanlı bir şekilde bastırmışlardır.İşte bu nedenledir ki Rusların vermediği bu hakkı , onlar, bizzat kendi kanlarıyla, canlarıyla almak için basmacılık hareketini başlatmışlardır.

"Basmacılık" kelime anlamı "baskıncı, hücum eden" dir.⁹² Fakat, şekilden çok öze baktığımızda , bu hareket Türkistanlılar için Rus buyruğundan kurtuluşun sembolü olmuştur.Muhtarlık ümidini kaybeden Türkistanlılar, özgürlüklerini silahla kazanmaya çalışmışlardır.1918'e kadar bu ayaklanmanın önderliğini Ergaş Korbaşı yapmış, daha sonra Şir Mehmed Hacı Koşakoğlu önder olmuştur.Ayaklanma Fergana, Hive ve Buhara'da hızla yayılmıştır.24 Eylül 1919'da M.Emin bey başkanlığında Fergana hükümeti kurulmuştur.⁹³ Bu hükümet milli birliği sağlayamamıştır.

Enver paşa, I.Dünya savaşının ardından Türkistan'a gelmiş ve

91 Hayıt, Türkestan im XX.Jahrhundert, Darmstadt,1956, s.29-30

92 Togan, aynı eser, s.387.

93 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.113-115.

orada milli mücadeleye devam etmiştir.Enver paşa'nın 19 mayıs 1922' de başlayan savaşı 4 ağustos 1922'de Belcivan'da şehid düşmesiyle sona ermiştir.⁹⁴ Ruslar 1923-24 yıllarında tüm ayaklanmayı bastırmışlar, isyancıların bir kısmı teslim, bir kısmı da Afganistan'a kaçmıştır.⁹⁵

Ruslar Türk birliğini bozmak için Türkler arasında nifak çıkararak Türkleri bölge bölge ayırmayı başarmışlar ve bu bölgeleri ayrı ayrı cumhuriyet halinde kurmuşlardır.Bunlar, Türkmen cumhuriyeti, Kazak cumhuriyeti, Tacik muhtar bölgesi ve Kırgız muhtar bölgesi'dir.⁹⁶

Ruslar Türkistan türklerini çeşitli adlar altında (Tacik, Kazak, Özbek v.b) bölmeyi başarmıştır.Ancak, şu bir gerçek ki, hiç bir imparatorluk mevcudiyeti devamlı koruyamamıştır.Milletler mozaigi olan Rus imparatorluğu ,komunizmiyle birlikte yavaş yavaş iflâs etmektedir. Bugün Rus ülkesinde yapılmakta olan yeni yeni atılımlar(Prestorayka,Glasnost),gerçek bir milliyetçilik akımının doğmasına neden olmuş ve her millet de bunu kendi toprakları içinde yaptıkları gösterilerle ve de kendi dillerinin resmi dil olarak benimsenmesi uğrunda gösterdiği çabalarla dile getirmektedirler.(Moldavya örneğindeki gibi). Bu gösterilerin ardında yatan gerçek ise Rus hakimiyetindeki milletlerin gerçek bağımsızlık ve ayrı vatan kurma , kendi öz benliğine sahip çıkma düşüncesidir.Bunlar Rus imparatorluğunun dağılacağını gösteren ufuktaki ilk emarelerdir.

94 Togan, aynı eser, s.453, Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.117.

95 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.118.

96 Saray, Atatürk ve Türk Dünyası, s.120.

BATI TÜRKİSTAN'DA YER ADLARI

Abadan-Kenc	Merv'den Gurganc'a giderken konaklama yeri.
Abakumovski	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Abalık	İsfıcab'a bağlı Şehir.
Abarşahr	Modern Nişapur Şehri.
Abaskun	Hazar Denizinde ada.
Abaşlı	Tanrı Dağının güney yayında Kırgızistan'da Dağ.
Abdek	Semarkand'da bir Cadde adı.
Abgar	Zerafşan'ın güneyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Âb-1 Derya	Belcuvan'da Enver Paşa'nın kabrinin bulunduğu Köyün adı.
Âb-1 Derya	Âb-1 Derya Köyünün bulunduğu Vadinin adı.
Âb-1 Rahmet	Semarkand Bölgesinde Kühenk Tepesinin eteğinde Kani Gil Çayırından akan bir Irmak.
Ablay Kent	Doğu Kazakistan'da Üstkamenogorsk'un 29 km. güneyinde Kalmuk Şehri.
Aboba-Pliska	Harabe halinde Hazar Şehri.
Absıket	Namengan ile Gul-Kışlak arasında Gök-Türk çağına ait harabe.
Abşura	Fergana'nın ikinci büyük Şehri olan Kuba Şehrine akan bir dere.
Acdahar	Hocend'e bağlı bir Köy.
Açınsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Adahkes	Talas Vadisinde harabe.
Adahket	Şaş'a bağlı Şehir.
Aferinkes(Prinkent)	İştihan yakınlarında bir Şehir.

Aferinkent	Zarafşan'ın iki kolu arasında Miyankâl'da kurulmuş bir Şehir.
Afrâsiyâb(Semarkand)	Eski Semarkand Şehrinin bulunduğu yer, bugün harabe halindedir.
Afşavan	Buhara'dan 24 km. uzaklıkta Köy.
Afşina	Buhara'nın batısında, Buharaya 6 km. mesafede Köy.
Aşin	Maça ile Palgar hududunda Kale.
Ağaçtı	Taşkend ile Cizak arasındaki bölgeye verilen ad.
Agdün(Agzün)	Buhara yakınında Köy.
Ahal	Kopet Dağ'ının kuzeyinde Vaha.
Ahmet	Karagay Kıpçak Ulusunda Köy.
Anhangaran(Angeren)	Taşkend yakınında Havza.
Âharun (Harun)	Surhan ile Kefirnihen Vadilerinin birleştiği Ovada Ortaçağlarda Şehir.
Ahenin	Semarkand'ın kapılarından birinin adı.
Ahsi(Ahsikent)	Fergana'nın eski bir Şehri bugün izine bile rastlanmamaktadır.
Ahsikes	Fergana'nın merkezi.
Ahsisek	Ceyhun Irmağı üzerinde Kalif'in aşağısında Şehir.
Akbaytal	Tacikistan'da Muzköl Dağında geçid.
Ak-Bugut	Oksus Nehri'nin yatağı.
Akcâr(Ağça)	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ak-Çatı	Tanrı Dağlarında yer adı.
Ak Çilik	Taklik Irmağı taraflarında yer adı.

Ak Çiyrek	Sir Derya ve Tarım havzalarının su ayırım hattını teşkil eden Dağ.
Ak Çulakskaya	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken yer adı.
Ak-Dağ	Talas yolu ile Tanrı Dağları arasında Dağ.
Akır Tiube	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken yer adı.
Ak-İçke	Sergiopol ile Vierni arasında yer adı.
Ak Kale	Kühne Ürgenç'de Kale.
Akkamış	Hive'den Buhara'ya giderken yer adı.
Ak Kend	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal adı.
Ak Kesene	Talas Vadisinde buluntu yeri.
Ak Korgan	Taşkend'e bağlı Köy.
Ak Kötel(Ak Kûtal)	Sogd ile Taşkend arasında Ak Dağ taraflarında bir Geçid adı.
Ak Kurgan	Arıs havzasının aşağısında bir Kale.
Ak Kutel	Semarkand'dan Hocend'e giden yol üzerinde mahal adı.
Ak Mescid(Perovski)	Türkmenistan'da Kale.
Ak Mescid(Kızıl Orda)	Türkmenistan'da Şehir.
Ak Mescid	Hive'de Mahalle adı.
Ak Meşed	Buhara'da Köy.
Akmolinsk(Akmolla)	Kazakistan'ın kuzeyinde il.
Ak-Murud(Hamlet)	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Ak-Peşin	Balasagun ile Tokmak Şehrine yakın harebe.

Ak Rabat	Bamyan'ın kuzeyinde mahal.
Aksaray	Amu Derya Nehri'nin kollarından biri.
Aksay	Kırgızistan'da bir Irmak.
Aksay	Kırgızistanda Tienşan dağlarında vadi.
Aksuat	Kazakistan'da buluntu yeri.
Aksu	Kazakistan'da Kasaba.
Aksu(Belovod)	Tacikistan'da bir Nehir.
Ak Tepe(Stepinsk)	Kazakistan ile Kırgızistan arasında bulunan Karluk Şehri.
Ak Tepe	Süt kent'in 25 km. yakınında ve Sir Derya'nın yatağı üzerinde Oğuz Şehri.
Aktogoy	Kazakistan'ın Aktuba Bölgesinde Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Aktuba	Kırgızistan'da İlçe.
Akyap	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Orta yolu üzerinde Köy.
Ala	Fergana'ya yakın bir Yaylak adı.
Alabuki	Tanrı Dağlarının merkezi kısmında Vadi.
Ala Göl	Kazakistan'da Göl.
Ala Göl	Kazakistan'da Havza.
Ala Kamak	Ala-Tau Dağlarına yakın bir yer adı.
Alamedin Suyu	Pişpek'den kuzeye doğru akan Irmak.
Alamış Kurganı	Narın Nehri kenarında.
Alaş Orda(Semipala- tinsk,Yedi Tam)	Kazakistan'da Bölge ,aynı zamanda Kaza.
Ala-Tau	Kırgızistan'da Dağ.
Alay	Alay Kızıl Su havzasında Yayla.

Alay Kızıl Su	Irmak, Amu Derya'nın bir kolu.
Alaylık(Almaldık, Almalık)	Kaba ile Uş arasında bir yerleşim merkezi.
Alay Sıradağları	Ortalama yüksekliği 4000 veya 5000 m. arasındadır.En yüksek Tepeleri 5 veya 6000 m. ile Kırgızistandadır. ¹
Albîkent	Şaş'a bağlı Şehir.
Alçan-Adirsk	Semipolatinsk ile Sergiopol arasında mahal adı.
Alçın	Görülen'e bağlı Köy.
Aleksandrovka	Aksu Şehrinin doğusunda Kale kalıntıları vardır.
Aleksandrovskij(Tokmak)	Hazar Denizi kenarında Şehir.
Aliâbad	Zerafşan'ın kuzeyinde Köy.
Alimptu	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal.
Alka Göl	Sir Derya Nehrinin güneyinde Mirza Çöl'ü sınırında Göl.
Alkame	Semarkand ile Zarman arasında Semarkand'a 12 km. mesafede Kale.
Allahu Ekber(Merz-i Turan, Mezduran)	Meşhed ile Sirakhs arasında Dağ.
Alma-Ata(Vierni, Verhoe)	Kazakistan'ın Başkenti, Şehir.
Almatı	Kazakistan'da Kaza.

1 A.Z.V.Togan, Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi
II.Baskı, İstanbul, 1981.

Altay	Dağları.
Altayskaya	Kazakistan'da buluntu yeri.
Altı Arık	Fergana'da bir Kaza.
Altı Kuyruk	Hive'den Gümüştepe'ye giderken mahal adı.
Altın Asar	Harezmi'de buluntu yeri.
Altın Kalat	Semipolatinsk ile Sergiopol arasında mahal adı.
Altın Tepe	Otrar'ın 7 km. kuzeyinde bulunan küçük bir Oğuz Şehri harabesidir.
Altın Kul	Belki Balkaş Gölüyle aynı Göl.
Altın-Yış	Dağları.Buradaki "Yış" adı kesif Çam ve Kayın ormanlarından kaynaklanmaktadır. ²
Amu	Buhara ile Çarcuy arasında Mahal adı.
Amu Derya(Oxsus, Ceyhun)	Irmak.Anlamı:Amu Türkçe Irmak demek, Deryada Tacik dilinde Irmak demektir. Diğer bir tarife gelince ,Amu Çince ekmek demektir, Deryada Irmak olduğuna göre,Ekmeğin Irmağı veya bölgeyi besleyen anlamı çıkıyor. ³
Amu Derya	İl.
Amul(Çarcuy)	Nehirden 6 km. mesafede Şehir.(Ceyhun Nehri).

² E.Esin,İslâmiyetten önceki Türk kültür Tarihi ve İslâma Giriş,İstanbul,1978.s.14.

³ M.Albrecht,Russisch Central Asien,Hamburg,1896.s.73.

Anau(Aşkabad)	Türkmenistan'ın başşehri.
Abarduvan	Buhara yakınında Köy.
Ancaferin	Buhara yakınında Köy.
Andak	Semarkand'dan 18 km. mesafede Köy.
Andedi	Nesef Şehrinde bir mahalle.
Andican(Endican)	Fergana'ya bağlı Şehir.
Andkuy	Buhara'dan Herat'a giderken mahal adı.
Angren	Eski Şaş ve Ilak vilayetleri.
Anhâr	Semarkand'ın batısında yer adı.
Andhoy	Buhara yakınında Şehir.
Anuzkes	Bugünkü Kes'ten 12 km.mesafede Şaş'a bağlı Şehir.
Aral	Aral gölü kenarında yerleşim yeri.
Aral	kazakistan'da Göl.
Aras(Urs)	Taşkend'in kuzeyinde Nehir.
Aravan	Manak'tan 150 km.mesafede Dere.
Arbat	Aksu ile Kuça arasında yer adı.
Arbilah	ilak'a bağlı Şehir.
Arcalı	Semi-polat'a bağlı yer adı.
Arcan	Dış Başkurt'da Bölge.
Arça Kent	Fergana'da mahalle adı.
Arçman	Türkmenistan'da yer adı.
Ardan	Buhara ile Çarcuy arasında mahal adı.
Arvisura(Amu Derya)	Nehir.
Argân	Kiş'e bağlı Kaza.
Arganatinsk	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Argu(Balasağun)	İsficab bölgesinin eski adı.

Arhang	Amu Derya'nın kuzeyinde Bölge.
Aris(Hari Rud)	Kazakistan'da Irmak.
Arkalıksk	Semipolatinsk ile Sergiopol arasında mahal adı.
Arkım	Balkan Dağlarının kollarından biri.
Arkuk	Aris Havzasında Kale.
Arpa	Tanrı Dağlarında Nehir.
Arsûd(Surûd)	Kiş'de Nehir.
Artanuşmisen	Bugünkü Hive'nin kuzuy-doğusunda bulunan birKasaba idi.
Artamanova	Tinmen ile Semipolatinsk arasında mahal.
Arû	Kiş'de Kaza.
Arvân	Buhara'ya bağlı Şehir.
Aryâmîket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Aseke(Eseke)	Fergana'da Kasaba.
Astrahan	Kazakistan'ın Guriev Bölgesinde Şehir veya yerleşim yeri.
Asu	Güney Altay sıradağları kolundan.
Aşağı Barshan	Cumgal Şehrinin doğusunda harabe.
Aşağı Nesya	Fergana'nın Vilayeti.
Aşağı Nüşanan	Taraz'dan 12 km. mesafede.
Aşbîgu	Binkes ile Tünkes yolunun batısında Şaş'a bağlı Şehir.
Aşcı	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Aşcı-Kulsk	Semipolatinsk ile Serggopol arasında mahal adı.
Aşkabad	Türkmenistan'ın başkenti."Aşk Kenti"

	"Sevgi Kenti" anlamına geliyor. ⁴
Aşpara	Gök-Türk Şehri. Adını İşbara'dan alıyor. ⁵
Aşt	Fergana'nın vâgiz bölgesinde şehir.
Aşur Ada	Hazar Denizinde Ada.
Ata-su	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ata-Zaubat	Buhara'dan Katta-kurgan'a giderken mahal adı.
Atbasar	Kazakistan'da Kaza.
Atbaş	Kazakistan'da veya Tanrı Dağlarında Kale.
Atbaş	Kırgızistan'da Sıradağlar.
Atıl(itil,Volga)	Hazar Denizine dökülen Nehir.
Atlah	Yukarı Talas Vadisinde buluntu yeri.
Atrak-Kül(Balkaş)	Göl.
Atrek	Hazar Ovasının güneyinde Irmak.
Aulia-Ata(Cambul)	Kazakistan'da şehir.
Avâl	Fergana'nın Vagız Bölgesinde şehir.
Avâs	İsbicab'a bağlı şehir.
Avşar	Buhara'da Köy.
Avvec(Üzec)	Kafirnihen Nehrinin ağzına yakın Geçid.
Ayagöz(sergiopol)	Türkistan'ın doğusunda Çin sınırında şehir.
Ayaguz	Balkaş Gölünün kuzey-doğusunda Irmak.
Ayaguz	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ayat	Kazakistan'da buluntu yeri.
Aydin	Batı Türkmenistan'da bir Köy

4 C.Başlamış,İşte Dünya çapında Röportaj,TÜRKMENİSTAN, Milliyet,5 Ağustos 1989,9.

5 B.Ögel,Türk Kültürünün Gelisme Çağları,C.I,İstanbul,1971 s.138.

Ayım	Endican'a bağlı Nahiye.
Ayırtam	Kazakistan'da Şehir.
Ayır-Tam-Oy	Evliya-Ata'nın yakınında yer adı.
Ayke	Kazakistan'da Göl.
Aylamış	Fergana'da bir Nehir adı.
Ayna-Bulak	Altın-ımmel ile Kulca arasında mahal adı.
Ay Ogüz	Çin sınırında Kale.
Ayş	Endican'da Tepe adı.
Ayusat-Tav	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ayu Tiren	Buhara'nın kuzeyinde Bölge.

B

Bâb	Buhara yakınında bir Köy.
Bâb	Şaş Nehri üzerinde kurulmuş Fergana Şehirlerinden.
Bâba	Buhara yakınında bir Köy.
Baba	Doğu Buhara'da Dağ.
Baba Tevekkel	Endican civarında bir mahallin adı.
Bâbiş	Buhara yakınında bir Köy.
Baçır	Fergana'da bir Dağ.
Baçır	Hokand civarında bir Köy.
Badakşan	Hem Afganistan hemde Tacikistan'da bir Bölgenin adı.
Badal Art	Uç ile Barsgan arasında Sarp bir Tepe.
Bâdan	Buhara yakınında bir Köy.
Badbak Dala	Kuzey Türkistan'da bir Düzlüğün adı.
Bagat	Hive'den Fitnek'e giderken yer adı.

Bagat	Hezaresp'e bağlı bir Köy.
Bag�nkes	Şaş'a bağlı Frenkes'den 6 km. mesafede Şehir.
Bağankes	Şaş'a bağlı Şehir.
Bağ�e	Hive'de mahalle adı.
Boğdan	Cizak'a bağlı Nahiye.
Bahardak	Türmenistan'da yerleşim yeri.
Baha-uddin	Buhara ile Katta-Kurgan arasında bir Köy.
Bahsun	Buhara'ya bağlı Şehir.
Bahtı	Kazakistan'da buluntu yeri.
B�ki	Isbicab'a bağlı Şehir.
Baksan	�u Vadisinde Irmak.
Baktiria(Belh, Toharistan)	Şehir.
Bal�c	Isbicab'a bağlı k��k bir Şehir.
Bala Havuz	Hive'de mahalle.
Balalık Tepe	Tirmiz Şehri dolaylarında.
Balasagun(Tokmak, Koz Ordu,Koz UluŐ)	Şehir.
Balayan	Şaş'a bağlı Şehir.
Balayan	�lak'a bağlı,Binkes ile runkes arasında yer adı.
Balcan bey	Margilan'a 4 km. mesafede Düzlük.
Balcuan(munk)	Tacikistan'da Şehir
Balk�n.	nehir.Amu Derya'nın güney kollarından biri.
Balkan	Türkmenistan'da Dağ.
B�lkan	türkmenistan'da Körfez.

Balkaş(Kökçe-Tengiz, Tering-köl)	Kazakistan'da Göl.
Bami	Batı Türkmenistan'da bir Köy.
Bânchaş	Binkes ile Tunkes arasında yer adı.
Banhaş	Şaş'a bağlı Şehir.
Bârâb(Fârâb)	Kencide'nin alt tarafında İsficab'a bağlı Şehir.
Barcın(Barçınlikent, Barçkent)	Sir Derya Nehrinin aşağı mecrasında Şehir.
Barçuk	Maralbaşıya yakın bir Şehir.
Bârdize	Buhara'nın ziraat yapılan kısmında Köy.
Bargî-i Ferah	Peykend'de bulunan Sâmcen Havzasına verilen ad.
Bar Göl	Karluk Dağının sağında Şehir.
Burrân(Burana,Fav- ran)	Buhara'dan 30 km. mesafede Köy.
Barsgan(Barshan)	Isık Göl civarında Şehir.
Barsket	Şaş'a bağlı Şehir.
Bartang	Tacikistan'da Nehir.
Barukan	Belh'den 12 km. mesafede Şehir.
Basba	Buhara yakınında Köy.
Bâsend	Saganiyan'a bağlı Köy.
Baskanski	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Bastırmalı	Taş-Haus'a bağlı Köy.
Başağar	Uşrusene'ye bağlı Kasaba.
Baş-Çı	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal adı.
Başir Su	Kaşka Derya'nın kaynaklarından.

Başkır	Görlen'e bağlı Köy.
Başkur	Hokand yakınında Köy.
Başkunçak	Astrahan civarında Göl.
Başkurdistan	Başkırtlar Ülkesi.
Baştepe	Özkend'e bağlı Köy.
Batkent	Kırgızistan'da Şehir veya büyük bir yerleşim yeri.
Bâyân	Nesef'de bir sokak veya mahalle.
Bayır-Kum	Süt kent'in 26 km.kuzeyinde Oğuz Şehri.
Baykent	Buhara'ya 6 km. mesafede bir kasaba.
Baymak	Kazakistan'da Kasaba.
Bayram-Ali	Türmenistan'da yer adı.
Bayram-Ali	Türkmenistan'da Vaha.
Bay-Yıgaç	Uc ile Kuça arasında yer adı.
Bedâked	Buhara yakınında bir Köy.
Bedehşân	Güney Türkistan'da Bölge adı.
Bedir Han	Hive'nin batısında Köy adı.
Begetahatta	Kiş'e bağlı Kaza.
Beglig	Kastak geçidinin kuzeyinde bir Bölge.
Behâm	Saganiyan'a bağlı Şehir.
Bekdaş	Türkmenistan'da Şehir.
Bekler-Bek	Evliya-Ata ile Taşkend arasında mahal adı.
Bel-Ağaç	Semi Polat'da bir yer adı.
Belandaran	Kiş'de bir Kaza.
Belcuvan	Tacik Bölgesinde bir Şehir.
Belh	Ceyhun Havzasının en önemli Şehri kabul edilir.İslam Yazarları bu Şehre Şehirlerin

	Anası anlamına gelen(Ümmü'l-bilad)adını vermişlerdir. ⁶
Belhu	Yukarı Talas'da buluntu yeri.
Bemickes	Şağ ve İskickes yakınlarında, Buhara'dan 24 km. mesafede bir Köy.
Bemicket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Benâket	Şaş'a bağlı Şehir.
Bendesen	Türkmenistan'da Geçid.
Bendesen	Türmenistan'da Gök-Tepe yakınlarında Kale.
Bendiltan(Kök-Cer)	Darzengi Köyünün yakınlarından akan Nehir.
Bend-i Salar	Ahsi ile Endican arasında mahal adı.
Benunkes	Şaturkes'den 18 km. mesafede Şehir.
Berâkad(Berakadân)	Buhara yakınında bir Köy.
Berâtegin	Mizdahkan'ın alt kısımlarında mahal adı.
Berdâd	İştihan yolu üzerinde Semarkand'dan 18 km. mesafede Köy.
Berengi	Saganiyan'dan 30 km. mesafede Köy.
Berfaş	Buhara yakınında Köy.
Berkan(Birkan)	Kaş civarında Harezmi Köyü.
Berked	Buhara'da bir Köy.
Berkenên	Kiş'de bir Köy.
Berk-Kara	Kara Tav'da buluntu yeri.
Berkîş	Şaş'a bağlı Şehir.
Bermadevi	Ceyhun nehri üzerinde Geçid.
Berseyan	İsbicab'a bağlı Şehir.

6 V.V.Barthold, Mogol istilasına kadar Türkistan,
(Haz.H.D.Yıldız), İstanbul, 1981.

Berûket	İsbicab'a bağlı Şehir.
Besfer	Fergana, ya bağlı Vilayet.
Beşarık	Hokand'a bağlı Köy.
Beşbeşan	Miyan-Rudan Bölgesinde Şehir.
Betik	Farab yakınında bir Köy.
Betpak-Çöl	Sarı-Arka-Tepelik Bölgesinin güneyinde Sarı-Su Irmağı ve Balkaş gölü arasında bulunan Çöl.
Beyen	Çu Vadisinde Irmak.
Beyik	Tacikistan'da Sarıkol Dağında Geçid.
Beykem(Beykend)	Buhara'da bir Köy.
Beykend	Buhara'da Şehir.
Bezde	Nesef'de bir Köy.
Bezmein	Türkmenistan'da yer adı.
Bibi Hanım	Semarkand'da harabe.
Bibi Uveyda	Hokand'dan Oş'a giderken yer adı.
Bigan	Vagiz Bölgesinde Şehir.
Bin-Göl	Talas'da bir yer adı.
Binkent	İştihan civarında bir Köy.
Binkes	Şaş'ın merkezi.
Birkuş	Şaş'a bağlı Şehir.
Birmes	Buhara civarında Köy.
Biskam	Şaş'da Dağ.
Bisket	Şaş'a bağlı Şehir.
Bisker	Uşrusene'ye bağlı Kasaba.
Bişkent	Şaş'a bağlı Şehir.
Bişkent	Tacikistan'da Vadi.

Bişpek(Frunze)	Kırgızistan'da Şehir.
Bıyanayman	Katta-kırgan'da yer adı.
Boğdan	Cizak'da Nahiye.
Bogdayla	Hive'den Gümüştepe'ye gidirken Orta yolu üzerinde yer adı.
Boktarma	Kazakistan'da Semi Polat'a bağlı Kaza.
Borkolday	Tienşan'ın güney yayında Kırgızistan'da Dağ.
Borokhudzir	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal adı.
Borovogo	Kazakistan'da Göl
Borsuk	Kazakistan'da bir Şehir.
Bozala	Margılan civarında bir Köy.
Boz Alay	Treskey Alay Dağının en yüksek noktası. Haritalarda Pic Kaufmann'dır.Bu yüksek tepe'ye Rus Genaralinin adını burada 1871 yılında tetkikatda bulunan Fedçenko vermiştir.Şimdi ise Ruslar bu Tepe'yi Pic Lenin diye adlandırmaktadırlar. ⁷
Boz Tağ	Bidil Art civarında Tepe.
Bökey	Kazakistan'da Kaza.
Bskent(Pskent)	Taşkend ile Hocend arasında mahal.
Buğ	Tirmiz'e 36 km.mesafede bir Köy.
Buhara	Özbekistan'da Şehir.Kelime anlamı ise: Buhar Moğolca'da Budist Mabet veya manastır demektir.Kara Kırgız dilinde ise,basit Halk, ayak takımı demektir. ⁸

7 A.Z.V.Togan,Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi, 2.Baskı,İstanbul,1981.s.10.

8 M.Albrecht,Russisch Centralasien,Hamburg,1896.s.105.

Buhara Çölü(Kızıl Kum)	Türkistan'da anlı adla anılan yerler.
Buhariyan	Ceyhun üzerinde Geçid.
Buhtarma	kazakistan'da buluntu yeri.
Bukan	Amu Derya'da Dağ.
Bûkend	Fergana'da yer adı.
Bulak Başı	Andican'da Köy.
Bulak-Koval Kale	Ak Su Nehrinin sol sahilindeki Man-Kend yakınında Oğuz Şehri.
Bum(Baum)	Çu Irmağı üzerinde Geçid.
Buncikes(Pencikes)	Zerafşan'ın güneyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Bunciket	suğd'a bağlı kaza.
Bûrab	Sâgâniyân'a bağlı şehir.
Burana(Manara)	Çu nehri kenarında şehir.
Burgar	Yukarı Zerafşan havalisinde Bölge.Arapça Burgar adı muhtemelen Pargar veya Fergar'dan bozmadır. ⁹
Burgar	Uşrûsene'ye bağlı Kasaba.
Burnamaz	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Bursân	Semarkand civarında Köy.
Busağâ	Ergeştam'a 75 km. mesafede Köy.
Bustam(Larga Köy)	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.

⁹ V.V.Barthold,Mogol İstilasına Kadar Türkistan,İstanbul, 1981.s.217.

Bustâs	Etil nehri boyunca uzanan bin Vilayet.
Buttam(Butman)	Zerafşan Nehrinin doğduğu dağların adı.
Buvayda	Hokand'a bağlı bir Köy.
Buzgam	Nesef civarında bir Irmak.
Buzgol-Han	Derbent'de geçid adı.
Bûzmâcan	Kiş'de bir Kaza.
Buzmacân	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Buznemend	Suğd'a bağlı Kaza.
Buzuk Tepe	Arık Ata'nın yakınında Oğuz Şehri.
Bükey Orda	Kazakistan'da Bölge adı.
Büram	Buhara'da bir Köy.
Büyük Altaylar	Dağ.
Büyük Balkan	Türkmenistan'da Dağ.
Büyük Barsuk(Barsuk Kumulluğu)	200 km. uzunluğunda 40 km. genişliğinde Çöl.
Büyük Irgız	Nehir.
Büyük Kem	Yenisey Irmağının kolu.

C

Cabgûkes(Cabgu,Cebgu, Yabgu)	Muhtemelen burası Niyazbek Kalesinin bulunduğu yerdir.
Çabûzan	Binkes-Tünkes Şehrinin doğusunda Şaş'a bağlı Şehir.
Cac(Şaş)	Şehir.
Cac-Rud	Kiş'in kuzeyinde 6 km. mesafede Çay.
Cac-Rud	Kiş'de Kaza.

Cagatay	Hive'den Taşhauz'a giderken Köy.
Cahzen(Cahzene)	Semarkand'dan 8 km.mesafede Köy.
Cam	Zâmin yakınında Kasaba.
Cambul(Evliya-Ata)	Kazakistan'da Şehir.
Cambul	Kazakistan'da İlçe.
Cami Kapısı	Doğuda Buhara'nın Kapısı.
Cam-Savat	Semarkand'dan Hokand'a Hocend tarafından giderken yen adı.
Câmuk	İsbicab'a bağlı Şehir.
Çan-Bulak	Taşkend ile Hocend arasında mahal.
Canıbek	Başı Kazakistan Bölgesinde Şehir veya yerleşim yeri.
Cankent(Yangikent)	Sir Derya'nın alt mecrasında Şehir.
Cankent	Seyhun'un güneyinde Isficab'da Harabe.
Carav	Merv hududları kıyısında Ceyhun'a inen Çölün güneyinde kalan bir Bölge.
Cargar	Buhara'ya bağlı Şehir.
Carik	Fergana'da Vagziye'ye bağlı yer.
Carkent(Panfilov)	Şehir.
Carın	Tacikistan'da büyük bir Bölge veya Şehir.
Carına	Kazakistan'da buluntu yeri.
Cavşiz	Kama Nehrinin bir kolu.
Câz	Cürcaniyye'ye bağlı Şehir.
Cebel-i Ata	Balkan Dağlarının Tepesi.
Cebgues	Şaş'a bağlı Şehir.
Cebuzen	Şaş'a bağlı Şehir.
Cedid	Buhara'da bir Sokak adı.

Ceri	Evliya-Ata'dan Taşkend'e giderken mahal adı.
Certatsk	Semi Polatinsk ile Sergiopol arasında mahal adı.
Celâl-Kuduk	Andican Bölgesinde bir Nahiye.
Celayir	Görlen'e bağlı bir Köy.
Cem(Emba)	Irmak.
Cemûket	İsbicab'a bağlı Şehir.
Cen	Orta Buttan'da yer adı.
Cend	Yenikent yakınında bir Şehir.
Cengeti	Hezaresp'e bağlı bir Köy.
Cengiz-Agaçskiy	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Cenkâkes	Mink Bölgesinde Köy.
Cerkerd	İsbicab'a bağlı Şehir.
Cerkurgan	Tirmizile Çağaniyan Vadisinin güney kesiminde Köy.
Ceryab(Penc)	Nehir.
Cetigara	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ceti-Tam(Semipalatin- tinsk,Cezkazgan)	Kazakistan'da Şehir.
Ceyhun(amu Derya)	Aral Gölüne dökülen bir Nehir.
Cezkazgan	Kazakistan'da İlçe.
Cılançık	Ulu Tav'da Irmak.
Cılan-Uti	Semarkand ile Cizak arasında Geçid.
Cunar Ala Tav	Tiyanşan'ın kuzey bölümünde Dağ.
Cidgil	Fergana'da Bölge.
Cidgil	Fergana'da Vagız bölgesinde Şehir.
Cidgil	Fergana'da Vilayet.

Cigerbend	Harezmi ile Tâhirîye'nin tam ortasında bulunan Köyün adı.
Cigerbend	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Ciğerkan	İsbicab'a bağlı Şehir.
Ciling-Say	Fergana'da Gök-türk çağına ait mezar.
Cil Tav	Üst Yurd'da Dağ.
Cim(Emba)	Havza.Cim Nehrinin aktığı Havza'nın adı.
Cim(Emba)	Kuzey Bozkırından Hazar Denizine akan İrmak.
Cimbay	Hocend ile Semarkand arasında mahal adı.
Cimbiti	Kazakistan'da Kaza.
Cînânçeket	Şaş'a bağlı Şehir.
Cinas-Zenghi Ata	Semarkand'dan Taşkend'e giderken yer adı.
Cin Derya	Kaşka Deryanın ana kaynaklarından birinin adı.
Cirahaşt	Buhara civarında Köy.
Cirimsan	Başkurd Ülkesinde İrmak.
Çit	Gurganc'ın kuzey-batısında bir Köy.
Civan Tepe	Kazakistan'da Akmolla Vilayetinin kıyısında yer adı.
Cizak	Sir Derya'nın Şehri.Sart dilinde cizak (Duzah)Cehennem demektir.Bu ad bu yerin çok sıcak olmasından dolayı verilmiş olabilir. ¹⁰ Özbekistan'ın Hazası.
Cizikurt	Tacikistan'da yer adı.

10 F.Willfort,Turkestanisches Tagebuch,Leipzig,1930,s.16

Cukalak	Otrar'ın 30 km.doğusunda Köy.
Cul(Cil Arık)	Çu vadisinde Şehir.
Cumgala	Kırgızistan'da Tienşan Dağlarında Dağ.
Cumgalt	Kırgızistan'da Tienşan yayında Dağ.
Cungar Alatau	Yedi Irmak Bölgesinde Dağ.
Cuvalin	Sayram ile Evliya-Ata arasında Bölge.
Cuvan Tepe	Mameyev Bölgesinde Oğuz Şehri.
Cuvık	Nesef'de bir mahalle adı.
Cuybar	Buhara'nın bir mahallesi.
Cübak	Nesef'de bir mahalle adı.
Cürcaniye(Künye	
Ürgenç)	Bugünkü Ürgenç Şehri'nin eski adı.
Cüybar	Nesef'de bir mahalle ve sokak adı.
Cüybar	Semarkand civarında bir Köy.
Ç	
Çaar-Taş	Çatkal Vadisinde yer adı.
Çaç(Şaş)	Taşkend'in Ortaçağdaki adı.
Çaganyan(Hisar)	Dağları.
Çagıl	Türkmenistan'da Şehir veya yerleşim yeri.
Çağla	Uç sınırında bir Yayla adı.
Çahar-Tağ(Dört Dağ)	Namangan ile Uç Kurgan arasında Dağ.
Çakmak	Fergana'da buluntu yeri.
Çaldavar	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Çaldıvar	Ketmen-Tepe Bölgesinde,Narın Nehri'nin bir kolu olan Kıldı-Su kenarında Şehir .
Çalkar	Kazakistan'da Kaza.
Çalkar-Tengiz	Kazakistan'da Göl.

Çamçaklı	Türmenistan'da Şehir veya yerleşim yeri.
Çandır	Türkmenistan'da bir Çay.
Çaplak-Tepe	Otrar'ın 15 km. güney-doğusunda ve Arıs Suyu'nun sağ kıyısında Oğuz Şehri.
Çar(Terasse)	Üst Yurt'da Dağ.
Çardarı	Süt kent'in güneyinde ve Sir Derya'nın sol sahilinde Oğuz Şehri.
Çârek	Fergana'nın Vâgiz Bölgesinde Şehir.
Çargelan	Isık Gölün doğu sahilinde Kale.
Çarın	Küngey Alatav-Çu Talas sıradağları arasındaki Yaylaların doğu yarısında Irmak.
Çarın	Küngey Alatav-Çu Talas sıradağları arasında Yayla.
Çarış-Kurgan	Kazakistan'da buluntu yeri.
Çarkend	Kazakistan'da Şehir.
Çarm	Tacikistan'da Vilayet.
Çaşma-Gul	Meşhed'e 60 km. mesafede bir Pınar.
Çaşma-i Hafızcan	Huzar'dan Oxus'a giderken yer adı.
Çatır Köl	Kırgızistan'da Göl.
Çatkal	Fergana'da buluntu yeri adı.
Çatkal	Fergana'da Dağ.
Çegen	Belcuvan'dan 7-8 km. mesafede Köy.
Çekçek Mevki	Demir Kapınının kuzeyinde bugünkü çekçe Vadisi.Nesef.'de.
Çekdalik(Şekdalik, Kiçi-Uru Derya)	Nesef'de Nehir.
Çekişler	Hazar'ın doğu sahilinde İran sınırına yakın Şehir.

Çeleken Peninsula	Hazar'ın doğu sahilinde bir Körfez.
Çelkar-Tengis	Kazakistan'da Göl.
Çelyabinsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Çeşme	İsbicab'a bağlı Şehir.
Çemişlâgû	İsbicab'a bağlı Şehir.
Çergatal	Tanrı Dağlarının merkezi kısmında Alabuki Vadisinde Kurgan.
Çergi	Kazakistan'da buluntu yeri.
Çerken	Hazar Deniz'inin doğu-güneyinde bir yerleşme merkezi.
Çermengan(Sarmancan, Şarmancan)	Tirmiz ile Saganıyan Vadisinin güney kesiminde bulunan ilk Şehir.
Çıngız Tav	Tarbagatay Dağlarına yakın bir Dağ.
Çırakçı	Doğu Buhara 'da Kale.
Çırçık	Buhara'da Irmak.
Çiçektu(Çicaktu)	Belh ile Herat yolu üzerinde yer adı.
Çigil	Semarkand civarında Şehir.
Çigirçik	Fergana'da buluntu yeri.
Çiğil	İsbicab'a bağlı Şehir.
Çihil Duhteran	Uş ile Endican arasında yer adı.
Çikişler	Batı Türkmenistan'da Köy.
Çilik	Kazakistan'da Köy.
Çilik	Kazakistan'da Nehir.
Çiliktinski	Kazakistan'da buluntu yeri.
Çimbay	Semarkand ile Buhara arasında Köy.
Çimbay	Amu Derya üzerinde bir Şehir.

Çimkent	Kazakistan'da Kaza.
Çim-Kurgan	Türkistan'da Kale.
Çimtelve	Pamirde Dağ.
Çimyan	Margılan'ın batısında Ova.
Çinaz	Taşkend ile Cizak arasında mahal adı.
Çinaz	Sir Derya'nın üzerinde bir Şehir.
Çinçakhodzi	Altın-İmmel ile Kulca arasında yer adı.
Çinçakhodzi	Kulca'ya bağlı Şehir.
Çingiz Tau	Semipolatinsk'in güneyinde Dağ.
Çin Mohammed	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Tekke yolu üzerinde yer adı.
Çirçik	Fergana'ya bağlı Şehir.
Çirçik	Buhara yakınında Irmak.
Çirçik	Özbekistan'da yer adı.
Çistay	Kazan Vilayetinin Nahiyesi.
Çizak	Özbekistan'da Şehir.
Çolman(Kama)	Nehir.
Çoloki	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Çolsun	Altay Dağ silsilesinden biri.
Çon-Alay	Fergana'da buluntu yeri.
Çopanata	Semarkand'da yerleşim merkezi.
Çotkal	Fergana'da Vadi adı.
Çu	Kazakistan'da Havza.
Çu	Isık göle dökülen bir Irmak.
Çu	Kazakistan'da Kaza.
Çu	Kırgızistan'da Vadi.
Çubar-4'am	Kazakistan'da Buluntu yeri.

Çuçay	Hocend ile Hokand arasında mahal adı.
Çukurcak	Çatkal Vadisinde buluntu yeri.
Çulim	Kazakistan'da yer adı.
Çumbay	Kazakistan'da Karakalpak'a bağlı Kaza.
Çurt	Fergana'da bir Şehir.
Çûş	Fergana'da bir Şehir.
Çust	Fergana vadisinde Şehir.
Çuy-Tepe	Yesi'nin 8 km. güneyinde Oğuz Şehri.

D

Dahfendûn	Buhara civarında bir Köy.
Dahkes	İlak'a bağlı Şehir.
Dandanakan	Merv ile Sarakhs'ın arasında bir Bölge.
Danfagânkes	Şuturkes'ten 12 km. mesafede Binkes'e gelirken yol üzerinde Şehir.
Darazenci	Sağaniyan'a bağlı Şehir.
Dargam	Zerafşan'ın güneyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Dargân	Cüzcâniye'ye bağlı Şehir.
Darı	Hive'den Meşhed'e giderken yer adı.
Darvaz	Buhara'ya bağlı Köy.
Daşti-Kazi	Zerafşan'da bir yer adı.
Daulat-Bi	Buhara ile Çarcuy arasında mahal adı.
Debusi(Dabusi,Debu- siye)	Semarkand ile Buhara arsında Şehir.
Degizkerd	Fergana'da Vagziye'ye bağlı yer adı.

Dehnan	Doğu Buhara'da bir Köy.
Deh-Nau(Dehi Nau)	Hisar Ovasının ortasında Şehir.
Dengiz	Buhara ile Çarcuy arasında mahal adı.
Dengis	Amu Derya nehrinin üzerindeki Sunduklu Çölünün üzerinde Göl.
Dengil Tepe	Bazen Gök Tepe olarakda bilinir. Türkmenistan'da Kale adı.
Der-i Zeng(Dara-ı Zang)	Belh ile Herat arasında Geçid.
Dergam	Soğd'a bağlı Kaza.
Dergam	Semarkand'ın güneyinde Nehir.
Dersan	Mizdahkan'ın alt mahallinde yer adı.
Dervâ	Şaş'a bağlı Şehir.
Deryalık	Amu Derya Nehrinin eski bir kolu.
Derziv	Semarkand'dan 18 km. mesafede Kâtvan yolu üzerinde bir Köy.
Deskâhân	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Destcird	Sağaniyan'a bağlı bir Şehir.
Deşte	Buhara'da küçük bir yer.
Deşt-i Kıpçak	Güney Rusya bozkırlarına Müslüman Coğrafyacılara tarafından verilen ad. ¹¹
Devkesen	Mezminiye Bölgesinde Harebe.
Deylem	Hazar Denizi civarında Vilayet.
Dımaşk(Volost)	Semarkand'dan yarım günlük mesafede, Timur'un kurduğu Şehir. ¹²

11 B.Ögel, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, 2.Baskı, Ankara, 1984, s.290.

12 V.V.Barthold, Türkistan, s.114.

Dîmes	Buhara ile Tavavis arasındaki yerde köy.
Dış Büttem	Büttem Bölgesinde bir Dağ adı.
Dış Seng Gerdek	Kiş'de Kaza adı.
Dicerkend	Fergana'nın Vagiz Bölgesinde Şehir.
Dih	Isficab'a bağlı Şehir.
Dihkanlar	Buhara'da sokak adı.
Dih-i Hurdek	Buhara'da bir mahalle.
Dih-Nevi	Isbicab'a bağlı Şehir.
Dihistan	Hazar Denizinin doğu kıyılarında bir bölge.
Dil	Isbicab'a bağlı Şehir.
Dim	Batı başkurdistan'da nehir.
Dinev(Dinav)	Şarki Buhara'da Arap Coğrafyacıların Çaganiyan dedikleri bölge. ¹³
Dirizdeh	Nesef sınırları dahilinde köy.
Dize	Uşrusene'ye bağlı Şehir.
Dizek	Semarkand civarında köy.
Dizek(Cizek)	Uşrusana'nın üçüncü büyük Şehri.
Doğu Buhara(Bedahşan)	
Doğu Kazakistan	Kazakistan da İlçe.
Don-Nucikes	Talas vadisinde harabe.
Döden	Hive'den Gümüş Tepe'ye giderken Tekke yolu üzerinde yer adı.
Dual	Buhara'dan Semarkand'a giderken mahal adı.
Durmança	Hokand ile Oş arasında mahal.
Durûn	Türkmenistan'da bir Köy.

¹³ A.Z.V.Togan, Türkili, s.10

Duşenbe(Hisar,
stalinabad)

Tacikistan'ın Merkezi.Şehir.

Düz-Ölüm

Türkmenistan'da bir yer adı.

E

Ebakes

Suğd vadisinde bir Şehir.

Eberkes

Şaş'a bağlı bir Şehir.

Edahket

Isbicab'a bağlı bir Şehir.

Edil(Volga)

Nehir.

Egen-Batur

Türkmenistan'da Dengil Tepe'den 12 km.
mesafede bir Kale.

Ekberabad

Gerbaba Köyüne 15 km. mesafede bir Fergana
Kasabası.

Ekibastuz

Kazakistan'da bir yer adı.

Emba(Cim)

Irmağ.

Emdize

Peykand'ın batısında yer alan Köy.

Endekan

Aşağı Nesnaya bağlı bir şehir.

Enderestan

marezm'e bağlı bir köy.

Enderistan

Cürcaniye'ye bağlı bir şehir.

Endican

Buhara'nın kuzeyinde Fergana'ya yakın bir
Şehir.

Engerek

Hive'nin güneyinde bir köy.

Enûdket

Şaş'a bağlı şehir.

Erbencen

Suğd bölgesi civarında bir Şehir.

Erbent

Türmenistan'da şehir veya yerleşim yeri.

Erbulah

Şaş'a bağlı şehir.

Erdehive

marezm şehri.

Erfud(Tavâvis)	Tavavis'in eski adı.
Ergeştam(Ozkend)	Doğu Türkistan sınırında Şehir.
Erk	Hokand Nehri yakınında bir Kasaba.
Erkend(Rûkûnd)	Semarkand'dan Hocend'e giderken arada menzil.
Erdlânkes	Fergana'da Bölge adı.
Erdlânkes	Fergana'da Şehir.
Ermak	Kazakistan'da yer adı.
Ermıyan	Fergana'da İki Su arasında Nüşeb Köyü yakınında Köy.
Ersübânıket	İsbicab'a bağlı Şehir.
Esbere	Fergana'ya bağlı ilayet.
Eseke	Fergana'da Kasaba.
Esen	Başkurdüstan'da bir Köy.
Esfere	Hokand'ın güney-batısında Fergana'ya bağlı bir Şehir.
Esfidek(Asfidak)	Semarkand civarında yer adı.
Esfizar	Semarkand 'da bir mahalle adı.
Esik	Alma-Ata'nın doğusunda bir Çay.
Eşan	Fergana'da bir Şehir.
Eşik Başı	Khan Tenri dağının batı yarısında Dağ.
Eşim	Görlen'e bağlı Köy.
Eşnas	Fergana'da Şehir.
Eşt	Fergana'da Şehir.
Etil(Volga)	Çavuşca Nehir anlamındadır. ¹⁴

14 V.V.Barthold,Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler,
(Haz.A.İ.Kara,K.Y.Koprıman),Ankara,1975.

Etrek	Hive'den Gümüş Tepe'ye giderken Orta Yolu üzerinde yer adı.
Etrek	Horasan Türkmenistan sınırında Çay.
Evah	Fergana'da bir Şehir.
Eyfer	Suğd'a bağlı Kaza.
Evliya-Ata(Taraz)	Şehir.

F

Fâg	Semarkand civarında Şehir veya Köy.
Fagandize	Buhara civarında Köy.
Fagarsin	Buhara'ya bağlı Bir Şehir.
Fagdig(Fagdiz)	Buhara civarında.
Fagîted	Soğd'a bağlı bir Köy.
Fâgîtûsun	Buhara civarında bir Köy.
Fagkes	Uşrusanede bir Şehir.
Fâmin	Buhara civarında bir Köy.
Fan	Türkistan'da Keştud civarında bir Kurgan.
Farab(Otrar)	Şehir.
Farab	Semarkand'dan 48 km.mesafede bir Köy.
Farava(Kızıl Arvat)	Türkmenistan'da bir Kasaba adı.
Ferhûne	Ceyhun nehrinin üzerindi bir Geçid.
Fariş	Zerafşan Havzasının yukarısında Dağ.
Farkat(Farket)	Fergana'da Kendir Dağının kuzeyinde yer adı.
Fâryâb	Belh ileMeru'r-Rud(Bugünkü Merucak veya Bala-Murgab) arasında bir Şehir.

Fâşuk	Buhara civarında bir Köy.
Fegidize	Semarkand'da bir mahalle adı.
Feknan	Uşrusuna'da bir Bölge adı.
Fenaket(Benaket,Şaş, Taşkend)	Özbekistan'ın Başkenti.Şehir.
Fen-derya	Zerafşan Nehrinin baş kaynağıdır.
Fenek	Semarkand Şehrinden 3 km. mesafede bir Köy.
Ferahşa	Buhara'da bir Köy.
Ferategin(Berategin)	Harezmi'de bir Köy.
Fercaya	Semarkand civarında bir Köy.
Ferdket	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Ferehşeh	Buhara'da bir Şehir.
Ferenket	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Fergana(Yeni Margilan, Skobelov,Sim)	Özbekistan'da Şehir.
Fergana	Fergana'nın doğusundan batısına uzanan Dağlar.
Ferruhşid	Semarkand'a bağlı bir Köy.
Fervan	Şehir adı.
Fergab	Türkistan'da bir Şehir aynı zamanda Bölge adı.
Ferzâmîsen	Semarkand'da bir mahalle adı.
Feyy	İştihan ile Kuşaniye arasında bir Köy.
Feyzabad	Semarkand'dan Kerki'ye giderken yer adı.
Fikes	Nesef civarında bir Mahalle adı.

Frinket(Prinket)	İştihan kurulan bir Şehir.
Frunze	Kırgızistan'da bir Şehir.
Fuyazsun	Buhara civarında bir Köy.
Füveydin	Nesef civarında bir mahalle adı.

G

Gac Davan	Buhara'nın 110 km. kuzeyinde bir yer.
Gagen	Buhara civarında bir Köy.
Gannac	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Garabhaşne(Haramhaşne)	Ceyhun'un sağ sahilinde Şehir.
Garcistan	Semarkand yakınında bir Bölge.
Gardiyan	Kiş civarında bir mahalle.
Gargun	Cacân Şehri yakınında bir Göl.
Garkend	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Gaşabe	Nemangan'da bir Köy.
Gaşid(Gaşide)	Buhara civarında bir Köy.
Gatfer	Semarkand civarında yer adı.
Gank	Hive'nin kuzeyinde bir Köy.
Gava	Fergana'da Karnan civarında bir mahallenin adı.
Gavşine	Harezmi'nin Köy'ü.
Gazak	Binkes-Tünkes yolunun doğusunda Şaş'a bağlı Şehir.
Gazan	Buhara civarında bir Köy.
Gazavat	Oksus'dan 6 mil mesafede bir Köy.
Gazlar	Kahta beldesine yakın bir Köy.
Gazlı	Özbekistan'da yer adı.

Gazneyan	Kiş civarında bir Kasaba.
Gazüristan	Semarkand kapılılarından birinin adı.
Gedavad	Eski Semarkand civarında bir mahalle idi.
Gendumghiah	Hive'nin kuzeyinde bir Köy.
Genişket	Ahsiket'den Karanti'ye giderken bir Şehir.
Georgievka	Kazakistan'da buluntu yeri.
Gerbaba	Margılan civarında bir Köy.
Gerken	Raşt Kalesine iki günlük mesafede bir yer.
Germ(Karategin)	Şehir.
Gezli-Ata	Fergana'da bir Köy.
Gicigen	Meyhun'un sağ sahilinde içinden Angren Irmağının aktığı vadidir.
Girmne	Buhara'dan 20-30 km. mesafede bir Köy.
Gişti(Gişta)	Buhara civarında bir Köy.
Gobalık(Güzel Şehir)	Moğolların Semireçye'nin Başşehir olan Balasagun'u işgal etdikleri zaman verdikleri ad. ¹⁵
Golavaçevsk	Evliya-Ata ile Taşkend arasında mahal adı.
Gök Kaya	Tanrı Dağlarının kuzey bölümünde Dağ.
Gök Tepe	Türkmenistan'da Şehir.
Görülen	Oksus'dan uzaklığı 1 mil.
Kabuzancakes	Semarkand'da bir Bölge.
Gucdevan	Buhara'da bir Köy.
Gudfer(Vâbkend Derya)	Buhara'da bir Nehir.

15 V.V.Barthold,Türkestan,s.496.

Gudun	Türkistan dağ silsilesinin kuzey yamacında Köy.
Guncir	Semarkand civarında Köy.
Gurcûn(Kercumîn)	Semarkand'da bir mahalle adı.
Gurganc(Konya-Urgenc)	Şehir.
Guşdan	Semarkand civarında Şavdar dağları yakınında bir Köy.
Guzal	Bergana'da büluntu yeri.
Gûzek	Şaş'a bağlı Şehir.
Guzeşferder	Buhara civarında bir Köy.
Guzkerd	Şaş'a bağlı Şehir.
Guz-Kışlak	Huzar'dan oxus'a giderken yer adı.
Gübdin	Nesef'de bir Köy.
Gümüştepe	Türkmenistan'da bir Köy.
Güney Altay	Güney Altay sıradağlarından.
Güney Bozkırları	Kara Tav-Cil Tav hattı ile, batıda Hazar Deniz'inin doğu kıyıları ile güneyden Kûpet Dağ, Hinduş vedoğudan Pamir ve Tiyeşan eteklerine kadar düzlüklerden ibaretdir. ¹⁶
Çimkent	Kazakistan'da Kaza.
Gürbend	Bamyan boyunca akan bir Nihar.
Gürbend	Bamyan civarında Köy.
Gürdiman	Harezmi Şehri.
Gürek	İştihan civarında Köy.
Gürgenteş(Urgenç)	Özbekistan'da Şehir.

16 A.Z.V.Togan, Türkili, s.14-15.

H

Hacı-Abad	Narın Havzasında Köy.
Hacı Avulu	Güney Başkurdüstan'da bir Köy.
Hacistan	Fergana'da Dağ.
Na-DerViş	Hocend ile Kend?Baem arasında bir Çölün adı.
Hakence	Buhara civarında Köy.
Halaverd	Vahş'dan bir günlük mesafede bir Şehir.
Halil	Hive'nin kuzeyinde Köy.
Ham-Rabat	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Hamukat	Yukarı Talas vadisinde buluntu yeri.
Hânâbâd	Fergana vadisinde Köy.
Hanarık	Margılan civarında Köy.
Hansalık	Katman Tepe yakınında Bölge.
Han Tenri	Tiyenşan Sıradağlarının merkezi ve en yüksek noktasıdır.
Harâdın	Buhara civarında Köy.
Harakâne	Uşrusene'ye bağlı Şehir.
Haraşkes	Benakes'den 6 km. mesafede olup Şaş'ın ikinci büyük Şehri idi.
Herbâb	Ceyhun Irmağının Ana. kolu.
Harez(m(Aral)	Özbekistan'da Göl.
Harez(m(Hive)	Özbekistan'da Kaza.Harez(m Haverzm'den gelip "Savaş isteyen" anlamına gelmektedir. ¹⁷

17 Mehmet Emin Efendi, Istanbuldan Orta Asya'ya Seyahat, I.Baskı, Ankara, 1986, s.144

Harezmi(Kas,Kat)	Şehir,Ozbekistan'da.
Harezmiyan	Ceyhun Nehri üzerinde Geçid.
Hargankes	Kermineye'ye 6 km. mesafede, Semarkand ile Buhara yolu üzerinde.
Hargânket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Hargış	Buhara'da Kasaba.
Harkan	Semarkad'dan 48 km. mesafede Köy.
Harkanrud	Buhara'ya yaklaşık 120 km. mesafede.
Harran-Cuvan(Ak-Tepe)	Aksu nehrinin doğusunda Karluk Şehri.
Harur	Savkan civarında Harezmi'in Köyü.
Hâs	Gurganc'dan Mizdâhkan'a kadar olan yerde menzil adı.
Hâs	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Hasan Hoca	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Hasan-Kuli	Türkmenistan'da Köy.
Hasyan	Hive'nin batısında Köy.
Hâş	İlak'a bağlı Şehir.
Hatere	Himalaya eteklerinde Dağlar.
Hâtûnket	Şaş'a bağlı Şehir.
Hâtûnkes(Hâtûn Şehri)	Çirçik'in kuzeyinde Binkes'den(Taşkend) 12 km. mesafede Şehir.
Havar-Rûd	Kefirnihan Nehrinin kolu.
Havas(Havast)	Hocend'de Köy.
Hâvus	Semarkand'ın üst tarafında bir Şehir.
Haydarkan	Kırgızistan'da büyük bir yerleşim yeri veya Şehir.
Hayrabad	Buhara yakınında Şehir.

Hayr Köyü	Mezar-ı Şerif'in bulunduğu yerdir.
Hayralâm	Fergana'da Şehir.
Hayzeşter	İştihan civarında Köy.
Hazaresp	Harezmi'de Geçid.
Hazar	Türkistan'ın batısında Ova.
Hazvân	Buhara civarında Köy.
Heft-Dih(Yedi Köyler)	Miyan-Rudan Bölgesinde bir Kaza.
Hekim-Ata	Hive'den Kungart'a giderken yer adı.
Helâverd	Vahş'a bağlı Şehir.
Heli	Aşağı Nesna'ya bağlı Şehir.
Henbân	Sâganiyan'a bağlı Şehir.
Herganket	Çirçik'in kuzeyinde Şehir.
Heri-Rud	Vadi.
Hermesyen	Buhara'da Bölge adı.
Heyyân Suru	Semarkand'da Cadde adı.
Hezâresb	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Hızıravat	Namangan'da Köy.
Himalaya	Türkistan'ın batı-cenup istikametinde Dağ.
Himet Baba	Hezâresp'e bağlı Köy.
Hisar	Şarki Buhara'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Hisar	Özbekistan'da Dağ.
Hive	Özbekistan'da Şehir.
Hoca Devlet	Buhara'da Şehir.
Hocade	Buhara ile Beykend arasında bir Şehir.
Hoca Didar	Semarkand civarında bir Kurgan adı.
Hoca İlgar	Kaş civarında Köy.
Hoca Kale	Türkmenistan'da Şehir veya yerleşim yeri.

Hocalar	Hezâresp'e bağlı bir Köy.
Hocend(Leninabad)	Tacikistan'da Şehir.
Hoca Yakşeba	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Hocevat	Hokand ile Oş arasında mahal adı.
Hokand	Özbekistan'da Şehir.Kelime anlamı:"Hob-Bend"den türetilmiştir."Çok güzel yer"veya "Köy" demektir. ¹⁸
Hokent	Endican'da Nahiye.
Horgos	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal adı.
Horlûg	İsbicab'a bağlı Şehir.
Hosya	Buhara ile Katta Kurgan arasında mahal adı.
Hoten	Şehir.
Hûbân	Fergana'da endican civarında Köy.
Hucâde	Buhara'dan 18 km. mesafede Şehir.
Hucâket	Şaş'a bağlı Şehir.
Hudaynkes	Benakes'den Çirçik'e giderken yol üzerinde Şehir.
Hudfirân	Semarkand civarında Köy.
Hudimenken	Kermiye'nin 6 km. doğusunda bir Köy.
Hudîmenket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Hulbağ	Belcuvan'ın güneyinde bir Şehir.
Hulm	Bamyân civarında bir yer adı.
Hunâmata	Buhara civarında Köy.
Hunbun	Buhara'dan 24 km.mesafede bir Köy.
Hurmek	İlak'a bağlı Şehir.

18 A.Vambery,Travels in Central Asia,London,1864,s.435.

Hurmisen	Buhara civarında Köy.
Huşâgar	Buhara civarında bir Köy.
Kızıl Su(Yakkabag-Derya)	Kiş'in güneyinden 6 km. mesafede Nehir.
Huşmincekes	Kiş civarında bir mahalle adı.
Huşmisen	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Huş	Uşrûsene'ye bağlı Şehir.
Huşûfagan (Yeni Kurgan)	İştihan ile Kuşaniye civarında büyük ve zengin bir Köy.
Huşurtâ	Buhara civarında bir Köy.
Huttal	Ceyhun Nehri üzerinde Vilayet.
Huttalan	Ceyhun Nehri üzerinde Geçid.
Huzar	Kiş'de Kaza.
Huzar-Rud	Kiş'de Kaza.
Huzyan(Huziyan)	Nesef civarında Gudbin bölgesinde Kale.
Huşyar(Husayni)	Fergana Vilayetinde Esfere bölgesini teşkil eden dört Dağ eteğinden biri.

I

Igan	Sir Derya'da Kale.
Ingiçka	Ozbekistan'da yer adı.
Ircar	Semarkand ile Taşkend arasında mahal adı.
Irgaz	Bugacar Tepelerine yakın Havza.
Irgıs	Kazakistan'ın Aktuba Bölgesinde Şehir veya büyük bir yerleşim yeri.
Irgız	Kuzey Bozkırından Aral gölüne dökülen Irmak.

Irgız	Orenburg Taşkend yolunda Kale.
Irgız	Sir Derya'ya bağlı şehir.
Isfar	Fergana'ya bağlı şehir.
Isıĝ Göl	Balasagun'da Göl.
Issık Göl	Semireçye'nin kuzeyinde şehir.
Iskandar Kul	Göl.
Issık kul	Semireçye'de Göl.
Işantape	nezaresp'e bağlı Köy.
Itlık	Malas'a yakın bir şehir.

I

İbrahim	Buhara bölgesinde Dere.
İç büttem	Büttem bölgesinde bir Dağ.
İç Kale	Semarkand'ın kuzeyinde İştihan'a bağlı bir Köy.
İç Seng Gerdek	Kiş'de Kaza.
İdil(Volga)	nehir.
İkan	Yesi'nin yakınında Uğuz Şehri harabeleri.
İlak	Angren nehri Vadisi kastediliyor.
İlak	Şaş'a bağlı nahiye.
İlak	Fergana'da Dağ.
İlak	Fergana'da Dere.
İlekbaşı Isembay	Üst yurtda yer adı.
İle	Balkaş gölüne dökülen nehir.
İlek	Kazakistan'da nehir.
İli(Kulca)	Vilayet.
İliski	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.

İliyali	Türkmenistan'da Bölge adı.
İlmova-Padi	Selanga Nehrinin aşağı kısımlarında buluntu yeri.
İnalçık-Terekli	Tanrı Dağının bir kolu.
İnci(Seyhun)	Nehir.
İrbit	Kazakistan'da buluntu yeri.
İrcar	Semarkand yakınında mevki adı.
İrkeştam	Kaşgar sınırında Kale.
İrtiş	Kuzey Bozkırında Nehir.
İsbicab(Sayram)	Şehir.
İsbiskes	Semarkand'dan 12 km. mesafede bir Köy.
İsfana	Kırgızistan'da Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
İsfarin	Batı Türkistan'da bir Bölge.
İsfere	Fergana'da bir Köy.
İsfere	Fergana'da Dağlık Bölge.
İsficab(Sayram)	Sâmâniler devrinde İsficab Vilayeti Aris ile kollarının çevrelerindeki ekili arazide Maverâünnehr'in Bölgelerinden sayılırdı.Asıl İsficab Şehri ananeye göre şimdiki Sayram köyünün mevkiindi idi. ¹⁹ Doğuda Talas vadisine kuzey-batı yönünde Sabrah'a kadar olan Bölgenin tamamı İsficab'a dahil sayılırdı. ²⁰

19 V.V.Barthold,Türkistan,s.224

20 V.V.Barthold,Türkistan,s.226.

İskan	Yesi Şehrinin 25 km. kuzeyinde Ata-Bay adlı Bölgede Oğuz Şehri.
İskâran	Debusiye'den 12 veya 18 km. mesafede Kuşaniye civarında Köy.
İskender Göl	Göl Zerafşan'da.Mekadonyalı İskender'in adı verilmiştir. ²¹
İskir	Tobolsk'dan 10 km. mesafede yüksek Tepe üzerinde Harebe.
İskitagı	Kiş'de yer adı.Bu ad günümüzde muhtemelen Eskibağ -öyünün adıyla devam etmektedir. ²²
İsmîsen	Kuşaniye civarında Semarkand yakınında Köy.
İspid-Bulan	Fergana'da yer adı.
İstân	Semarkand'dan 18 km. mesafede Köy.
İstbigva	Şaş'a bağlı Şehir.
İsterli Tamak	Başkürdüstan'da Şehir.
İstikân	Aşağı Nesna'ya bağlı Şehir.
İsvane	Buhara'da bir Köy.
İşim	Kazakistan'da buluntu yeri.
İştihan	Suğd'a bağlı Şehir.
İzec(İzuc)	Semarkand'dan 18 km.mesafede Şâvdâr Dağları yakınında Köy.
İzgent	Türkmenistan'da Şehir.

K

Kaba(Kabal)	Fergana'da Endican'ın batısında küçük bir Şehir.

21 H.Lansdell,Russian Central Asia,I,Londra,1885,s.535.

22 V.V.Barthold,Türkistan,s.176.

Kabud	Semarkand Bölgesinde Ribat "oca ile Şiraz civarında mevki adı.
Kabuzancakes	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Kaçar	Kazakistan'da yer adı.
Kadak	Binkes-Tünkes yolunun doğusunda Şaş'a bağlı Şehir.
Kafirnigen	Tacikistan'da Nehir.
Kafirnihan	Amu Derya'nın kollarından.
Kâfirûn	Baysun civarında Köy.
Kaftankır	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Orta yolu üzerinde yer adı.
Kahta Belde	Çin sınırın yakın yer adı.
Kakır	Özkend'e bağlı Nahiye.
Kakır Cistern	Karşı ile Buhara arasında yeradı.
Kala-î Duas	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Kala-i Zafer	Amu Deryanın bir kolu olan Gökçenin sol sahilinde Harabe.
Kalalı Gır	Amu Deryanın batısında Harabe.
Kalbın-Tav	Türkmenistan'da buluntu yeri.
Kaleşçik	Binkes ile Tünkes yolunun batısında Şaş'a bağlı Şehir.
Kalif	Ceyhun üzerinde Geçid.
Kalif	18 yüz yılda Öksus'un sol kenarında Şehir. ²³
Kamâ	İtil Nehrinin üst mecrası.

23 V.V.Barthold, Four Studie on the History of Türkestan, I,
(Trans: V. and T. Minorsky) Leiden, 1962, s. 41

Kâmded(Kamdiz)	Buhara civarında Köy.
Kamışlı	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kamışlı Kule	Taş-Haus'a bağlı Köy.
Kamlı	Hive'den Kungart'a giderken yer adı.
Kamrud	Kara-Tağ Dağlarından güney-Doğu'da Hisar'a doğru akan bin Nehir.
Kan Çingiz	Çingiz Tav'ın batı Dölümü.
Kandagaç	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kanibadem	Fergana'da Şehir.
Kâni Gül	Semarkand'da yer adı.
Kant	Merkezi Kırgızistan'da Şehir veya büyük yerleşim yeri.
Kara-Aul	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kara Baltı	Taşkend sınırında Kasaba.
Kara Bângâm	Uşrusene'ye bağlı Kasaba.
Karabekaul	Türkmenistan'da Şehir veya yerleşim yeri.
Karabinsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kara-Boğaz-Göl	Hazar Denizi kıyısında Körfez.
Karacanela	Kazakistan'ın Karaganda Bölgesinde Şehir veya büyük bir yerleşim yeri.
Karacuk(Karatağ)	Buhara'nın kuzeyinde Dağ.
Kara-Çukum	Hocend ile Buhara arasında yer adı.
Kara Çun	Buhara'dan Nesef'e giderken arada yer adı.
Kara Derya	Kırgızistan'da bir Irmak.
Kara-Duvan	Başkurdistan'da bir Kasaba.
Karaganda	Kazakistan'da buluntu yeri.
Karaganda	Kazakistan'ın kuzeyinde Şehir.

Karagan-tepe	Murgab'da Tepe.
Karagiya	Hazar Denizinin yakınında Deniz seviyesinden 32 m. alçak çukur. ²⁴
Kara Kale	Türkmenistan'da bir Kale.
Karakalpak	Kazakistan'da bir Kaza.
Karakaş	Hoten'de Irmak.
Kara Keçi	Türkmenistan'da Körfez.
Karakeçikum	Semarkand'dan Hokand'a giderken yer adı.
Karakokti	Kırgızistan'da Tanrı Dağlarının orta yayında Dağ.
Karakol	Kırgızistan'da Bölge.
Kara Köl	Pamir Dağlarında Göl.
Karakuğa	Turgay Nehrinden 50 km. yukarıda Kale.
Kara Kul(Prijivalski)	Şehir.
Kara Kul	Buhara'dan Çarcuy'a giderken yer adı.
Kara Kul	Zerafşan vadisinde bir Köy.
Kara Kum	Türmenistan'da Çöl.
Karamazar	Hocend'in 25 mil kuzey-doğusunda Dağ.
Kara Su	Taşkend ile Hocend arasında bir mahal adı.
Karasuk	Minusinsk havalisinde buluntu yeri.
Kara Şora	Ozkend'de yer adı.
Karatal	Balkaş gölüne dökülen Nehir.
Kara Tau(Karacuk)	Üst Yurt'da Dağ.
Karategin	Tacikistan'da Vilayet.

²⁴ B.Hayıt, Euroasien, s.21

Karategin	Tacikistan'da Dağ.
Kara Tirek	Fergana'nındoğusunda Irmak.
Karvan	Fergana'da Bölge.
Karçak	Huzar'dan Oksus'a giderken yer adı.
Kardar	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Kargalı	Tanrı Dağlarında Kurgan.
Kargalı	Görlen'e bağlı Köy.
Kargalı	Tanrı Dağları civarında Kasaba.
Kargalı	Alma-Ata yakınlarında Kurgan.
Kargalık	Talas yakınlarında bir Kale adı.
Karkaralı	Semipolatinsk'e bağlı Şehir.
Karkarlı	Kazakistan'da buluntu yeri.
Karnak	Sir Derya Havzasında Oğuz Şehri.
Karoy	Isık Göl'de Kurgan.
Karsakpay	Kazakistan'ın Karaganda bölgesinde Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Karşı(Nesef,Nahşeb)	Türkmenistan'da Şehir.
Karşı	Semarkand bölgesinde Şehir.
Kartaşevo	Tiumen ile Semipolatinsk arasında mahal.
Karzalar	Taş-Hauz'a bağlı Köy.
Kârzan	Erbincan civarında Köy.
Kâs	Harezmi Şehrinin eski Başkenti.
Kasalı	Kazakistan'ın Kızıl-Orda bölgesinde Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Kasân	Fergana'da Şehir.Bugün Özbekistan'da bir Şehir.
Kasan Sayı	Ahsikes civarında yer adı.

Kasan Say	Bergana'da Vadi .
Kasaplar	Kiş'de Kapı adı.
Kâsen	Nesef civarında.
Kassan	Karşı ile Buhara arasında yer adı.
Kaşka Derya	Özbekistan'ın Kazası.
Kât	Harezmi'nin başkenti.Bugünkü adı Şabbaz(Şeyh Abbas Veli)'dir.Eskiden Şehristan olarakda adlandırılmıştır. ²⁵
Kat	Harezmi'de Geçid.
Katanda	Altaylarda buluntu yeri.
Katavân	Uşrusene'ye bağlı Şehir.
Katavane	Suğd'a bağlı Şehir.
Kat-Derhaş	Harezmi'nin merkezine verilen ad.
Katliş	Kiçi Uru-Derya'nın kollarının birleştiği yer. Nesef'de.
Katta Kurgan	Semarkand'ın kuzeyinde Sir Derya'nın batı sahilinde bugünkü Özbekistan'da Şehir.
Katun-Daba	Yedi Irmak bölgesinde Dağ.
Katvan(Bulungur)	Semarkand'ın kuzeyinde yer adı.
Katvan Steppe	Semarkand'ın kuzeyinde Taş köprü veYeni Kurgan arasında Bozkır.
Kaunç	Taşkend'de Kışlak.
Kavak-Art	Ozkend ile Kaşgar arasında yer adı.
Kavunçi	Taşkend civarında Tepe.
Kayalık	Ili Irmağının kuzeyinde Şehir.

25 Ibn Fazlan Seyahatnamesi, (Haz.R.Şeşen), İstanbul, 1975, s.26.

Kayınlı-Izıgart	Sıradağ.Eski kaynaklarda adı "Izık Art" veya "Adhık Art"(Yani mukaddes geçid) olarak yazılan dağ bugün Kırgızların söyleyişine uygun biçimde haritalara "Izıgart" şeklinde geçmiştir. ²⁶
Kayırma	Isık-Göl'ün doğusundaki bölgede bir yer.
Kâyişken	Buhara civarında bir Köy.
Kayluk	Sir Derya'ya bağlı Şehir.
Kayse Su	Türkmenistan'da Körfez.
Kaysalı	Karkaralının güneyinde Dağ.
Kaytu	Yedi Irmak bölgesinde Dağ.
Kaz	Manas Irmağının kuzeyinde Dağ.
Kaz	Gulca tarafını düşen bir Irmak.
Kazalı	Kazakistan'da Kaza.
Kazalinsk	Sir Derya'ya bağlı Şehir.
Kazan	Özbekistan'da Şehir.
Kebâşket	Şaş'a bağlı Şehir.
Keberne	Şaş'a bağlı Şehir.
Kebudencekes	Semarkand'da Şehir.
Kebûz	Semarkand'dan 24 km. mesafede, Faran yakınında Köy.
Kedak	Şaş'a bağlı Şehir.
Keder	Buranın Farab'ımı yoksa Utrar'a mı ait olduğunu kestirmek güçtür. ²⁷

26 A.Z.V.Togan,Türkili,s.6

27 V.V.Barthold,Türkistan,s.226.

Kefsivân	Buhara civarında Köy.
Kefterhane	Hive'de bir mahalle adı.
Keklik Senger	Tokmak Şehrinin 4 km. batısında.
Keleşcik	Şaş Şehrinin yakınında bir Şehir.
Kellâbad	Buhara'da bir Köy.
Kem(Yenisey)	Irmak.
Kemecket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Kemera	Buhana civarında Köy.
Kemerce	Semarkand'dan 42 km. mesafede bir Köy.
Kemerd	Semarkand civarında veya Soğd'da bir Köy.
Kenbay	Semarkand mıntıkasında yer adı.
Kend	Hocend'e bağlı Kasaba.
Kendek	Buhara'nın doğusunda Katırcı sınırında Köy.
Kendeservan	Buhara civarında bir Köy.
Kendikürt	Belcuvan yakınında Köy.
Kendirlik	Şahrıhiye ile Ahsi arasında bir mevki ve Geçidin adı.
Kendûkin	Debusiye'den 3 km.mesafede Köy.
Kengrânk	Şaş'a bağlı Şehir.
Kenkrâk	İlak'a dahil Çirçik'in sol sahilinde bulunan Şehir.
Kenven	Semarkand'da bir mahalle adı.
Kerçek	Talas yakınında bir Şehir adı.
Kerder	Harezmi'e bağlı Şehir.
Kerdaran Has	Hezresp'ten 18 km. mesafede ,Harezmi'e ait Şehir.
Keren	Farab bölgesinin merkezi.

Kerki	Türkmenistan'da İl.
Kerki	Amu Derya üzerinde Kabadiyan ile Çarçuy arasında bir geçid yeri.
Kerki	Zamm ve Ahsisek Şehirlerinin olduğu yerde Kale.
Kermina Kale	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Kermineh	Buhara'da Şehir.
Kermüçin	Nesef civarında bir mahalle.
Kervan	Fergana'nın kuzeyinde Bölge.
Kervan-Saray	Başkurdistan'ın ana Şehri.
Kesâdûn	Semarkand civarında Köy.
Kesbe	Buhara'ya giden yollardan birinin 24 km. aşağısında mahal adı.
Kesbe	Nesef'e bağlı Şehir.
Kesra	Taraz'a 45 km. mesafede bir yer adı.
Kesse	Buhara'dan 24 km. mesafede Surmârâ'dan Muğkan'a giden yol üzerinde Köy.
Keş(Kaş,Şehri Sebz)	Özbekistan'da Şehir.
Keş	Nesef civarında Bozkır.
Keşfegan	Buhara'ya bağlı Şehir.
Keşie	Buhara'da yer adı.
Keşk	Kiş'de Kaza.
Keşke Derya	Buhara'dan Kalif'e giderken geçilen Vadi.
Keşk-Rud	Kiş'in güneyinde bir Bölge.
Keşkuşan	Buhara'da bir Şehir.
Keştud	Hisar civarında bir Kurgan adı.

Keşuket	Ahsiket civarında bir yer.
Ketak	İsbicab'a bağlı Şehir.
Ketmen	Ketmen dağında bir Tepe.
Ketmen	Ketmen dağında bir Köy.
Ketmen	Ketmen dağında Geçid.
Kette Kurgan(Büyük	
Kale)	Buhara'dan Samarkand'a giderken mahal adı.
Kettebag	Hive'nin doğusunda bir Köy.
Kevdi	Kuvadiyan hududunda Geçid.
Keyken	Kayastan İla'ya akan iki Dere'nin adı.
Kezek	Şaş'a bağlı Şehir.
Kıldı Su	Narın Nehrinin kolu.
Kırçın	Aksu nehrinin Isık Göl'e döküldüğü yerde Kurgan.
Kırgız Ata	Nekad Şehrini sulayan Dere.
Kırgız Dağ	Tanrı Dağının kuzey yayında Kırgıistan'da Dağ.
Kırgızistan	Kırgız Türklerinin yaşadığı Bölgenin adı.
Kısaköz	Hokand'a bağlı Köy.
Kıska Su	Türkmenistan'da yer adı.
Kısmıçi(Yakalığ, Yaka Kent)	Çu Nehrinin üzerinde kurulmuş olan Karluk Şehri.
Kıştım	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kızart	Isık Göl'ün batısında Yayla.
Kızıl	Kuça'da yer adı.

Kızıl-Arvat	Türkmenistan'da bir Kasaba adı.
Kızıl Atrek	Türkmenistan'da Şehir veya yerleşim merkezi.
Kızılcar	Kazakistan'da Şehir.
Kızıl-Daraut	Fergana'da yer adı.
Kızıl-Kıy	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Kızıl Kaya	Kırgızistan'da Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Kızıl Kum	Sir ve Amu Derya Nehirlerinin arasındaki Çöl.
Kızıl Orda(Ak Mescid)	Kazakistan'da Şehir.
Kızıl Su	Kâhmerd yakınlarından çıkıp Dûşi civarında Enderâb ile birleşen Nehrin adı.
Kızıl Su	Türkmenistan'da Şehir.
Kızıl Takır	Hive'den gümüştepe'ye giderken Orta yolu üzerinde yer adı.
Kızıl Taş(Alekssandrovska)	Türkmenistan'da bir Kale adı.
Kızılyar(Petro Pavlovski)	Şehir
Kız Kalesi	Amu Derya üzerinde bir Kale.
Kibâb	Semarkand'da bir mahalle adı.
Kigen	Yedisuda Havza.
Kili-Köl	Karşı civarında Göl.
Kilif	Kabadiyan ile Car-Cu arasında Amu Derya üzerinde Geçid.
Kinçat	Talas Şehrinin kuzeyinde Kasaba.

Kinderli	Türkmenistan'da Körfez.
Kinik	Hieve'nin batısında Köy.
Kirekev	Kazakistan'da Semipolat'a bağlı Kaza.
Kirr Tau	Semarkand Dağının bir parçası.
Kiskileskaya	Viereni'den Evliya-Ata'ya giderken yer adı.
Kiş(Şehri Sebz,Kitab)	Vaktiyle Soğd diye isimlendirildiği Marquart tarafından ortaya çıkarılmıştır. ²⁸ Özbekistan'da Şehir.
Kitçik Balkan	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Orta yolu üzerinde yer adı.
Kiyat	Hive'nin doğusunda Köy.
Kiyatlar	Mangıt'a bağlı Köy.
Koçand	Balasagun'a yakın Irmak.
Koçak	Türkmenistan'da Körfez.
Koçkar(Koçkor)	Tanrı Dağlarında yer adı.
Koçkor	Isık Gölün batısında Yayla.
Köhne Urgenc	Oksus'dan 6 mil mesafede bir yerleşim merkezi.
Kokand(Hokand)	Özbekistan'da Şehir.
Kokpetli	Semipolatinsk'e bağlı Şehir.
Kokpeti	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kok Su	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kok Şal	Yedi Su Bölgesinde Sıradağ.
Kokyângak	Kırgızistan'da Şehir.
Kolpaşevó	Kazakistan'da buluntu yeri.
Konakbay	Başkurdüstan'da bir Köy.
Konaklar	Buhara'nın zengin bir semti.

²⁸ H.A.R.Gibb, Orta Asya'da Arap Fütühatı (Çev.M.hakkı) İstanbul, 1930 s.18.

Kongart	Harezmi'de Şehir.
Kongrudlar	Taş-Hanz'a bağlı Köy.
Konrat	kazakistan'da karakalpak'a bağlı Kaza.
Konstantinovskaya	vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Kopal	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
kopal	Semireçye'ye bağlı Şehir.
Kopen	Yenisey kıyılarındaki Bograd bölgesinde buluntu yeri.
kopet Dağ	Türkmenistan'da Dağ.
Kaplan Bek	Evliya-Ata ile Taşkend arasında mahal adı.
Kostakoz	Hocend ile Hokand arasında mahal adı.
Koşa Çolpa	Balkan Dağlarının bir kolu.
Koşbeghim	Hive'de mahalle adı.
Koş Kurgan	Türkistan'da Kale.
Koybin	Altın-İmmel ile Kulca arasında mahal adı.
Koymat Ata	Hive'den Gümüştepe'ye giderken mahal adı.
Koşyaş	Cizak'da Dağ.
Kögmen(Sayan ,Tannu Ola)	Dağ.
Köhne-Kale	Güney Tacikistan'da muttal bölgesinde buluntu yeri.
Kök	Almalık'a yakın bir Dağ.
Kök Saray	Semarkand'da yar adı.
Kök-Şetav	Kazakistan'da Şehir.
kök-Taş	Doğu Buhara'da bir köy.
kök Tübe	Talas vadisinde harabe.

Kökbaktı	İrtiş Havzasında yer adı.
Kökcar	Navkat civarında Kasaba.
Kökçe-Tau	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kökçe Tav	Kazakistan'da bir Kaza.
Köksu	Yedisu'da bir yer adı.
Kölab	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Köpet Dağ.	Türkmenistan'da bir Dağ.
Kören Dağ	Hive'den Gümüştepe'ye giderken yer adı.
Kral Yolu"Şah-Rah"	Semarkand ile Buhara'yı bağlayan Yol.
Krasnovodsk(Kızıl Su)	Karsna:Kırmızı,Vodsk:Su demek olup,Şehrin yakınında bulunan suya Türkmenlerde bu adı vermiştir.Ruslar'da bu adı aynen Rusca-ya çevirmişlerdir. ²⁹ Türkmenistan'da bir Şehir.
Kua	Hokand ile Oş arasında mahal adı.
Kubâ	Seyhun sahillerine yakın bir Köy.
Kubâ	Uzgend'e ulaşan bir Nehir.
Kubâ	Harezmi'de bir Dağ.
Kubadiye	Batı Türkistan'da yer adı.
Kûfin	Semarkand'da bir yer adı.
Kugalinskiy	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.

29 Mehmet Emin Efendi,İstanbul'dan Orta Asya'ya Seyahat,
(Haz.R.Akdemir)Ankara,1986,s.17.

Kûhak(Kûhik)	Semarkand'ın kuzeyinde nehir.
kuhenk(Çopan Ata)	Semarkand'a bağlı Şehir.
Kuh-i sim	Angren'in güneyinde Köy.
Kuh-i sim	ıllak'a bağlı Şehir.
kuhsun	Şaş'a bağlı Şehir.
Kûl	ısbicab'a bağlı Şehir.
kulab	Tacikistan'da İlçe.
kulan-Başı	Sir Derya ilinin doğusundadır.
Kulba	Semarkand civarında çayır adı.
Külyab	Tacikistan'da muhtar Bölge.
Kum- Arık	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Kum-Rud	Kefirnihen wehrinin bir kolu.
kunduz	bağlan köyünde ırmak.
Kungey-Alatau	Tanrı Dağının kuzey yayında Dağ.
Kuni Urgenç	Hive'ye bağlı Şehir.
Kunya urgenç	Harezmi'de Göl.
kurama	Taşkend'de Köy.
Kûrân	Şaş'a bağlı şehir.
Kuray	Altay Dağlarının güney kısımlarında buluntu merkezi.
Kuray	Altay Dağlarının güney kısmında Ova.
Kurçum	Güney Altay sıradağları kolundan Dağ.
Kurday	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Kurdekət	Uşrusene'ye bağlı Şehir.
Kuren	Türkmenistan'da Dağ.

Kureys	Buhara'ya bağlı Şehir.
Kurgalcın	Kazakistan'da Göl.
Kurgan	Kazakistan'da buluntu yeri.
Kurgan	Tacikistan'da Tepe.
Kurgan	Tacikistan'da İlçe.
KurtıŐ	Amu Derya'da yer adı.
Kurtka	Fergana'da Narın Nehri sahilinde Kasaba.
Kurunsay	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Kustanay	Kazakistan'da İlçe.
Kustanay	Kazakistan'ın kuzey tarafında bölge.
Kustanay	Kazakistan'da buluntu yeri.
KûŐân	Şehir.
KuŐani	Suğd'a bağlı Şehir.
KuŐka	Türmenistan'da Şehir.
KuŐmahan	Merv ile Amul yolu üzerinde ve Amul Çöl'ünün kıyısında bir Köy.
KuŐmurun	Kazakistan'da göl.
KuŐmurun	Kazakistan'da bir Şehir.
KuŐçılar	Yeni Urganç'e bağlı Köy.
Kuvasay	Özbekistan'da yer adı.
Kuyuk	Evliya-Ata'dan Taşkend'e giderken mahal adı.
Kuyuk Mazar	Fergana'da Köy.
Kuyum	Altay'da Kurgan.
Kuz Ordu	Balasagan yakınında bir Şehir.
Kuzey Alatau	Semireçye'de Dağ.
Kuzgund	Semarkand civarında Köy.
Kübida(Kebinde)	Nesef civarında bir mahalle.

Kübü	Aral Gölünün batı yakasında Dağ.
Küçük Balkan	Türmenistan'da Dağ.
Küçük Ak-Peşin	Balasagun'un 2 km.kuzey-batısında küçük bir Şehir harabesi.
Küçük Kem	Yenisey Nehrinin bir Kolu.
Küfin	Buhara civarında bir yer.
Küh-i Tang	Huzar ile Kalif arasında Köy.
Küh-i Tang	Huzar ile Kalif arasında Irmak.
Kühten	Semarkand'ın güneyinde Dağlık bir Bölge.
Kül-Tepe	Fergana'da bir Tepe.
Künde	Semarkand civarında bir Köy.
Küngey Alatav	Sıradağ.
Künye-Urgenç	Özbekistan'da Şehir.
Kürder	Mizdâhkân'ın alt kısmında yer adı.
Kürkes	Hocend'de bir Köy.
Küyük Tav	Cungar Alatav Sıradağları yöresinde bir Geçid.

L

Lahşi	Doğu Buhara'da Kışlak.
Lakra	İsbicab'a bağlı Şehir.
Lamiş	Fergana'nın Köylerinden biri.
Langar(Bayanday)	Altın-İmmel ile Kulca arasında yer adı.
Lârcân	Mazenderan'da Kale.
Lât Kend	Fergana da Uş civarında bulunan bir Köyün adı.
Lâv Kend	Vahş'a bağlı Şehir.

Laylakan	Huzar'dan Oksus'a giderken yer adı.
Lebân	İsbicab'a bağlı Şehir.
Lekleken(Laklakan)	Taşkend'in güneyinde yer adı.
Leninabad(Hocend)	Özbekistan'da Şehir.
Lepse	Yedisuda bir bölge adı.
Lêpse	Balkaş Gölüne dökülen Nehir.
Lepsi	Kazakistan'da bulunmuş yeri.
Lepsi	Kazakistan'da Kaza.
Leteben	Hisar yakınında Köy.
Levkend	Endicarağın tair Su ağzında Şehir.
Luyutsugun	Kulca'ya bağlı Şehir.

M

Mâcendan	Semarkand'dan 30 km. mesafede Köy.
Mâcerm	Semarkand civarında Köy.
Mâdânkêt	İsbicab'a bağlı Şehir.
Mahan	Fergana'da Esfere'ye bağlı bir Köy.
Mahram	Fergana'da bir Şehir.
Makad	Kazakistan'da yer adı.
Malek	Taşkend ile Cizak arasında mahal adı.
Malik(Hamlet)	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Malkuşan	Buhara'nın bir Mahallesi.
Malo-Ayaguz	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Manaka	Kazakistan'da bulunmuş yeri.
Manakeldi	Kazakistan'da veya Tanrı Dağlarında bir Kale.
Manas	Manas Şehrine akan bir Irmak.
Manas	Şehir.

Mangan	Fergana'da Kasaba.
Mangışlak Yarımadası	Kazakistan'ın Guriev bölgesinde Şehir.
Manhâr	Kırgızisatn'da bir Nehir.
Mani Tübe	Irgız Nehri boyunca Vaha.
Mankend	Evliya-Ata ile Taşkend arasında mahal adı.
Manyak	Oş'da bir Köy.
Marakanda(Semarkand, Miranda)	Özbekistan'da Şehir.
Margelan(Marginan, Merv)	Özbekistan'da Şehir.
Margiban	Kiş civarında Köy.
Mari(Merv)	Şehir.
Marınsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Marka Kul	Kazakistan'da Göl.
Maruf	Margılan'a yakın bir yerde Kışlak.
Marun-Tau	Semarkand 'da Dağ.
Maslak	Ak Mescid'e bağlı Nahiye.
Masrâbâd	Fergana'da Şehir.
Maşat	Evliya-Ata'dan Taşkend'e giderken mahal adı.
Matay	Üstyurt'da bir Göl.
Mâtürid	Semarkand'ın mahallelerinden birinin adı.
Mautan-Taş	Kazakistan'da buluntu yeri.
Mavera-en-nehr	İki Nehir arası.
Mavera-ül-nehr	Oksus ile Yakertes arasında kalan bölge. ³⁰

Maverâün-nehr	Lugat anlamı "Nehrin arkası öte tarafında kalan Ülkeler" demektir. ³¹
Mayemir	Narin Nehri kenarında bozkır.
Maylisay	Kırgırıstan'da yer adı.
Maymene-Kayser	Buhara'dan Herat'a giderken yer adı.
Maymurg	Zerafşan'ın güneyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
May Tübe	Yukarı Talas vadisinde buluntu yeri.
Mazarsu	Kırgızistan'da Şehir.
Mecbes	Buhara civarında Köy.
Mecusiler	Buhara'da bir Sokak adı.
Medâmisen	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Medemin	Hive'den Gümüştepe'ye giderken yer adı.
Medva	Uş'dan 12 km. mesafede Köy.
Mehrem	Semarkand'dan Hokand'a Hocend tarafından giderken yer adı.
Mehterabad	Hive'de bir mahalle.
Menare	Fergana'da bir Şehir.
Mencan	Dış Başkurd'da bir bölge adı.
Menkes	Buhara civarında bir Köy.
Mergbun	Buhara civarında bir Köy.
Merke	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Mersmende	Uşrusana'da bir Şehir.
Merv(Mahan,Şah-ı Can)	Özbekistan'da Şehir.
Merv	Vaha.

³¹ Z.Kitapçı,Türkistan'da İslamiyet ve Türkler,Konya,1988,s.50

Merzban	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Mesâsan	Cürcâniye'ye bağlı Şehir.
Mesâsan	Seyhun Nehrinin sol sahilinde Gurganc'a ait bir Köy.
Meşa	Uşrusene'ye bağlı Kasaba.
Meyan Rudan	Fergana'ya bağlı Vilayet.
Meyanrudiyye	Fergana'da Şehir.
Mezar-ı Şerif	Eyalet.Eyaletin başşehri Belh'in 14 mil doğusunda, Hz.Ali'nin olduğuna inanılan mezarın etrafında bulunur. ³²
Mezdahkan	Harezme'ye bağlı Şehir.
Mezrencen	Buhara civarında Köy.
Mezyâmcekes(Kalkan Ata)	Kermini'ye 6 km. mesafede yer adı.
Mezyanken	Buhara civarında bir Köy.
Mîcdûn	Buhara civarında bir Köy .
Mîg	Buhara civarında Köy.
Mîla	Ceyhun Nehri üzerinde Geçid.
Minînare	Miyan-Rûdan bölgesinde Şehir.
Minek	Uşrusene'ye bağlı Kasaba.
Ming Bulak	Yukarı Talas'da yer adı.
Ming Tepe	Fergana'da Sarı Taş'ın güneyinde Tepe.
Ming Tepe	Endican'da bir Köy.

³² V.V.Barthold, Türkistan, s.102

Mir(Hamlet)	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Mirab	Taşkend'de bir mahalle adı.
Miranda(Samarkand)	Özbekistan'da bir Şehir.
Mirekan	Buhara'da bir mahalle adı.
Mireki	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Miri Kulel	Buhara'nın yakınında bir Şehir.
Miritübe	Duşenbe'den 45 km. mesafede yer adı.
Mir Tepe	Savran yakınında Oğuz Şehri.
Mirza	Sir Derya Nehrinin solunda bir Çöl.
Miten	Buhara dolaylarında bir şehir.
Miyan-Kal	Semarkand ile buhara yolunun tam ortasında Kûhink üzerinde bulunan bir Kurgan.
Miyan-Kal	Buhara'dan Nesef'e giderken arada menzil.
Miyan-Kiş	Kiş'de bir kasaba.
Mezmîniye	Berategin civarında olup,Ceyhun nehrine 24 km.mesafededir.
Mizyameckes	Kermi niye civarında bir köy.
Molla-Kara	Türkmenistan'da kale adı.
Moyıntı	Kazakistan'ın karaganda bölgesinde şehir veya büyük bir bölge.
Moyun Kum	Kara Tav ile Balkaş arsında Çöl.
Mıcduvan	Nesef civarında yer adı.
Mûdâ	Kiş civarında yer adı.
Mügacar	Kazakistan'da Ural Dağının bir kolu olan Dağ.
Mugaltav	Fergana'nın kuzeyinde Dağ.
Mug-Tepe	Zerafşan vadisinde Tepe.

Muğ	Semarkand'ın 120 km. doğusunda Kale.
Muğkan	Buhara'dan 30 km. mesafede Köy.
Muğkan	Buhara'ya bağlı Şehir.
Munçak	Taşkend'in yakınında Tepe.
Munk	Belh'e bağlı bir şehir adı.
Mıran Tau	Ozbekistan'da bir Dağ adı.
Murgab	Karakum Çölünde biten bir Irmak.
Murza-Rabat	Taşkend ile Cizak arasında mahal adı.
Muyun Kum	Batıda Kara Tau doğuda Çu Irmağına kadar uzanan Kumulluk.
Muzar	Kiş'e bağlı bir Kaza.
Muzköl	Tacikistan'da bir Dağ.
Muz Tağ Ata	Bütün Doğu ve Batı Türkistan'ın en büyük Dağı.(7860 m.) ³³
Mük Su	Oghış Irmağına dökülüyor.
Müznüva	Semarkand'dan 24 km. mesafede bir yer adı.
Müzyanken	Buhara civarında Köy.

N

Nabura	Gurganc civarında yer adı.
Nafahs	Semarkand'dan 12 km. mesafede Köy.
Nahl	Buhara civarında bin Köy.
Nahşab(Karşı)	Türkmenistan'da Şehir.
Nekad	Fergana'da Dağlık bir Bölgenin adı.
Namangan	Fergana'nın büyük Şehirlerinden biri.

33 A.Z.V.Togan,Türkili,s.165.

Namuzlig	Ilak'a bağlı Şehir.
Nanay	Fergana'nın kuzeyinde yer adı.
Nanyemezorma	Hive'de bir mahalle adı.
Narat Baba	Yedi Irmak B6lgesinde Dağ sırası.
Narazim	Çarcuy ile Kerki arasında bir yerleşim merkezi.
Narım	Kazakistan'da buluntu yeri.
Narım	Güney-Altay sıradağları kolundan biri.
Narın	Seyhun Nehrinin kaynağı.
Narın	Kırgızistan'da Irmak.
Narın	Tanrı Dağlarında Vadi.
Narşah	Buhara'da bir Köy.
Nasaf(Nakşeb,Karşı Nahşeb)	Özbekistan'da Şehir.
Nasrabad	Miyan-Rudan b6lgesinde Fergana'ya bağlı Şehir.
Nau	Tacikistan'da bir Şehir.
Navakes	Çu üzerinde Şehir.
Navket	Endican'a bağlı Kasaba.
Navoy	Özbekistan'da yer adı.
Naymança	Hokand'a bağlı Köy.
Nebit(Neft)	Türkmenistan'da Petrol b6lgesi.
Necaket	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Necm	Fergana'nın kuzeyinde B6lge.
Nedkemi niye	Harez m'e bağlı Şehir.
Nekad	Fergana'da Ahsikes'in yakınında.
Nekad	Fergana'da Dağlık arazi.

Nekalık	Şaş'a bağlı Şehir.
Nekebun	Buhara civarında bir Köy.
Nemedlig	İlak'a bağlı Şehir.
Nemedvank	Şaş'a bağlı Şehir.
Nemekabad	Hive'den Meşhed'e giderken yer adı.
Nemüceket	Buhara'nın merkezi.
Nesef	Bu adın Araplar tarafından Nahşeb'den tahrif edildiği anlaşılıyor. ³⁴
Nevcâbâz	Buhara civarında Köy.
Neve	Semarkand'dan 12 km. Vezar yakınında Köy.
Neveckes	İlak'a bağlı Şehir.
Nevfer	Buhara civarında bir Köy.
Nevhas	Buhara civarında bir Köy.
Nevidih	Ceyhun Nehri üzerinde bir Geçid.
Nevidket	Buhara'ya bağlı Şehir.
Nevkad	Buhara'ya bağlı Şehir.
Nevkedek(Nükedek)	İştihan civarında Köy.
Nevkes	İlak'a bağlı Şehir.
Nevzabad	Buhara civarında Köy.
Neymen	Margılan civarında Köy.
Neyzekhasz	Hive'nin kuzeyinde Köy.
Niyazbaş	Taşkend ile Cizak arasında mahal.
Niham(Tupelang)	Tacikistan'dan doğan Kefirnihen Nehrinin aktığı yer.
Niham-Rud	KefirnihenNehrinin bir kolu.

³⁴ V.V.Barthold, Türkistan, s.176.

Niyaz Bey	Çirçik Irmağı üzerinde bir Kale.
Niyâze	Kiş ile Neseî arasında büyük bir Köy.
Nogman	Hazeresp'e bağılı bir Köy.
Novi Margılan	Hokand ile Oş arasında mahal adı.
Novo-Pokrovsk	Pişpek'den Tokmak'a giderken yol üzerinde Harebe.
Nûbâg	Gurganc'dan Mizdâhkân'a giderken arada menzil adı.
Nûceket	Şaş'a bağılı bir Şehir.
Nuciket	İsbicab'a bağılı bir Şehir.
Nûhâs	Harezem'in bir Köyü.
Nukâd	Fergana'da dağılık bir Şehir.
Nukes	Binkes ile Tunkes arasında Şaş'a bağılı yer adı.
Nûked	Semarkand civarında bir Köy.
Nukus	Kara Kalpakistan'ın başkenti.
Nu'man	Talkan ile Belh arasında Tepe.
Numuşkes(Buhara)	Özbekistan'da Şehir.
Nur(Nur-Ata)	Buhara'nın kuzey-doğusunda tepelerin yanında bir Köy.
Nura	Kazakistan'da Nehir.
Nur-Ata	Zerafşan Havzasının üzerinde Dağ.
Nurek	Tacikistan'da Şehri veya büyük bir Bölge.
Nurullahbay	Hive'de bir mahalle adı.
Nusar	Belh civarında Köy ve Kale.
Nuskes	Binkis ile Tunkes arasında İlak'a ait yer adı.

Musret-Kuh	Talkan civarında Kale.
Nuşcan	Taraz'a yakın yer adı.
Nüşket	İsbicab'a bağlı Şehir.
Nûzavan	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Nuzkat	Gurganc ile Mizdahkan arasında mahal adı.
Nûzvar	Hazeresp'den Gurnanc'a giderken küçük bir Köy.
Nücanîkes	Buhara civarında bir Köy.
Obi-Dihkan Derya	Surkhan Derya'nın kaynağı.
Obinskoe	Kazakistan'da buluntu yeri.
Oghış(Vakhş,Kızıl Su)	Tadikistan'dan doğup Afganistan yönüne doğ- akmakta olan bir Irmak..
Okçular	Hokand'a bağlı bir Köy.
Oksus(Amu Derya)	Oksus kelimesi Aksu'dan çevirmediir. ³⁵
Okhüm	Zerafşan Havzasının yukarısında Dağ.
Omsk	Tiumen ile Semipolatinsk arasında mahal.
Or	Hive'de mahalle adı.
Ordu	Balasagun yakınında Şehir.
Oroslar	Yeni Urgenc'a bağlı Köy.
Orpar(Otrar-Farab)	Türkmenistan'da Şehir.
Orta Büttem	Bölge adı.
Orta Kuyu	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Tekke yolu üzerinde yer adı.
Ortotokaya	Tanrı Dağlarında Koçkar'da Yer adı.
Osmet	Cizak Vilayetinde bir Köy.

35 O.Caroe,Soviet Empire.The Turks of Central Asia and
Stalinizm,New York,1967,s.23.

Oş	Kırgızistan'da bir şehir.
Oş	Kırgızistan'da Bölge.
Otluh	Isfıcab'a bağlı bir şehir.
Otrar	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Otrar(Farab,Yangı Kent)	Türkmenistan'da Şehir.
Oveis	Hive'de Dağ adı.
Oy-Bulak	Isık gölde bir Kurgan.
Oygu(Uygu)	Endican dağ eteklerinden birinin adı.

0

Oksüz	Bayır Kum yakınında Sir Derya kıyısında Oğuz Şehri.
Öküz(Ceyhun)	Ceyhun Nehrine ortaçağ Arapları bu adı veriyor. ³⁶
Öskemen	Kazakistan'da şehir.
Ötügen(Ötüken)	Orhon Nehrinin kaynaklarını aldığı Dağlar.
Özbay	16. yüzyıl'a kadar akmış ve sonra kuruyan bir Irmak. ³⁷
Özbay	Karakum Çöl'ü içinde bir Plato.
Özbekistan	Ülke adı.

36 A.Eroğlu,Orta Asya'da Taşkend,Buhara ve Amu-Derya, Tarih Bölümü Mezûniyet Tezi(1967),İ.Ü. Edebiyat Fakültesi,Cenel Kitablığı,no:843.

37 B.Hayıt,Euroasiens,s.21

Üzgend(Uzgend,Üzkend) Fergana'da Endican'ın doğusunda Sir Derya Nehrinin bir kolu olan Kıra'nın sağ sahilinde bir Şehir.

Ozü(Dinyeper) Nehir.

P

Pamir Tacikistan'da Dağ.

Panckent Tacikistan'da Şehir.

Parak Banaket ve Kalas Ovaları arasından geçerek Uzgend nehriyle birleşen bir Nehir.

Parsi Türmenistan'da Bölge adı.

Patar Hocend ile Hokand arasında yer adı.

Pavlador Kazakistan'da buluntu Yeri.

Pavlador(Kereküv, Karakov) Kazakistan'da İlçe,Şehir.

Pazırık Altay'da buluntu yeri.

Pedyane Neseף civarında.

Pehlivan Hive'de mahalle adı.

Penc(Penc Rudek) Semarkand civarında Köy.

Pencakend Zerafşan'ın Şehri.

Penci Kitab'dan 2 km. mesafede Köy.

Pencikent Fergana'da bir Şehir

Pençikent Tacikistan'da bir Şehir.

Pençşenbeh Buhara'nın kuzeyinde bir Kasaba.

Pend Sovyet Afgan sınırına yakın, Merv'in üst tarafında bir mevki adı.

Penşamba Zerafşan'ın Şehri.

Perde	Nesef'e bağlı Şehir.
Perek	Fergana'da Dere.
PeriŐe	Hive'nin kuzeyinde bir Köy.
Perm	Kazan'a bağlı yerleşim merkezi.
Permanatça	Mangıt'a bağlı Köy.
Pernakaz Akmescid	Hive'nin güneyinde Köy.
Perovsk	Sir Derya'nın üzerinde bir Şehir.
Pes Kışlak	Semer kand yakınında bir Köy.
PaŐan	Tiumen ile semipolatinsk arasında mahal.
Peskenik	Hive'nin güneyinde Köy.
PeŐagay(PaŐagar)	Semarkand civarında Yar-Yaylak Köylerinden birinin adı.
Peterpaul(Kızılcar)	Şehir.
Petropavlovsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Peyke	Buhara'da bir Sokak adı.
Peykend	Buhara'dan 30 km. mesafede Şehir.
Pıçakçı-Tepe	Otrar'ın 4 km. güneyinde Oğuz Şehri.
Piskent	Özbekistan'da Şehir.
Pisken	Taşkend'in doğusunda veya kuzey-doğusunda Havza.
Pişpek(Frunze)	Kırgızistan'ın başkenti.
Poltorak(AŞkabad)	Türkmenistan'da Şehir.
Prinket	Şehir.
Pulhakıyan	Şarki Buhara'da Kasaba.
Pursa	Harez m'de Şehir.
PuŐta-Ayş	Fergana'da Endican'ın güneyinde bulunan birDağ adı.

R

Rabincan	Suğd'a bağlı Şehir.
Rafatak	Buhara'dan Merv'e giderken kullanılan yolun adı.
Rafenek	Hive'de mahalle adı.
Rafenek	Hive'nin güneyinde bir Köy.
Ragan(Ragin)	Debusiye civarında Köy.
Rahînevâ	Semarkand'dan 18 km. mesafede bir Köy.
Rahşa	Buhara'ya bağlı Şehir.
Rahûşmisen(Erdehuşmi- sen)	Hezâresp'den Gurganc'a giderken arada menzil.
Râmen(Ramenî)	Buhara'dan 12 km. mesafede Hunbun yakınında bir Köy.
Rametin	Buhara'dan daha eski bir yerleşim alanı.
Ramiz(Kefirnihen)	Tacikistan'da bir Nehir.
Rangha(Sir Derya)	Kazakistan'da bir Nehir.
Râsmâyin	Kiş'de Kaza.
Raşiden	Fergaan'da bir Köy.
Raûmit Derya	Kefirnihan Nehirinin kaynağı.
Ravat	Hocend'den Samarkand'a giderken yer adı.
Ravat	Kırgızistan'da Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Rayım	Sir Derya Havzasında bir Kale.
Razmanah	Buhara'dan 6 km. mesafede yer adı.
Rebiñcan(Erbincan)	Kuşaniye'ye 12 km. mesafede.

Reger	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Registan	Semarkand'da büyük bir meydan.
Rekûnd	Semarkand civarında bir Köy.
Renced	Miyan-Rudan bölgesinde bir Şehir.
Rastagfer	İştihan civarında bir Köy.
Resü't-Tak(Kemer- başı)	Semarkand'ın nüfusunun en yoğun olduğu ve çarşıların bulunduğu yerin adı. ³⁸
Revancim	İsbicab'a bağlı Şehir.
Revane	Buhara'da yer adı.
Rezman	Semarkand'dan 36 veya 42 km. mesafede İştihan ile Kuşâniye arasında bir Köy.
Ribaçe	Çu Nehri kenarında yer adı.
Ribât	Ceyhun Nehri üzerinde bir Geçid.
Rıbat-ı Çoban	Fergana Vilayetinde Hukan ile Kaba arasında bulunan bir mevkin adı.
Rıbat-ı Hoca	Semarkand'ın batısında Şavdan Kazasının merkezi olan Kurganını adıdır.
Rıbat-ı Melik	Zerafşan Havzasında bir Çöl.
Rıbat-ı Rûzak	Fergana'da Hakan Aruğu civarında bir Köy.
Rîgadmûn	Buhara'dan 24 km. mesafede bir Köy.
Rigdeşt	Sağaniyan'a bağlı bir Şehir.
Rîhşan	Semarkand civarında bir Köy.
Rindler	Buhara'nın girişinde solda mahalle adı.

³⁸ V.V.Barthold, Türkistan, s.111

Riv	Buhara'da bir mahalle adı.
Rivertûn	Buhara civarında bir Köy.
Rivded	Semarkand'a 6 km. mesafede Suğd'a bağlı Şehir.
Rufûn	Semarkand civarında bir Köy.
Rûkûnd	Hocend'de bir Köy.
Rustâbîk	Belh'e bağlı Şehir.
Rustafagın(Beyli Ata)	Semarkand civarında bir Köy.
Ruşan	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Ruz	Kiş'de bir Kaza.
Ruzan	Harezmi'nin bir Köyü.
Ružfaked	Semarkand civarında bir Köy.
Rûzund	Hezresp'den Gurganc'a giderken orta büyüklükte bir Köy.
Rûzvend	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Rüstem	Semarkand civarında bir Köy.

S

Sâbât	Semarkand'dan Hocend'e giderken arada menzil.
Sâbât	Uşrusene'ye bağlı bir Şehir.
Sabran(Sepren)	Karacuk Dağlarının eteğinde bir Şehir.
Sabungıran	Buhara'nın bir mahallesi.
Sabuncı	Yeni Urgenc'e bağlı bir Köy.
Sadık-Ata Tepe	Sevran'ın yakınında Oğuz Şehri.
Sadivar	Türkmenistan'da Bölge adı.
Safliğ	Şaş'da bir Dağ.

Saganiyan(Danav)	Surhan Vadisinde ortaçağlarda Eyalet.
Sagerc	Semarkand'dan 30 km. mesafede İştihan civarında Köy.
Sagerc	İştihan'ın kuzey-doğu sınırlarını teşkil eden Dağlar.
Sagri	Hive'den Meşhed'e giderken yer adı.
Sağ	Seyhun Nehrinin kenarında Dere.
Saka	Fergana'da Hûbân'ın güney-doğusunda bulunan bir Köy.
Sakâkes	İlak'a bağlı bir Şehir.
Sakar	Kungart'a bağlı bir Köy.
Sâkbedyazû	Nesef civarında bir Köy.
Sakız	Kuzey bozkırından Hazar Deniz'ine akan bir Nehir.
Sakint(Süt-Kent)	Amu-Derya'nın sol kıyısında Oğuz Şehri.
Salık-Bulak	Çatkal Vadisinde buluntu yeri.
Sâm	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Samarkand(Semarkand)	Samarkand adının doğuşu: Bazı tarihçilere göre Fergana ve Kaşgar hakimi olan Samar Soğd'da zafer kazanıp zengin bir Şehirle karşılaşınca burayı kuşatır ve Şehrin kapıları açılmaz daha sonra kazarak Şehrin duvarlarını yıkar ve Şehre hakim olur. Burada "Kandan" farsea kazmak anlamına gelir. Böylece Samar tarafından kazılan Şehir anlamı ortaya çıkar. Samar-Kand= Samarkand. ³⁹ Benzêri rivayet 643 yılında

39 M. Albrecht, Russisch Centralasien, Hamburg, 1896, s. 191.

Arab ordu kumandanı Samar tarafından nakledilir.⁴⁰

Başka rivayetlere göre, Samar adlı bir Kral Kand adlı diğer bir Kralla Şehri kurarlar veya iki Kardeş, Samar ve Kamar Şehri kurarlar. Krestovski ise "Samar"ın Turan şivesinde verimli, "Kend" kelimesi ise Araplar tarafından "Kand" olarak telaffuz edilmiş ve ortaya verimli Şehri çıkmıştır.⁴¹

Yunanlılarca bilinen Maracanda (Samarkand) Maracand-Meru-'dan dolayı "Kutsal Şehir" olarak çevrilebilir.⁴² Özbekistan'da Şehir.

Samarkand Tau	Özbekistan'da Dağ.
Sâmcan	Buhara'da bir Bölge.
Sâmçen	Buhara'ya bağlı Peykend'de bulunan bir Göl.
Sâmdûn	Buhara'da bir Köy.
Sâmgâr	Fergana'daki Ova'da bir Köy.
Sâm-Haş	Beykend civarında ufak bir Göl.
Sam-Sîrek	Taşkend'in güneyinde Ahengerân'in Köylerinden birinin adı.
Sâmsîrek	Binkes-Tunkes yolunun batısında Ilak'a bağlı Şehir.
Sam-Su	Vierni'den Eylliya-Ata'ya giderken yer adı.

40 M. Albrecht, Russisch Centralasien, s. 192.

41 M. Albrecht, Russisch Centralasien, s. 192.

42 M. Albrecht, Russisch centralasien, s. 192.

Samtin	Buhara'dan 3 km. mesafede bir Köy.
Sancen	Nesef civarında yer adı.
Sandık-Tau	Kazakistan'da buluntu yeri.
Sansar	Cizak vahasında bir Irmak.
Sarakusta	Harezmi'e bağlı bir Köy.
Saray (Sali Saray)	Amu Derya nehri kenarında yer adı.
Saray	Tirmiz üzerinde Köy.
Saraycık	Yayık nehrinin ağzında Şehir.
Saraylık	rocend ile samarkand arasında mahal adı.
Sarez	Murgab vadisinde Köy.
Sarez	Pamir Dağlarında, Murgab vadisinin Saraz köyünde 1911 depreminde oluşan Göl. ⁴³
Sarıasi	Yedi Irmak bölgesinde Dağ sırası.
Sarıbaş-Küyli	Tanrı Dağının bir kolu.
Sarı-Bulak	Altay'da Kurgan.
Sarıcaz	Kırgızistan'da Irmak.
Sarıg	Pişpek'in doğusunda Karluk Şehri harebesi.
Sarıkamış	Türkmenistan'da Şehir.
Sarıkamış	Türkmenistan'da Göl.
Sarıkamış	Türkmenistan'da Ova.
Sarı Kan	Cungar Alatav'ın zirvelerinden biri.
Sarı Kavdal	Terskey Alay Sıradağlarında Tepe.
Sarı-Kol	Kazakistan'da buluntu yeri.

⁴³ B.Hayıt, Euroasiens, s.26

Sarı Kol	Muz Tağ Ata'nın batı bölümünde Dağ.
Sarı Kurgan	Taraz Şehrinin doğusunda.
Sarımsaktı	Güney Altay Sıradağları kollarından biri.
Sarı-Su	Kazakistan'da buluntu yeri.
Sarı Su	Balkaş Gölüne dökülen bir Irmak.
Sarı Taş	Fergana'da buluntu yeri.
Sarı Tau	Güney Altay kollarından Dağ.
Sarkand	Çu vadisinde Irmak.
Sârkûn	Buhara'da bir Köy.
Sarmencan(Şarmengan, Çermengan)	Tirmiz ile Sagagnıyan arasındaki vadinin gü- yinde Şehir.
Sasık-Köl	Balkaş Gölülü yakınında Köy.
Sasır	Kazakistan'ın Guriev bölgesinde Şehir veya yerleşim merkezi.
Saur	Kazakistan'da bir Dağ.
Şavat	Hocend ile Samarkand arasında mahal adı.
Sayaki	Kazakistan'da bir yer adı.
Sayan(Köymen)	Dağ.
Sayat	Hive'nin doğusunda bir Köy.
Saymalı-Taş	Fergana'da buluntu yeri.
Sayram	Çimkend'in 10 mil doğusunda Şehir.
Sayram Nor(Süt Göl)	Göl.
Saysan	Göl.Kazakistan'da Buchtarma barajının inşasıyla özelliğini kaybetmiştir. ⁴⁴

Sızlık	Hive'den Gümüštepe'ye giderken Tekke yolu üzerinde yer adı.
Sebezmûn	Buhara'dan 3 km.mesafede Köy.
Sebkün-Bala	Almalık yakınında yer adı.
Sencerfegan	Zerefşan'ın güneyinde Semarkand'a bağlı bir Bölge .
Sedfer	Cürcaniye'yebağlı Şehir.
Sedver	Merv'den Gurganc'a giderken yer adı.
Sekâkes	Binkes ile Tünkes arasında yer adı.
Sekan(Eskan)	Erbincan civarında bir Köy.
Sekbiyan	Buhara civarında Bemickes yakınında bir Köy.
Sekmetin	Buhara'da bir Köy.
Seleti-Su	Kazakistan'da buluntu yeri.
Semarkand(Samarkand)	Özbekistan'da Şehir.
Semey	Kazakistan'da Şehir.
Semi	Kazakistan'da Semipolat'a bağlı Kaza.
Semicen	Semarkand civarında Merv yakınında bir Köy.
Semipolatinsk(Semey, Ceti Tam)	Kazakistan'da Şehir.
Semi Polat(Yedi Tam)	Vilayet.
Semipolatinsk	Kazakistan'da Vilayet.
Semireçye(Yedisu)	Vilayet.
Semiyarsk	Tiumen ile Semipolatinsk arasında mahal.
Semizkend(Semarkand)	Semarkand 15 yüz yıla kadar bu adla anılmıştır. ⁴⁵

45 B.Hayıt, Fyrosiens, s.234.

Semtin	Buhara'da bir Köy.
Sencerfigan	Suğd'a bağlı bir Kaza.
Sengen-Absek	Harezmi'nin bir Köyü.
Sengbas	Erbincan civarında bir Köy.
Sengdize	Semarkand'da bir mahalle.
Sengerdek	Saganiyan'a bağlı bir Köy.
Sengsulak	Semarkand'dan Kerki'ye giderken arada yer adı.
Sengu(Gerdek)	Kiş'e bağlı Kaza.
Sengzar	Semarkand civarında bulunan Yar-Yaylak'ın merkezi
Sentab	Zerafşan Havzasının yukarısında Dağ.
Serakhs	Türkmenistan'da Vaha.
Serçeli	Hive'de kapı adı.
Serder	Buhara civarında bir Köy.
Serek	Şaş'a bağlı Şehir.
Sergiopol	Semireçye'ye bağlı Şehir.
Serpül	Semarkand civarında yer adı.
Sertak	Buhara'nın kuzeyinde yer adı.
Sertçeşme	Buhara'dan Herat'a giderken yer adı.
Seyhun(Sir Derya)	İpmak.
Sîb	Harezmi'nin Dağ bölgesinde bir yer adı.
Sîket	Buhara'ya bağlı bir Şehir.
Sırlı Tam	Şehir.
Signak(Sugnak,	
Sunak Kurgan)	Sir Derya Irmağının orta bölgesinde Şehir.
Siket	Şaş'a bağlı bir Şehir.

Sim(Fergana)	Özbekistan'da Şehir.
Sir Derya(Cakertes)	Kazakistan'da Irmak.
Sir Derya(Oguz)	Özbekistan'da Kaza.
Sivenç	Buhara'da bir Köy.
Siyâb(Siyâh Âb)	Semarkand'da Su kaynağı.
Siyâhgird	Tirmiz ile Belh yolu ortasında Köy.
Siyam	Kiş'e bağlı Kaza.
Siyâre(Siyaze)	Buhara civarında bir Köy.
Soğd	Amu Derya ile Sir Derya arasında kalan bölgeye verilen ad.
Soğd	Zerafşan Havzasında Buhara ile Samarkand arasında yer adı.
Soğd(Semarkand)	Özbekistan'da Şehir.
Soğd	Irmak.
Soh	Fergana vadisinde Irmak.
Soh	Kırgızistan'da Irmak.
Sokuluk	Çu Nehrine dökülen bir Çay.
Son-Köl	Kırgızistan'da Tanrı Dağlarında Göl.
Stalingrad(Duşenbe, Stalinabad)	Tackistan'da bir Şehir.
Starotaşkenskaya	Taşkend ile Cizak arasında mahal adı.
Stepnak	Kazakistan'da buluntu yeri.
Sterlitamaka	Başkurdüstan'da Bölge.
Sûbah	Huzar'a bağlı Şehir.
Subîzguk	Buhara civarında Köy.
Sufiyan	Duşenbe'ye yakın bir Köy.
Sufne	Buhara civarında bir Köy.

Sûfradan	Buhara civarında bir Köy.
Suğdan	Buhara civarında Köy.
Sûh	Sir Derya'nın bir kolu.
Sûh	Fergana'da Esfere vilayetini teşkil eden dört Dağ eteğinden biri.
Suk	Hokand'a bağlı bir Köy.
Suku-Luk	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Sulukta(Suyukta)	Kırgızistan'da Şehir veya büyük bir yerleşim merkezi.
Sulyukta	Fergana vadisinde yer adı.
Sum(Sayram)	Göl.
sumbar	Atrek Irmağının en büyük kolu.
Sumbar	Türkmenistan'da Vadi.
Sûnec	Buhara'ya bağlı bir şehir.
Surçan-Derya(Tirmiz)	Ozbekistan'da bir Kaza.
Surkab(Kızıl Su)	Oghış'ın alt mecrasına verilen ad.
Surkhan	Amu Derya'nın kollarından biri.Irmak.
Surmârâ	Buhara'dan 18 km. mesafede bir Köy.
Sûrûde	Kiş'de bir Kaza.
Sûs	Isbicab'a bağlı Şehir.
Susamır Tau	Kırgızistan'da Tanrı Dağının orta yayında Dağ.
Sûthan	Buhara civarında bir Köy.
Sûtîken	Buhara civarında Köy.
Sutrûşane	Hocend'in alt bölgesinde Vilayet.
Suturkes	Şaş'a bağlı bir Şehir.

Sûyenc	Buhara civarında bir Köy.
Suzak(Sukdak)	Kazakistan'da Kara-Tav'ın kuzeyinde Şehir.
Suzargaran	Semarkand'ın kapılarından birinin adı.
Sülmi	Isık Gölün doğusunda bir Şehir.
Sütifagn(Sutîfagne)	Buhara civarında bir Köy.
Süt Kend	Amu Derya'nın sol kıyısında Oğuz Şehri.
Sverdlovsk	Kazakistan'da buluntu yeri.

Ş

Şaartı	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Şabcen	Semarkand civarında bir Köy.
Şadrinsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Şağılcan	İsbicab'a bağlı Şehir.
Şahidler	Nesef'de bir sokak adı.Bir zamanlar bu sokağa Şeyh Abdurrahman'ın kabrinden dolayı EbûAbdurrahman sokağı da denilmiştir. ⁴⁷
Şahr-İslam	Buhara'dan Çarcuy'a giderken mahal adı.
Şahruhiye(Benâket, Fenaket)	Hocend ile Taşkend arasında.
Şahsenem	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Tekke yolu üzerinde yer adı.
Şaykarik	Türkmenistan'da Bölge.
Şaltak	Fergana'da buluntu yeri.
Şapurkân	Belh ile Merur-Rud arasında Şehir.

47 V.V.Barthold,Türkistan,s.184.

Şarcuy	Türkmenistan'da Vilayet.
Şarğ(carğ)	Buhara'dan 24 km. mesafede konaklama yeri.
Şarkiye(Şahruhiye)	Taşkend'in yakınında Şehir.14 y.y'da Şarkiye adıyla anılmış daha sonra Şahruhiye'ye dönüşmüştür. ⁴⁸
Şarmancan(Sarmancan, Çermengan)	Tirmiz ile Saganıyan arasındaki Vadinin güneyinde bulunan bir Şehir.
Şarstvo	Fergana'da buluntu yeri.
Şart	Fergana'da buluntu yeri.
Şart Davan	Fergana'dan Kaşgar'a giden yol üzerinde Geçid.
Şarvaşlık	Talas Vadisinde yer adı.
Şaş(Çaç,Taşkend)	Özbekistan'da Şehir.
Şaş	İle Perek(Çirçik) Nehri vadisi kastedilmektedir.
Şaughan	Türkistan Şehri yakınında.
Şâvagar	İsbicab'a bağlı Şehir.
Şavdan	Fergana'da Vagziye'ye bağlı yer.
Şâvaket	Şaş'a bağlı Şehir.
Şavgar	Evliya-Ata'dan 24 km.güney-batıda Şehir.
Şâvharan	Nesef civarında yer adı.
Şavkan	Buhara civarında bir Köy.
Şavkés	Semarkand'dan Hocend'e giderken arada menzil.

48 B.Hayıt,Euroasiens,s.236.

Şayk Muhtar-Bagat	Hive'den Fitnek'e giderken yer adı.
Şehri Menzil	Namangan tarafında yer adı.
Şehri Sebz(Keş)	Özbekistan'da Şehir.
Şelci	Yukarı Talas'da buluntu yeri.
Şemîdîze	Semarkand civarında Köy.
Şemsabad	Buhara'da Şehir.
Şerefden	Buhara civarında Köy.
Şervan	Kunya Urgenc'in 24 km. güneyinde harabe.
Şevi	İsbicab'a bağlı Şehir.
Şeyh Celil	Harezmi'de Dağ.
Şeyh Zade	Semarkand'ın kapılarından birinin adı.
Şibalina	Kazakistan'da buluntu yeri.
Şikan	Buhara civarında Köy.
Şikharik	Hazeresp'e bağlı bir Köy.
Şihlar	Hive'nin güneyinde bir Köy.
Şikistan	İstihan ile Kuşâniye arasında bir Köy.
Şilci	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Şilgan	Deregez'e bağlı bir Köy.
Şirabad	Doğu Buhara'da bir Kale.
Şirabad(Şehr Abad)	Doğu Buhara'da Şehir.
Şirabad	Surkhan Derya'ya dökülen Irmak.
Şiraz	Semarkand'ın kuzeyinde Köy.
Şiraz	Semarkand'ın 25 mil kuzeyinde bulunan bir Kurgan.
Şirdak Beg(Koçungar- başı)	Kazakistan veya Tanrı Dağlarında Kale.

Şirgavşun	Buhara civarında bir Köy.
Şirin-Hatun	Buhara ile Katta-Kurgan arasında bir Köy.
Şirvan	Buhara civarında Bemickes yakınında Köy.
Şişeket	Buhara'ya bağlı bir Köy.
Şişkino	Kazakistan'da buluntu yeri.
Şiyâ(Şiyam)	Buharadan 24 km.mesafede.
Şornak Tepe	Savran'ın 8 km. yakınında Oğuz Şehri.
Şugnan	Tacikistan'da Şehir.
Şühnak	Semarkand civarında bir Köy.
Şûmân	Surhan ile Kefirnihan vadilerinin birleştiği Ovada Ortaçağlarda bu Eyaleti görüyoruz. ⁴⁹
Şûr	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Şurken	Hive'den Meşhed'e giderken yer adı.
Şurkuduk	Semarkand'dan Kerki'ye giderken yer adı.
Şur-Ob	Huzar'dan Oksus'a giderken yer adı.

T

Tabaristan(Hazar)	Hazar Denizi.
Tacikistan	Batı Türkistan'da Devlet.
Tâdiza	Buhara civarında Köy.
Tadyâne	Nesef civarında yer adı.
Tagâme	Buhara'da bir Köy.
Tag-boyu	Küreñ ve Kopet Dağlarının olduğu yerlere verilen ad.
Tahsankes	Semarkand.civarında bir Köy.

49 V.V.Barthold,Türkistan,s.96.

Tahta	Hoten Kalesi.
Tahta	Türkmenistan'da Bölge.
Tahta	Harezmi'de Kasaba.
Tahtabazar	Türkmenistan'da Kasaba.
Kakeli	Tacikistan'da Şehir veya büyük bir Bölge.
Takır	Kara Kum çölünde yer adı.
Tal	Şehrisebz'in sınırında Kışlak.
Talas(Taraz)	Kırgızistan'da Şehir.
Talas	Kırgızistan'da Tanrı Dağlarının kuzey yayında Dağ.
Talas	Kazakistan'da Nehir.
Taldı Kurgan	Kazakistan'da İlçe.
Taldı-Kuduk	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Talış	Hazar Denizinin güney sahillerinde.
Tamâhuş	İsfere'de bir Şehir.
Tamar-Utkul	Kızıl Orda'ya 30 km. mesafede Bölge adı.
Tannu-Ola(Kögmen)	Dağları.
Tanrı	Dağları.
Tar	Sir Derya'nın bir kolu olan Irmak.
Tara	Kazakistan'da buluntu yeri.
Târâb	Buhara civarında Hunbûn yakınında bir Köy.
Taraz(Talas)	Kazakistan'da Şehir.893'lerde Evliya-Ata'nın yerindeydi. ⁵⁰
Tarâb	Buhara'da Hunbûn yakınında Köy.

50 V.V.Barthold,Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler,(Haz. A.İ.Kara,K.Y.Kopruman)Ankara,1975,s.78.

Tarbagatay	Güney Altay sıradağları kolunda Dağ.
Targap	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken yer adı.
Tarti	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal.
Taşaus	Hive'ye bağlı Şehir.
Taşaus	Türkmenistan'da Bölge adı.
Taşaus	Türkmenistan'da bir İlçe.
Taşayak	Hive'nin batısında bir Köy.
Taşkend(Şaş,Çaç, Terken)	Özbekistan'da bir Şehir.
Taşkudök	Buhara'nın kuzeyinde bir Bölge.
Taş Kupruk	Buhara ile Katta-Kurgan arasınad mahal adı.
Taşlak	Margılan'a 5 km. mesafede yer adı.
Taşlak	Yeni Margılan'ın bir mahallesi.
Taşöz	Türkmenistan'da yer adı.
Taş Rabat	Buhara'dan Cigerbend'e giderken yol üzerinde mahal adı.
Tavavis(Erfud)	Samarkand ile Buhara arasındaki yol üzerindedir.
Tavda	Kazakistan'da buluntu yeri.
Tav-Kum	Çu-Balkaş bozkırında Çöl.
Tâzan	Buhara civarında bir Köy.
Tecen	Türkmenistan'da Şehir.
Tecen(Heri-Rud)	Türkmenistan'dan doğan bir Irmak.
Tecen	Türkmenistan'da bir Vadi.
Tecen	Türkmenistan'da bir Vaha.
Tekâbket	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Tel	Şaş'a bağlı bir Şehir.

Teli	Sir Derya'nın kuzeyinde Göl.
Temir	Kazakistan'da Kaza.
Temir-Tav	Kazakistan'da Şehir.
Tenga Horam	Huzar'dan Oksus'a giderken yer adı.
Tengis	Kazakistan'da Göl.
Teniz	Kuzey bozkırında Göl.
Tenük-Ab	Hocend'e bağlı bir Köy.
Terek Davan	Fergana'dan Kaşgar'a giderken Geçid.
Tering Kul(Balkaş)	Göl.
Terken(Taşkend)	Özbekistan'da Şehir.
Termez(Tirmiz)	Özbekistan'da Şehir.
Ters-Alatau	Kırgızistan'da Tanrı Dağlarının orta yayında Dağ.
Tersk	Evliya-Ata'dan Taşkend'e giderken mahal.
Terskey Alay	DağIsık Gölün batısında.
Tervah(Tirvah)	Buhara'dan 24 km. mesafede bir Köy.
Tik Turmas	Talas Vadisinde buluntu yeri.
Tili	Kuzey bozkırında Göl.
Tim	Suğd'a bağlı bir Köy.
Tişan	Fergana'da Vagiz Bölgesinde Şehir.
Tobol	Kazakistan'da Irmak.
Tobolsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Tokay Tepe	Otrar'ın 13 km.güney-doğusunda küçük bir iskan yeri.
Tokmak(Balasağın)	Kırgızistan'da Şehir.
Tokrau	Kazakistan'da buluntu yeri.

Tokravın	Çingiz Dağın güney yamaçlarında Irmak.
Toktogul	Kırgızistan'da yer adı.
Tomsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Torugartau	Kırgızistan'da Tanrı Dağlarının güney yayında Dağ.
Törtkul	Kazakistan'da Karakalpak'a bağlı Kaza.
Töyesiçi	Hive'nin batısında Köy.
Transoksaniyan	Amu Derya ile Sir Derya arasında kalan bölgeye verilen ad.
Troitsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Tsaritsinskiy	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.
Tuar	Türkmenistan'da Şehir.
Tâbkar	Vagiz bölgesinde Şehir.
Tuket	Şaş'a bağlı Şehir.
Tukkes	İlak'a bağlı Şehir.
Tulek	Başkurdüstan'da bir Köy.
Tumurtaş	Harezmi'nin bir Köyü.
Tûmûşkes	Buhara civarında bir Köy.
Tuni-Arık	Buhara ile Katta-Kurgan arasında mahal adı.
Tûnkat	Taşkend'in güneyinde Angren'de Vadi.
Tunket	İlak'ın merkezi.
Tunuk	Susamır dağlarında Şehir.
Turan	Batı da Kara-Boğaz-Göl ve güneyden Kopet Dağından başlayıp, Turgay Platosunu takip ederek, Sarı-Su Irmağında sona eren Ova. ⁵¹

51 B. Hayıt, Euroasiens, s.21.

Turar(Otrar)	İsbicab'a bağlı Şehir.
Turârabend	Türkistan'a bitişik,Şaş Bölgesinin ucunda bir Belde.
Turbân	Semarkand'dan 30 km. mesafede Ferenkes yakınında Köy.
Turgay	Kazakistan'da İlçe.
Turgan	Kuzey Bozkırından Aral gölüne dökülen bir Irmak.
Turinsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Turugat	Yedisudan Doğu Türkistan'a Dağ üzerinden Tren yolu geçebilecek biricik kolay geçidi teşkil eder. ⁵²
Tûsen	Bunara civarında bir Köy.
Tuskâs	Semarkand'dan 6 km. mesafede Köy.
Tûz	Semarkand'dan 18 km. mesafede,Vezar yakınında bir Köy.
Tülkübaş	Evliya-Ata'dan Taşkend'e giderken mahal adı.
Tümen	Kazakistan'da buluntu yeri.
Tünter	Buhara civarında bir Köy.
Tüngevîr	Başkurdüstan'da buluntu yeri.
Türkistan(Yesi, Yese, Hazret-i Sultan Ahmed)	Kazakistan'da şehir.
Türkistan	Tacikistan'da Dağ.
Türkmenistan	Batı Türkistan'da Devlet.

52 A.Z.V.Togan,Türkili,s.8

Türnavaz Buhara civarında bir Köy.
Tüşkidze Semarkand civarında bir Köy.

U

Uangatı Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Uç-Bulak Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Udana Buhara civarında bir Köy.
Ufa Başkurdüstan'ın merkezi.
Ufa Kazakistan'da buluntu yeri.
Ulan-Ude Baykal gölünün doğusunda Şehir.
Ulu Kem Yenisey'in yukarı yatağında Irmak.
Ulu Tav Sir Derya'nın kuzeyinde Dağ.
Uluyoguc Hive'de mahalle adı.
Ural Kazakistan'da Şehir.
Uralskaya Taşkend ile Hocend arasında mahal adı.
Urast Fergana'nın bir Vilayeti.
Ura Tepe(Usruştı) Tacikistan'da Şehir.
Urcar Kazakistan'da buluntu yeri.
Urem Başkird bölgesinde Irmak.
Urgenc(Kuhne Urgenc) Özbekistan'da Şehir.Harezmi'nin başşehri.
Urgut Zerafşan'da bir Şehir.
Uruhs Semarkand'dan 24 km. mesafede ,Şavdar Dağları yakınında Köy.

Usen	Kazakistan'da Nehir.
Usmend	Semarkand civarında bir Köy.
Ustugdâdîze	Nesefden 24 km. mesafede yer adı.
Uş	Şaş'a bağlı bir Şehir.
Uştabdize	Semarkand'da büyük bir mahalle.
Uştîkân	Fergana'nın Miyan-Rudan Bölgesinde Şehir.
Uşturket	Şaş'a bağlı Şehir.
utşund	Nesef civarında yer adı.
Uvâl	Fergana'da Vagzizeye'ye bağlı yer adı.
Uyıl	Kazakistan'ın Aktoba bölgesinde Şehir.
Uyıl	Kuzey bozkırından Hazar Denizi yönünde akarak çöl'de tuzlu göller oluşturarak biter. ⁵³
Uzarmend(Vazermend)	Hazeresp'den Gurganc'a giderken arada menzil.
Uzun Ağaç	Vierni'den Evliya-Ata'ya giderken mahal adı.
Uzun Tau	İedi ırmak Bölgesinde Dağ.
Ü	
Üçhacı	Buhara'dan Merv'e giderken kullanılan yolun adı.
Ülba Tamagın(Üst Kamengorsk)	Kazakistan'da Şehir.
Ülenti-Suv	Kazakistan'da buluntu yeri.
Urgenç	Hokand'a 10 km. mesafede şehir.

53 A.Z.V.Togan,Türkili,s.19.

Üstçarsıskaya	Altaylar da buluntu yeri.
Üst Çulum	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ust Işim	kazakistan'da buluntu yeri.
Üst Kamenogorsk	Kazakistan'da Bölge adı.
Üst Kamenogorsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Ust Kamin	kazakistan'da Semipolat'a bağlı bir Kaza.
Üst Yurt	Kazakistan'da Bozkır.
Üst Yurt	Kazakistan'da Plato.
Üştür	Taşkend'in yakınlarında bir Kale.
Üştür Gerden	Semarkand civarında yer adı.
Üçik	Kazakistan'da Kaza.
Üzgend	Fergana'da Miyân-Rudan bölgesinde Şehir.

V

Vâbkene	Buhara'dan 18 km.mesafede Köy.
Vadi-i Kusarin	Semarkand Şehrinin kenarında kurulduğu Nehrin adı.
Vadil	Fergana'ya bağlı Şehir.
Vahsun	Buhara'da bir Köy.
Vahş	Tacikistan'da bir Nehir.
Vakhan	Tacikistan'da yerleşim yeri.
Valâskûn(Balasangun)	Kırgızistan'da Şehir.
Vanandûn	Buhara civarında Harâmân arkı civarında bir Köy.
Vanûfah	Buhara civarında bir Köy.
Varağser	Soğd'a bağlı bir Kaza.

Varahşa	Buhara civarında yer adı.
Vardanzi(Vardun)	Buhara'da yer adı.
Vargas	Buhara'da yer adı.
Varka	Buhara'ya bağlı Şehir.
Varlık	Hokand'a bağlı bir Köy.
Varuh	Fergana'ya bağlı bir Şehir.
Varuh	Esfere Vilayetini teşkil eden dört Dağ eteğinden biri.
Vassaf	Nesef'de bir Sokak.
Vaşgird	Kefirnihen ile Vaşş arasında bir Eyalet.
Vavilonka	Semipolatinsk'in doğusunda buluntu yeri.
Vazagar	Semarkand civarında bir Köy.
Vâzar	Suğd'a bağlı bir Kaza.
Vazir	Harezmi'de bir Şehir.
Vecaz	Gurganc'a ait bir Köy.
Velekendaz	Hocend'in civarında bir Köy.
Verdane	Buhara'da bir Köy.
Verdane	Buhara'da bir Kale.
Verdûk	Şaş'a bağlı Kaza.
Veka	Buhara'da bir Köy.
Verni(Alma-Ata, Vernoje)	Kazakistan'da bir Şehir.
Versnin(Versnan)	Semarkand'ın mahallelerinden birinin adı.
Vesic	İsbicab'a bağlı küçük bir Köy.
Vesmend	Semarkand civarında Esfidek kurganlarından birinin adı.
Veveckes	Şaş'a bağlı bir Şehir.

Veazar	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı bir Bölge.
Vezir	Amu Derya'nın Özbay mecrasında Şehir.
Vezevin	Buhara civarında bir Köy.
Vîbend	Buhara civarında bir Köy.
Vierni	Kazakistan'da bir Şehir.
Vînkerd	Çirçik'in sol sahâlinde bir Köy.
Viselok	Sergiopol ile Vierni arasında mahal adı.

Y

Yağma	Taraz yakınında bir Köy.
Yakalıg	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Yukarı Nesya	Fergana'nın bir Vilayeti.
Yakatut	Buhara ile Çarcuy arasında mahal adı.
Yaksertes	Seyhun ve Ceyhun Nehirlerini Romalılar bu adla anmışlardır. ⁵⁴
Yalutrovsk	Kazakistan'da buluntu yeri.
Yangı(Otrar)	Talas'a bağlı bir Şehir.
Yarkent	Suğd'a bağlı Kaza.
Yârkes	Zerafşan'ın kuzeyinde Semarkand'a bağlı Bölge.
Yar-Yaylak	Semarkand'ın kuzey-doğusunda yer adı.
Yasa(Türkistan)	Hoca Ahmed Yasevi'nin doğduğu yer. ⁵⁵

54 Mehmed Emin Efendi, İstanbul'dan Orta Asya'ya Seyahat, (Haz.R.Akdemir), Ankara, 1986, s.141

55 B.Hayıt, Euroasiens, s.247.

Yassı	Fergana Vilayetinde Aylamış Nehri üzerinde Geçid.
Yavan	Tacikistan'da yer adı.
Yaypan	Hokand'a bağlı bir Köy.
Yaz Yavan	Margilan'da bir Kasaba.
Yedisu(Semireçye)	Kazakistan'da bir Kasaba.
Yedi Tam(Semi Palat)	"Semi Palat", "Yedi Köşk" demektir. Kazakçası "Yedi Tam"dır. Kalmuk hanları zamanında yapılan Yedi Kule yerinde tesis edildiğinden bu adı almıştır. ⁵⁶
Yegânet	İsbicab'a bağlı bir Şehir.
Yekaterinburg	Kazakistan'da bulundu yeri.
Yekaterinburg	Kazakistan'da Şehir.
Yekkebağ	Doğu Buhara'da bir Kale.
Yekketut	Margilan civarında bir Köy.
Yengi Yap	Hive'den Kungart'a giderken yer adı.
Yeni Kale	Hive'de bir mahalle adı.
Yeni Kurgan(Can Kurgan)	Hocend'den Semarkand'a giderken mahal adı.
Yeni Margilan(Fergana)	Özbekistan'da Şehir.
Yerak'şa	Buhara'da Şehir.
Yerkesek	Margilan civarında bir Köy.
Yese(Yasa)	Kazakistan 'da Şehir.
Yeti Siri	Hive'den Gümüştepe'ye giderken Orta yolu üzerinde yer adı.

56 A.Z.V.Togan, Türkili, 288 nolu Dipnotdan naklen, s.535.

Yeti Su(Semireçye)	Şehir
Yipekci	Hive'de bir mahalle adı.
Yolutan	Türkmenistan'da Kasaba.
Yolutan	Türkmenistan'da Vaha.
Yorçı	Doğu Buhara'da Kale.
Yûgank	Semarkand civarında bir Köy.
Yuğ	İsbicab'a bağlı Şehir.
Yûhasûn	Buhara civarında bir Köy.
Yukarı Harkâne	Zerafşan'ın kuzeyinde Hargankes Köy'ü yakınında.
Yukarı Nesya	Fergana'nın bir Bölgesi.
Yunarık	Balasagun'a yakın bir Yayla adı.
Yuni	Bugünkü Taşkend'in yerinde M.Ö.2.-1? y.y.larda bulunan Şehrin adı. ⁵⁷
Yüregir	Seyhun-Ceyhun Irmakları arasınna verilin ad.
Yüz	Belh'e bağlı Şehir.

Z

Zaamin	Hocend'den Semarkand'a giderken yer adı.
Zabagduvan	Buhara civarında bir Köy.
Zaca	Hive'nin 9 mil uzağında bir Köy.
Zağrimaş	Semarkand'da büyük bir mahalle adı.
Zalsikes	Şaturkes'den 6 km. mesafede Şehir.
Zami	Uşrusene'ye bağlı Şehir.

Zamin	Hocend'de bir Köy.
Zâmisen	Buhara civarında bir Köy.
Zamm	Ceyhun üzerinde Kâlif'in aşağısında bulunan bir Şehir.
Zarafşan(Kohik)	Şehir.
Zarafşan	Tacikistan'da Dağ.
Zarâh	İsbicab'a bağlı Şehir.
Zârgan	Fergana'da bir Şehir.
Zarmend	Cücaniye'ye bağlı Şehir.
Zâvir	İştihan civarında Köy.
Zaysan	Kazaistan'da buluntu yeri.
Zaysan	Göl.
Zaysan	Kazakistan'da Semi Polat'a bağlı Kaza.
Zâz	İştihan civarında Köy.
Zâzek	Kiş civarında yer adı.
Zebarkan	Fergana vilayetinde Kendirlik Geçidi üzerinde bir yer adı
Zekan	Semarkand civarında Zenmân ile Kemerce arasında bir Köy.
Zemahşer	Hazeresp'den Gurganc'a giderken bir Köy.
Zemahşer	Cürcaniye'ye bağlı Şehir.
Zend	Buhara civarında bir Köy.
Zendan	Buhara'dan 24 km. kuzeyde bir Köy.
Zendene	Buhara'ya bağlı bir Şehir.
Zenderâmiş	Fergana'da Miyan-Rudan bölgesinde Şehir.
Zendermîsen	Buhara civarında bir Köy.

Zengi-Ata	semarkand'dan Taşkend'e giderken yer adı.
Zerahş	Buhara civarında bir köy.
Zerânket	şaş'a bağlı şehir.
Zerayne	Buhara civarında bir Köy.
Zerbulak	Katta-Kurgan yakınında yer adı.
Zerduh	Hezaresp'den Gurganc'a giderken büyük bir Köy.
Zerdûh	Harezmi'e bağlı bir şehir.
Zerefşan	Tacikistan'da Dağ.
Zerenderâmiş	Fergana'da Şehir.
Zermân	Semarkand ile buhara arasında bir Köy.
Zermîsen	buhara'ya bağlı Şehir.
Zermîten	Buhara'da bir Köy.
Zeymûn	Buhara'dan 15 km. mesafede bir Köy.
Zîbedvân	Buhara civarında bir Köy.
Zimlik	Buhara civarında bir Köy.
Zira-Bulak	Buhara'dan Katta-Kurgan'a giderken mahal adı.
Zirşeytan	Hive'nin kuzeyinde bir Köy.
Zmeingorsk	Semipolatinsk bölgesinde buluntu yeri.
Zmievkâ	Semipolatinsk'de Kurgan.

RUSYA VE ÇİN HAKİMİYETİ ALTINDAKİ TÜRKİSTAN'DA İDARİ TAKSİMAT

Bu Harita M.Saray'ın
"Rus İşgâli Devrinde
Osmanlı Devleti İle Tür-
kistan Hanlıkları Arasın-
daki Siyasi Münasebetler"
adlı Eserinden alınmıştır.

İN
N

Rus.
Öner
Türk
harı
Rus
Rus
1864
1872
187
da

BİBLİYOGRAFYA

- ABDÜRREŞİD İBRAHİM ; XX.Asrın Başlarında İslâm Dünyası ve Japonya'da İslâmiyet,I,(Haz.M.Paksu),İstanbul 1987.
- ALBRECHT, M. ; Russisch Centralasien, Hamburg 1986.
- ALLVORTH,E. ; Central Asia A Century of Russian Rule,
Colombia University 1967.
- _____ ; (Ed.)The Nationality Question in Soviet Central Asia,London,1973.
- _____ ; Central Asia A Century of Russian Rule,
Colombia University 1967.
- AYDEMİR, Ş.S. ; Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa,III.
Cild 1914-1922 İstanbul 1972.
- BABUR,G.Z.M. ; Vekayi, Babur'un Hatıratı, I.II.Cild,(Doğu Türkçesinden Çeviren:R.R.Arat), Ankara 1943.
- BACON,E.E. ; Central Asiens under Russian Rule, Cornell
University Press 1966.
- BADEMCI,A. ; 1917-1934 Türkistan Milli İstiklâl Hareketi ve Enver Paşa,I.Cild,İstanbul 1975.
- BARTHOLD,V.V. ; 12 Vorlesungen über die Geschichte der Türken Mittelasiens, Berlin 1935.
- _____ ; Four Studie on the History of Türkestan,
I.II.III.Cild(Translated,Vand T.Minorsky)
leiden, 1962.
- _____ ; Moğol İstilasına kadar Türkistan(Haz.H.D.
Yıldız), İstanbul 1981.

- _____ ; Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler,(Haz. A.İ.Kara, K.Y.Koprman), Ankara, 1975.
- BAŞLAMİŞ,C. ; İşte Dünya Çapında Röportaj, Türkmenistan, Milliyet 5 Ağustos 1989, No:9.
- BAYSUN ,A.R. ; Türkistan Milli Hareketleri, İstanbul,1945.
- BECKER,S. ; Russian Protectors in Central Asia Bukhara and Khiva, 1865-1925, Masachusettes, 1968.
- _____ ; "National Consciousness and the Politcs of the Bukhara People's Concilar Republic", Bak. The Nationality Question in Soviet Central Asia, London, 1973, s.159-167.
- BENNINGSEN,A.A.,
- WIMBUSH,E.S. ; Müslim Nationality Communism in the Soviet Union A Revolutionary Strategy for the World, University of Chicago, 1979.
- BENNINGSEN,A.LEMERCIER,C.,
- QUELQUEJAY, ; Step'de Ezan Sesleri,(Çev.N.Uzel),İstanbul 1987.
- BURNABY,F. ; A Ride to Khiva, New York, 1877.
- CAROE,O. ; Soviet Empire.The Turks of Central of Asia and Stalinism, New York, 1967.
- CARRERE,D.H. ; Parçalanan İmparatorluk(Çev.N.Uzel), İstanbul, 1984.
- CEBESOY,A.F. ; Moskova Hatıraları, İstanbul, 1955.
- CHEN-LİN,N. ; Ch'ang-Ch'un'un Batı (Moğolistan, Türkistan, ve Afganistan) Seyahatnâmesi(Wang Kuoo Weim Eserlerine göre), Doktora Tezi,İstanbul, Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1975.

- CLEM, R.S. ; "The Impact Demographic and Socioeconomic Forges Upon the Nationality Question in Central Asia", Bak. The Nationality Question in Soviet Asia, London, 1973, s.35-44.
- CURZON, G.N. ; Russia in Central Asia in 1889 and the Anglo Russian Question, First Ed.1889, Londra, 1967.
- DÖNMEZ, Y. ; Türk Dünyasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, İstanbul, 1987.
- DONNELLY, A.S. ; "Peter the Great and Central Asia", Bak. Canadian Slavonic Papers, Vol.XVII. No:2,3. 1975, s. 202-217.
- EBU DÜLEF, ; "Seyahatnâmesi", İbn Fazlan Seyahatnâmesi, (Haz.R.Şeşen), İstanbul, 1975, s.81-82.
- ERGIN, M. ; Orhun Abideleri, İstanbul, 1986.
- EROĞLU, A. ; Orta Asya'da Taşkent, Buhara ve Amu-Derya, Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi, (1967), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, No:843.
- ESİN, E. ; İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslama Giriş, İstanbul, 1978.
- _____ ; Türkistan Seyahatnâmesi, Ankara, 1959.
- ET-TANCI, M. ; İbni Batûta Seyahatnâmesi, Cild.I.II.(Sad. ve Baskıya Haz.M.Çevik), İstanbul, 1983.
- GIBB, H.A.R. ; Orta Asya'da Arap Fütuhâtı, (Çeviren, M.Hakkı), İstanbul, 1930.
- HAMBLY, G. ; Central Asia, London, 1969.

- HAYIT, B. ; Türk Dünyasında Rus Emperyalizminin İzleri, Sabah Gazetesi Kültür Yayınları-10, İstanbul, 1978.
- _____ ; Türkistan Rusya ile Çin Arasında, (Almancadan Çeviren, A. Sadak), İstanbul, 1975.
- _____ ; Türkestan im Herzen Euroasiens, Köln, 1980.
- _____ ; Türkestan im XX. Jahrhundert, Darmstadt, 1956.
- HENDERSON, L. ; A Journey to Samarkand, Canada, 1960.
- HUDÛD EL-ALEM, ; İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (İngilizceden Tercüme Eden, V. Minorsky, London, 1937), (Haz. R. Şeşen), Ankara, 1985.
- İBN FAZLAN, ; İbn Fazlan Seyahatnâmesi, (Haz. R. Şeşen), İstanbul, 1975.
- İBN HAVKAL, ; "Kitabu Sûrat el-Arz'dan", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz. R. Şeşen), Ankara, 1985, s.207-246.
- _____ ; "Sûrat el-Arz, Bâir Mektebet el-Hayât", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz. R. Şeşen), Ankara, 1985, s.162-173.
- İBN HURDÂBİH, ; "El-Mesâlik ve el-Memâlik", II. Baskı, İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz. R. Şeşen), Ankara, 1985, s.183-185.
- İBN RUSTEH, ; "El-Alâk el-Nefise'den", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz. R. Şeşen), Ankara, 1985, s.36-42.
- İDRİSİ, ; "Nüzhet el-Müştâkfi İhtirâk el-Âfâk", İslam

Coğrafyacılara göre Türkler ve Türk Ülkeleri,
(Haz.R.Şeşen), Ankara, 1985, s.95-128.

- İSTAHRİ, ; "Memâlik el-Mesâlik'ten", İslam Coğrafyacılara göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen), Ankara, 1985, s.154-162.
- KAĞESOĞLU, İ. ; Türk Milli Kültürü, İstanbul, 1988.
- KAZAK BALASI, ; 17-18 Aralık 1986 Kazakistan Olayları, İstanbul, 1988.
- KİTAPÇI, Z. ; Türkistan'da İslamiyet ve Türkler, Konya, 1988.
- KOCAOĞLU, T. ; "The Existence of A Bukharan Nationality in the Recent Past, Bak. The Nationality Question in Soviet Central Asia, 1973, s.151-158.
- KRADER, L. ; Peoples of Central Asia, Indiana University, 1966.
- KUDÂME BİN CAFER, ; "Kitab el-Harâc'tan", İslam Coğrafyacılara göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen), 1985, s.188-190.
- KUNTER, H.B. ; "Tarsus'taki Türkistan Zaviyelerinin Vakfiyeleri", Vakıflar Dergisi, (Sayı, VI'dan ayrı Basım), İstanbul, 1965.
- KUTAY, C. ; Anavatanda Son Beş Osmanlı Türkü, İstanbul, 1962.
- LANDSDELL, H. ; Russian Central Asia, I.II.Cild. London, 1885.
- LEWIS, R.A. ROWLAND
- R.H; CLEM, R.S. ; "Modernization, Population Change and Nationality in Soviet Central Asia and Kazakhstan",

- Canadien Slovonie Papers, Vol.XVII, Nos:2,3
1975, s.286-302.
- LİGETİ, L. ; Bilinmeyen İç Asya, I.II.Cild. (Macarcadan Çeviren, S.Karatay), 1000 Temel Eser, İstanbul, 1970.
- MAHMÛD EL KÂŞGARÎ, ; "Divânû Lügât el-Türk'ten", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R. Şeşen), Ankara, 1985, s.25-30.
- MAKDÎSÎ, ; "Ahsen el-Tekâsim'den", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen), Ankara, 1985, s.246-269.
- MARQUART, J. ; Die Chronologie der alttürkischen Inschriften, Leipzig, 1898.
- MARVIN, C. ; Col. Grodekoffs Ride from Samarcand to Herat, Second Ed. London, 1885.
- MATLEY, I.M. ; "Etnich Groups of Bukharan State Ca. 1920 and the Question of Nationality", Bak. The Nationality Question in Soviet Central Asia, London, 1973, s. 151-158.
- MEHMET EMİN EFENDÎ, ; İstanbul'dan Orta Asya'ya Seyahat, (Haz.R. Akdemir), I.Baskı, Ankara, 1986.
- MENDE, V.E. ; Türkestan als historischer Faktor und politische Idee, Köln, 1988.
- MERVEZÎ, ; "Türkler Hakkında", İbn-Fazlan Seyahatnâmesi, (Haz.R.Şeşen), İstanbul, 1975, s.93-103.

- MES'ÛDÎ, ; "Murûc el Zeheb", İslâm Coğrafyacılara göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen), Ankara, 1975. s.42-56.
- MOSER,H. ; Durch Central-Asien, Leipzig, 1888.
- NOVE,A. ve NEVETH,J.A. ; The Soviet Middle East, First Ed.London, 1967.
- OLUFSEN,O. ; The Emir of Bokhara and his Country, London, 1911.
- ÖGEL,B. ; Türk Mitolojisi, Ankara, 1971.
- _____ ; İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, II. Baskı, Ankara, 1984.
- _____ ; Türk Kültür Tarihine Giriş, I.Cild, Ankara 1978.
- _____ ; Türk Kültürünün Gelişme Çağları, I.II.Cild, 100 Temel Eser 49-50, İstanbul, 1971.
- _____ ; Büyük Hun İmparatorluğu, I.II.Cild, Ankara 1981.
- PIERCE,A.R. ; "Toward Soviet Power in Tashkent, February-October 1917", Canadian Slavonic Papers, Vol. XVII. Nos:2,3 1975. s.261-270.
- ROSEN,B.M. ; "An Awareness of Traditional Tajik Identity in Central Asia", The Nationality Question Soviet Central Asia, London, 1973, s.61-72.
- SARAY,M. ; Türkistan Türkleri, İstanbul, 1984.
- _____ ; Rus İlgali Devrinde Osmanlı Devleti ile Türkistan Hanlıkları Arasındaki Münasebetler, İstanbul, 1984.
- _____ ; Atatürk ve Türk Dünyası, İstanbul, 1988.

- _____ ; Turkmens in the Age of Imperialism, Ankara, 1989.
- SARKISYANZ, E. ; Geschichte der orientalischen Völker Ruslands bis 1917, München, 1961.
- SCHWEINITZ, H. H. v. ; Orientalische Wanderungen in Turkestan und in nordöstlichen Reisen, Berlin, 1910.
- STRONG, J. W. ; "The Ignatiev Mission to Khiva and Bukhara in 1858", Canadian Slavonic Papers, Vol. XVII. 2, 3. 1975. s. 236-260.
- SÜMER, F. ; Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri , Boy Teşkilatı, Destanları İlavelelerle, 3. Baskı, Ankara, 1985.
- ŞEŞEN, R. ; İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, Ankara, 1985.
- _____ ; İbn Fazlan Seyahatnâmesi, İstanbul, 1975.
- TOGAN, A. Z. V. ; Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi, II. Baskı, İstanbul, 1981.
- _____ ; Türkili Haritası ve Ona Ait İzahlar, İstanbul, 1943.
- TOPKINS, S. R. ; The Russian Intelligentsia, University of Oklahoma Press, 1957.
- VAMBERY, A. ; Sketches of Central Asia, London, 1868.
- _____ ; Travel in Central Asia, London, 1864.
- VAIDYANATH, R. ; The Formation of the Soviet Central Asian Republics, New Delhi, 1967.
- WHEELER, G. ; "The Russian Presence in Central Asia", Canadian Slavonic Papers, Vol. XVII. Nos. 2, 3. 1975. s. 40-201.

- _____ ; The Peoples of Soviet Central Asia, First-published, London, 1966.
- WILLFORTH, F. ; Türkestanisches Tagebuch, Wien und Leipzig, 1930.
- WOOD, C. J. P. ; Travel und Sport TÜRKESTAN, London, 1910.
- YA'KŪBĪ, ; "Kitâb el-Büldan", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen) Ankara, 1985, s. 185-187.
- YÂKŪT EL-HAMAVĪ, ; "Mucem el-Büldan", İslam Coğrafyacılarına göre Türkler ve Türk Ülkeleri, (Haz.R.Şeşen), Ankara, 1985, s.128-144.
- YAMAN, O. ; Orta Asya'da Büyük Yerleşim Merkezleri, Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi(1982), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, No: 2895.
- YULE, C. S. H. ; The Book of Sir Marcopolo, I.II.Cild, London, 1903.
- YÜKSEL, S. ; Orta Asya'nın Coğrafyası (Divan-u Lügati't Türk'e göre II.Asrın ilk Yarısında), Tarih Bölümü Mezuniyet Tezi(1965), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, No:228.

107 ref.